

JÄÄTMESEADUSE JA PAKENDISEADUSE MUUTMISE SEADUSE EELNÕU SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõukohase seadusega muudetakse jäätmeseadust (edaspidi ka *JäätS*; RT I, 21.12.2019, 6) ja pakendiseadust (edaspidi ka *PakS*; RT I, 13.03.2019, 103), millega võetakse üle ja täidetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist (EL) 2018/851, millega muudetakse direktiivi 2008/98/EÜ, mis käsitleb jäätmeid (ELT L 150, 14.6.2018, lk 109–140; edaspidi ka *jäätmete raamdirektiiv*), Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist (EL) 2018/852, millega muudetakse direktiivi 94/62/EÜ pakendite ja pakendijäätmete kohta (ELT L 150, 14.6.2018, lk 141–154; edaspidi ka *pakendidirektiiv*), ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist (EL) 2018/850, millega muudetakse direktiivi 1999/31/EÜ prügilate kohta (ELT L 150, 14.6.2018, lk 100–108; edaspidi ka *prügiladirektiiv*), (edaspidi kõik koos ka *direktiivid*) tulenevad kohustused.

Jäätmete raamdirektiivist ja prügiladirektiivist tulenevad muudatused sisalduvad põhiosas JäätSi muutmise sätetes ning need puudutavad jäätmete liigiti kogumise, laiendatud tootjavastutuse, jäätmetekke vältimise, kohaliku omavalitsuse üksuste ja riigi jäätmekavade ning jäätmete ringlussevõtu tõhustamisega seotud nõudeid ja meetmeid, et saavutada korduskasutamiseks ettevalmistamise ja ringlussevõtu sihtmäärade täitmine. Samuti täpsustatakse vastutussätete sõnastusi ja karistusmäärasid. Pakendidirektiivist tulenevad muudatused on tehtud põhiosas PakSis ning need puudutavad mõisteid ja ringlussevõtu sihtarvusi. PakSi muutmise sätted tulenevad ka jäätmete raamdirektiivi laiendatud tootjavastutust puudutavatest artiklitest.

Eelnõukohase seadusega täpsustatakse, millistele tingimustele vastavuse korral jäätmed lakkavad olemast jäätmed. Kehtiva õiguse järgi on jäätmeksoleku lakkamise üle otsustamise aluseks Euroopa Komisjoni rakendusakti või keskkonnaministri määrusega kehtestatud kriteeriumite olemasolu. Edaspidi võib Keskkonnaamet erandjuhtudel otsustada jäätmete lakkamise üksikjuhtumi põhjal, kui puuduvad küll rakendusakti või määrusega kehtestatud kriteeriumid, kuid on olemas piisav teave, mis tõendab jäätmete lakkamist.

Eelnõukohase seadusega korrastatakse ja muudetakse konkreetsemaks jäätmete liigiti kogumisega seotud nõudeid, mis omakorda aitab täita jäätmete raamdirektiivi muudatustega seotud olmejäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise ja ringlussevõtu sihtarve. Kvaliteetse ringlussevõtu tagamiseks ja hõlpsamaks korduskasutamiseks ettevalmistamiseks tuleb jäätmeid jätkuvalt koguda liigiti. Liigiti kogumisest on võimalik teha erandeid vaid teatud tingimustele vastavuse korral ning need erandid näeb ette kohaliku omavalitsuse üksus jäätmekavas ja jäätmehoolduseeskirjas. Kui kohaliku omavalitsuse üksus otsustab jäätmete liigiti kogumisest teha erandeid, esitatakse jäätmekavas ka analüüs koos erandite tegemise põhjendustega.

Tähelepanu pööratakse ka ohtlike aineid sisaldavate materjalide eraldamisele enne hoonete lammutamist ning ehitus- ja lammutusjäätmete liigiti kogumisele. Ehitus- ja lammutusjäätmete liigiti kogumise hõlbustamiseks peab kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmehoolduseeskiri sisaldama teavet ehitus- ja lammutusjäätmete kogumiskohtadest. Tegemist võib olla ühe või mitme kogumiskohaga, kus kogutakse eri liiki ehitus- ja lammutusjäätmeid.

Lisaks pannakse senisest enam rõhku jäätmetekke vältimise meetmetele ning seadust täiendatakse nõuetega, millele iga tegevuse juures keskenduda jäätmetekke vältimiseks. Iga tegevuse juures tuleb lisaks seni kehtinud jäätmetekke vältimise nõuetele maksimaalselt

rakendada säästvaid tootmis- ja tarbimismudeleid, vältida kriitilise tähtsusega tooraineid sisaldavate toodete jäätmeteks muutumist, vältida ja vähendada toidujäätmete teket ning edendada toidu annetamist ja muul viisil inimtarbimiseks ümberjaotamist, eelistades seda, et toit jääb inimestele söömiseks ning samuti tuleb vältida mereprügi teket. Laiemat mõju avaldab tarneahelas osalejate kohustus hakata kandma Euroopa Kemikaaliameti andmebaasi teavet selliste toodete kohta, mis sisaldavad väga ohtlikke aineid üle teatava massikontsentratsiooni.

Eelnõukohase seadusega täpsustatakse ja täiendatakse loetelu andmetest, mida peavad valdkonna arengukava ja kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava sisaldama. Lisaks valdkonna arengukavale (riigi jäätmekavale) tuleb kehtestada riigi tasandil jäätmetekke vältimise programm, milles kirjeldatakse olemasolevaid jäätmetekke vältimise meetmeid ja antakse nende tõhususele hinnang, seatakse jäätmetekke vältimise eesmärgid ja sõnastatakse nende elluviimise meetmed ning esitatakse meetmete rakendamise kvalitatiivsed ja kvantitatiivsed hindamisnäitajad. Jäätmetekke vältimise programmi üks osa on ka toidujäätmete vältimise eriprogramm, mille eesmärk on vähendada toidujäätmete teket.

Probleemtooteregistrisse ja pakendiregistrisse esitatud andmete ning probleemtoote tootja, tootjate ühenduse, pakendiettevõtja ning taaskasutusorganisatsiooni finantsjuhtimise õigsuse ja korrektsuse tagamiseks kehtestatakse probleemtoote tootjale, tootjate ühendusele, pakendiettevõtjale ja taaskasutusorganisatsioonile nõue rakendada enesekontrollisüsteemi. Jäätmete raamdirektiivi kohaselt auditeeritakse enesekontrollisüsteemi toetamiseks ülalnimetatud ettevõtete finantsjuhtimist ning teatavaid andmeid. Tõstetakse pakendiaruande audiitorkontrolli kohustuslikku piirmäära, et suunata ressursi just nendele pakendiettevõtjatele, kes lasevad turule suurema osa pakendimassist, ning vähendada väikeste pakendiettevõtjate ressursikulu. Lisaks peavad need pakendiettevõtjad, kelle pakendiarvestus on korras, läbima audiitorkontrolli alles kolme aasta tagant.

Samuti lisatakse volitatud esindaja instituut probleemtoote tootjale ning pakendiettevõtjale, kelle asukoht on väljaspool Eestit, kuid kes laseb oma tooteid Eestis turule. Selleks tuleb määrata Eestis asukohta omav volitatud esindaja, kelle kaudu tootja või pakendiettevõtja täidab talle pandud laiendatud tootjavastutuse põhimõttest tulenevaid kohustusi.

Eelnõukohase seadusega muudetakse sätteid, mis on seotud jäätmete ladestamisega. Prügilasse on keelatud ladestada jäätmeid, mis ei ole läbinud töötlemist ja olmejäätmeid, mis on kogutud liigiti korduskasutamiseks ettevalmistamiseks ja ringlussevõtuks, välja arvatud jäätmed, mis tekivad liigiti kogutud jäätmete edasise töötlemise käigus ja mille puhul prügilas ladestamine on keskkonnale ohutuim lahendus. Aastaks 2030 tuleb vähendada olmejäätmete ladestamist vähemalt 10%-ni tekitatud olmejäätmete üldkogusest.

Lisaks ladestamise vähendamise sihtarvule kehtestatakse uued sihtarvud olmejäätmete korduskasutamiseks ettevalmistamisele ja ringlussevõtule ning pakendijäätmete ringlussevõtule. Alates 2025. aastast tuleb olmejäätmeid korduskasutuseks ette valmistada või ringlusse võtta vähemalt 55%, viie aasta pärast juba 60% ning 2035. aastaks peab olema ringlussevõtt suurenenud 65%-ni. Selleks, et eeltoodud sihttasemed saavutada, tuleb kohalikel omavalitsustel senisest rangemalt suhtuda olmejäätmete liigiti kogumise süsteemide parandamisesse. Eelnõukohase seadusega peab pakendijäätmete ringlussevõtt jõudma 2025. aastaks 65%-ni ning 2030. aastaks 70%-ni. Lisaks kehtestatakse ringlussevõtu sihtarvud pakendimaterjalidele liikide kaupa.

Samuti keelatakse põletada korduskasutuseks ettevalmistamiseks ja ringlussevõtuks liigiti kogutud olmejäätmeid, välja arvatud jäätmed, mis tekivad liigiti kogutud jäätmete töötlemisel ning mille põletamine on jäätmehierarhia kohaselt keskkonna jaoks parim lahendus.

Eelnõukohane seadus täpsustab ka vastutussätete sõnastusi ja tõstab rikkumiste karistusmäärasid nii JäätSis kui ka PakSis. Muudetavad trahvimäärad puudutavad eelkõige juriidilisi isikuid ja maksimaalsed trahvimäärad jäävad edaspidi 100 000 kuni 400 000 euro vahele. Maksimaalselt 400 000 euro suurune rahatrahv on võimalik määrata juriidilisele isikule jäätmete käitlemise nõuete rikkumise eest, jäätmete riikidevahelise veo nõuete rikkumise eest, segaolmejäätmete sortimise nõuete, jäätmete ladestamise nõuete rikkumise ja selliste jäätmete ladestamise eest, mille ladestamine on keelatud, ohtlike jäätmete käitlemise eritingimuste rikkumise eest ning jäätmete põletamise eest väljaspool jäätmekäitluskohta.

Eelnõukohase seadusega antakse Keskkonnainspeksioonile pädevus teha haldusjärelevalvet kõikide kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmehooldusega seotud haldusaktide õiguspärasuse üle. Sellega tagatakse mitte ainult JäätSis sätestatud õigusnormide järgmine, vaid ka see, et kohaliku omavalitsuse haldustegevus toimuks maksimaalselt efektiivselt ja mõjusalt, mis omakorda aitab täita normidega seatud eesmärgi, sealhulgas saavutada jäätmete raamdirektiivi muudatustega seatud olmejäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise ja ringlussevõtu sihttarve.

Eelnõu sisaldab ka mõningaid tehnilisi korrastavaid muudatusi, mis on tingitud seaduse rakendamisel ilmnunud probleemidest ja millega ajakohastatakse JäätSi ja PakSi sätteid või viiakse kooskõlla praeguse praktikaga. Muudatustel on õiguskorda korrastav ja õiguselgust tagav mõju ning need ei muuda jäätmekäitluse põhimõtteid.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Jäätmeseaduse ja pakendiseaduse muutmise seaduse eelnõu (edaspidi eelnõu) on ette valmistanud Keskkonnaministeeriumi (edaspidi KeM) keskkonnakorralduse osakonna nõunikud Kristel Murumaa (626 0700, kristel.murumaa@envir.ee), Kerli Rebane (626 2859, kerli.rebane@envir.ee), Made Saadve (626 2851, made.saadve@envir.ee) ja Rene Rajasalu (teenistussuhe lõppenud) ning sama osakonna peaspetsialist Görel Grauding (626 2897, gorel.grauding@envir.ee).

Eelnõu õigusekspertiisi tegid KeM õigusosakonna juristid Käthlin Raudla (626 0798, kathlin.raudla@envir.ee) ja Kristina Parnaul-Ollik (626 2870, kristina.parnaul-ollik@envir.ee) ning keeleteimetaja oli sama osakonna peaspetsialist Aili Sandre (626 2953, aili.sandre@envir.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud ühegi teise menetluses oleva eelnõuga. Eelnõu on seotud direktiivide rakendamisega ja 2019. aasta 30. mail kinnitatud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga 2019–2023. Nimetatud tegevusprogrammi valitsusliidu aluspõhimõtete keskkonna punkt 15.10. „Suurendame jäätmetekitaja motivatsiooni jäätmete sortimiseks, mis on soodsam segaolmejäätmete kogumisest. Vähendame ühekordse plasti kasutust“ sisaldab ülesannet „Jäätmeseaduse ja teiste seaduste muutmise eelnõu jäätmepaketi ülevõtmiseks“ ja punkt 15.11. „Toetame jäätmete kui ressursi laienevat kasutamist“ sisaldab ülesannet „Jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu, millega suurendatakse olmejäätmete ringlussevõttu (vajaduse korral ka teised asjaomased õigusaktid samal eesmärgil)“.

Eelnõu vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthälte enamus.

2. Seaduse eesmärk

Eelnõu vahetu eesmärk on võtta riigisisesele õigusele üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivid (EL) 2018/851, 2018/852 ja 2018/850.

Kuna nimetatud direktiividega muudetakse kehtivate direktiivide nõudeid, sisaldavad JäätS ja PakS suures ulatuses direktiivide ülevõtmiseks vajalikke õigusnorme juba praegu. Nii näiteks sisalduvad kehtivas JäätSis mitmed jäätmete raamdirektiivi artikli 3 mõisted ja direktiivides sätestatud jäätmekäitluse põhimõtted ja nõuded.

Direktiivide ülevõtmise ja eelnõukohase seaduse peamine eesmärk on kehtestada meetmeid, millega välditakse ja vähendatakse jäätmete tekitamist ning jäätmete tekitamise ja käitlemise negatiivset keskkonnamõju. Soodustatakse ressursside tõhusamat kasutamist.

Enne seaduseelnõu ja seletuskirja koostamist ei ole koostatud väljatöötamiskavatsust, kuna tegemist on Euroopa Liidu õiguse rakendamise (hea õigusloome ja normitehnika eeskiri § 1 lg 2 p 2), samuti peab eelnõu menetlus olema kiireloomuline (samas p 1): direktiivide ülevõtmise tähtaeg on 5. juuli 2020.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kolmest paragrahvist, millest esimesega muudetakse ja täiendatakse JäätSi kehtivaid sätteid, teise paragrahviga muudetakse ja täiendatakse PakSi kehtivaid sätteid ning kolmandas paragrahvis reguleeritakse seaduse jõustumise aega.

Paragrahv 1 sätestab jäätmeseaduses tehtavad muudatused.

Paragrahv koosneb 110 punktist.

Punktiga 1 täpsustatakse JäätSi reguleerimisala, lisades, et JäätS sätestab ka nõuded jäätmete prügilas ladestamise järkjärguliseks piiramiseks ning JäätSi nõuete täitmise riikliku ja haldusjärelevalve alused.

Punktiga 2 täiendatakse JäätSi § 1 lõike 2 loetelu punktiga 3, lisades, et JäätSi reguleerimisalasse ei kuulu ained, mis on ette nähtud sööd materjalina kasutamiseks ning ei koosne loomsetest kõrvalsaadustest ega sisalda neid. Sellega võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikli 2 lõike 2 punkt e.

Punktiga 3 muudetakse JäätSi § 1 lõigete 3² ja 3⁴ sõnastust ning asendatakse sõna „ladestamine“ sõnaga „ladustamine“. Muudatusega viiakse termini kasutus kooskõlla Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2006/21/EÜ kaevandustööstuse jäätmete käitlemise ja direktiivi 2004/35/EÜ muutmise kohta (ELT L 102, 11.4.2006, lk 15–34), mille artikli 2 lõike 1 järgi toimub jäätme hoidlas nimetatud direktiivi reguleerimisalasse kuuluvate jäätmete ladustamine. Ladestamine on tegevus, mis toimub prügilas. Prügiladirektiivi kohaselt aga ei kohaldata kaevandamisjäätmete käitlemisele prügiladirektiivi nõudeid, välja arvatud juhul, kui kaevandamisjäätmeid ladestatakse prügilas.

Punktiga 4 täiendatakse JäätSi § 1 lõikega 6, millega JäätSis sätestatule kohaldatakse ka toote nõuetele vastavuse seadust (edaspidi *TNVS*), arvestades jäätmeseadusest tulenevaid erisusi. Muudatus on seotud vajadusega tagada õigusselgus ja kooskõla TNVSiga ja võimaldada selles sätestatu rakendumist. TNVSi § 2 lõike 2 järgi kohaldatakse seadust tootele ja selle turujärelevalvele niivõrd, kui TNVSiiga reguleeritud aspekte ei ole reguleeritud muu seadusega. Kui tootele on kehtestatud nõuded muu seadusega, kohaldatakse TNVSi ainult

nende nõuete korral, mida ei ole reguleeritud muu seadusega. Järelikult on üldseadusega antud võimalusi eriseadustesse asjakohaseid erisätteid kavandada. Seetõttu ei pea JäätSi sisaldama näiteks üldiseid nõudeid toote ohutusele ja nõuetele vastavusele või turujärelevalvele, kuivõrd neid nõudeid käsitleb TNVS, vaid peab sisaldama üksnes erandeid üldnõuetest. Seega tekib muudatusega selge eristus, mille kohaselt JäätSis sätestatud toodetele (nt elektri- ja elektroonikaseadmed) ning tootjale kohalduvad TVNSi üldnõuded toodete turule laskmise ja turul kättesaadavuse kohta koos JäätSi erisustega ning keelatud toote turule laskmise korral on võimalik võtta isik vastutusele TNVSi alusel. Elektri- ja elektroonikaseadmete näitel kajastuvad erisused JäätSi §-s 23, näiteks tootja, toote turule laskmise ja turul kättesaadavaks tegemise terminites.

Punktiga 5 tehakse muudatused jäätmete lakkamist käsitlevates sätetes. Muudetakse JäätSi § 2¹, millega viiakse säte kooskõlla jäätmete raamdirektiivi artikliga 6. Selleks, et jäätmed lakkaksid olemast jäätmed, tuleb esmalt läbida ringlussevõtt või muu taaskasutamistoiming ning saadud asi peab vastama JäätSi § 2¹ lõikes 1 sätestatud tingimustele. Tingimuste ühetaoliseks kohaldamiseks kehtestatakse kriteeriumid, millele vastavuse korral teatud liiki jäätmed lakkavad olemast jäätmed. Lõike 2 järgi, kui Euroopa Komisjoni rakendusaktiga ei ole kehtestatud kriteeriume mõne jäätmeliigi jäätmeks olemise lakkamise kohta, võib need kehtestada keskkonnaminister. Nii Euroopa Komisjoni rakendusakt kui ka keskkonnaministri määrus peab kriteeriumide kehtestamisel hõlmama JäätSi § 2¹ lõikes 3 nimetatut.

Liikmesriigid on seni lahendanud jäätmete lakkamise normide rakendamist erinevalt ning liikmesriikide lähenemine sellele, kas jäätmed saavad lakata olemast jäätmed vaid kriteeriumide alusel või ka üksikjuhtumi põhjal tehtud otsuste põhjal, on olnud erinev. Seetõttu on jäätmete raamdirektiivi artikli 6 lõikes 4 välja toodud võimalus otsustada jäätmete lakkamise üle üksikjuhtumi põhjal. Nimetatud võimalus on üle võetud JäätSi § 2¹ lõikega 3¹. See tähendab, et juhul kui puuduvad Euroopa Komisjoni rakendusakti või keskkonnaministri määrusega kehtestatud kriteeriumid, võib Keskkonnaamet erandjuhtudel jäätmeloa, keskkonnakompleksloa (edaspidi *kompleksloa*) või jäätmekäitleja registreeringu andmise menetluse käigus kaalutusotsuse alusel otsustada, kas – arvestades JäätSi § 2¹ lõike 1 punktide 1–4 kõiki tingimusi ning vajaduse korral saasteainete piirväärtusi ja muid lõike 3 nõudeid – jäätmeloa või kompleksloa taotluses märgitud jäätmed on lakanud olemast jäätmed.

JäätSi § 2¹ lõike 1 punktides 1 ja 2 sätestatud tingimuste „asja kasutatakse tavapäraselt teatud kindlal eesmärgil“ ja „asjal on turg või asja järele on nõudlus“ sisustamine on omavahel seotud. Neile kriteeriumidele vastavust saab kontrollida järgmiste näitajate alusel: kindla turu olemasolu tõendab pakkumine ja nõudlus; materjali eest makstav turuhind on tõestatav ning kaubandustingimused või standardid on olemas.¹ JäätSi § 2¹ lõike 1 punktis 3 sätestatud tingimus „asi vastab konkreetseks otstarbeks ettenähtud tehnilistele nõuetele, õigusnormidele ja tootestandarditele“ vastavust saab tõestada sellistele tehnilistele spetsifikatsioonidele või tehnilistele standarditele vastamisega, mida kasutatakse samal eesmärgil looduslike materjalide korral. Materjal peab olema valmis lõplikuks kasutamiseks ja rohkem jäätmekäitlustoiminguid ei tohi materjal enam vajada.² JäätSi § 2¹ lõike 1 punktis 4 sätestatud tingimus „asja kasutamine ei avalda negatiivset mõju keskkonnale ega inimese tervisele“ vastavust saab tõestada, kui

---

¹ Euroopa Komisjoni juhendmaterjal jäätmete raamdirektiivi rakendamise kohta. Kättesaadav arvutivõrgust: Guidance on the interpretation of key provisions of Directive 2008/98/EC on waste http://ec.europa.eu/environment/waste/framework/pdf/guidance_doc.pdf.

² Euroopa Komisjoni juhendmaterjal jäätmete raamdirektiivi rakendamise kohta. Kättesaadav arvutivõrgust: Guidance on the interpretation of key provisions of Directive 2008/98/EC on waste http://ec.europa.eu/environment/waste/framework/pdf/guidance_doc.pdf.

võrrelda vastava materjali tootealaseid õigusnorme jäätmealaste õigusnormidega. Tuleb hinnata, kas tootealased õigusnormid on piisavad, et minimeerida mõju keskkonnale või inimeste tervisele ning kas materjali vabastamine jäätmerežiimist võib suurendada riske keskkonnale või inimeste tervisele.³

Lõplik otsus selle kohta, kas JäätSi § 2¹ lõike 1 punktides 1–4 sätestatud tingimused või vajaduse korral JäätSi § 2¹ lõike 3 nõuded on täidetud, tehakse materjali või jäätmete valdaja esitatud kogu asjaomase teabe põhjal.⁴ Kui pole võimalik tõendada vastavust kõikidele § 2¹ lõike 1 punktides 1–4 esitatud tingimustele, ei ole Keskkonnaametil võimalik otsust jäätmete lakkamise üle üksikjuhtumi põhjal teha.

Lõike 4 sõnastust võrreldes kehtiva seadusega ei muudeta.

Kuna terminit *keskkonnakompleksluba* mainitakse esmakordselt juba lõike 3¹ sõnastuses – „võib Keskkonnaamet jäätmeloa või keskkonnakompleksloa (edaspidi *kompleksluba*)“ –, kohendatakse ka lõike 5 sõnastust ja jäetakse välja tekstiosa „(edaspidi *kompleksluba*)“ ning asendatakse „keskkonnakompleksluba“ sõnaga „kompleksluba“. Tegemist on normitehnilise muudatusega.

JäätSi § 2¹ lõikega 6 võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikli 6 lõike 5 sätted. Jäätmete lakkamist ei saa tõendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 1907/2006, mis käsitleb kemikaalide registreerimist, hindamist, autoriseerimist ja piiramist (REACH) ja millega asutatakse Euroopa Kemikaalide Agentuur ning muudetakse direktiivi 1999/45/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EMÜ) nr 793/93, komisjoni määrus (EÜ) nr 1488/94 ning samuti nõukogu direktiiv 76/769/EMÜ ja komisjoni direktiivid 91/155/EMÜ, 93/67/EMÜ, 93/105/EÜ ja 2000/21/EÜ (ELT L 396, 30.12.2006, lk 1–850; edaspidi *REACH-määrus*), sätestatud registreeringu põhjal. Asi, mis on lakanud olemast jääde, peab enne esimest kasutamist või turule laskmist vastama kemikaalide ja toodete suhtes kohaldatavates õigusaktides sätestatud asjaomastele nõuetele. Jäätmete lakkamise staatus on saavutatav vaid juhul, kui ained või esemed vastavad toodetele kohaldatavatele teatavatele asjaomastele nõuetele.⁵

Lõike 7 järgi, enne kui asjale, mis on lakanud olemast jääde, hakatakse kohaldama kemikaale ja tooteid käsitlevaid õigusakte, peavad kõnealuse paragrahvi lõikes 1 sätestatud tingimused olema täidetud. See tähendab, et esmalt toimub jäätmete lakkamine ja seejärel hakatakse enne turule laskmist või esimest kasutamist kohaldama asjale vastavaid REACH-määruse, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1272/2008, mis käsitleb ainete ja segude klassifitseerimist, märgistamist ja pakendamist ning millega muudetakse direktiive 67/548/EMÜ ja 1999/45/EÜ ja tunnistatakse need kehtetuks ning muudetakse määrust (EÜ) nr 1907/2006 (ELT L 353, 31.12.2008, lk 1–1355; edaspidi *CLP-määrus*), jm nõudeid.

Punktiga 6 muudetakse JäätSi § 2² lõike 1 kõrvalsaadusi käsitleva paragrahvi sissejuhatava osa sõnastust ja viiakse see kooskõlla jäätmete raamdirektiivi artikli 5 lõike 1 sõnastusega. Jätkuvalt on võimalik käsitleda asja konkreetsetele tingimustele vastavuse korral kõrvalsaadusena, mitte

³ Euroopa Komisjoni juhendmaterjal jäätmete raamdirektiivi rakendamise kohta. Kättesaadav arvutivõrgust: Guidance on the interpretation of key provisions of Directive 2008/98/EC on waste http://ec.europa.eu/environment/waste/framework/pdf/guidance_doc.pdf.

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2018/851, 30. mai 2018, millega muudetakse direktiivi 2008/98/EÜ, mis käsitleb jäätmeid (ELT L 150, 14.6.2018, lk 109–140; põhjenduste punkt 17).

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2018/851, 30. mai 2018, millega muudetakse direktiivi 2008/98/EÜ, mis käsitleb jäätmeid (ELT L 150, 14.6.2018, lk 109–140; põhjenduste punkt 19).

aga jäätmetena. Kui asi ei vasta kõikidele JäätSi § 2² lõikes 1 nimetatud tingimustele, on tegemist jätkuvalt jäätmega.

Punktiga 7 muudetakse JäätSi § 2² lõiget 2, millega võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikli 5 lõiked 2 ja 3, mille kohaselt on Euroopa Komisjonil õigus kehtestada üksikasjalikke kriteeriume asja tunnustamise kohta kõrvalsaadusena. Kui liidu tasandil kehtestatud ühtlustatud tingimused puuduvad, on õigus selliseid kriteeriume kehtestada keskkonnaministril.

Punktidega 8–11 määratletakse uued või ajakohastatakse juba olemasolevad terminid.

Punktiga 8 muudetakse JäätSi § 5¹ ja viiakse termin biojäätmel kooskõlla jäätmete raamdirektiivi artikli 3 punktiga 4. Uue sõnastuse kohaselt on biojäätmel ka büroos, hulgimüügiettevõtetes tekkinud toidu- ja köögijäätmel. Varasema sõnastuse järgi olid biojäätmel aia- ja haljastujäätmel, kodumajapidamises, jaemüügikohas ja tootlustusasutuses tekkinud toidu- ja köögijäätmel ning toiduainetööstuses tekkinud jäätmel, mis on oma koostise ja olemuse poolest samalaadsed kodumajapidamises, jaemüügikohas või tootlustusasutuses tekkinud toidu- ja köögijäätmeltega.

Punktiga 9 täiendatakse seadust §-ga 5² ja võetakse kasutusele uus termin „toidujäätmel“, millega tuuakse üle ja taasesitatakse jäätmel raamdirektiivi artikli 3 punktis 4a määratletud toidujäätmel termin. Toidujäätmel on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 178/2002, millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõttel ja nõuded, asutatakse Euroopa Toiduohutusamet ja kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused (EÜT L 31, 1.2.2002, lk 1), artiklis 2 määratletud toit, mis on muutunud jäätmeltek.

Punktiga 10 muudetakse JäätSi § 7 ja viiakse termin „olmejäätmel“ kooskõlla jäätmel raamdirektiivi artikli 3 punktiga 2b. Termin „olmejäätmel“ koosneb edaspidi kahest lõikest. Esimene lõige selgitab võrreldes varasema definitsiooniga täpsemalt, mis on olmejäätmel, ja paragrahvi teine lõige sätestab, millised jäätmel olmejäätmel hulka ei kuulu. Olmejäätmel termini sisu selgitab ka jäätmel raamdirektiivi põhjenduspunkt nr 10, mille kohaselt olmejäätmel on määratletud kui kodumajapidamistest ja muudest allikatest, näiteks jaekaubandusest, haldusest, haridusasutustest, terviseteenustest, majutus- ja tootlustusteenustest ning muudest teenustest ja tegevustest pärinevad jäätmel, mis on laadilt ja koostiselt kodumajapidamisjäätmeltega sarnased. Seetõttu kuuluvad olmejäätmel hulka muu hulgas pargi- ja aiahoolduse jäätmel, näiteks lehed, niidetud muru ja lõigatud oksad, ning turu- ja tänavakoristusjäätmel, näiteks prügikonteinerite sisu ja pühkmed, v.a sellised materjalid nagu liiv, kivid, pori ja tolm. Suurte kaubandusettevõtetel jäätmelid ja tööstusjäätmelid, mis ei ole sarnased kodumajapidamisjäätmeltega, ei arvata olmejäätmel hulka. Olmejäätmel ei hõlma tootmis-, põllumajandus-, metsandus-, kalandus-, ehitus- ja lammutus-, septiku- ja kanalisatsioonivõrgu ja reovee töötlemise jäätmelid ega romusõidukeid. Olmejäätmelena käsitletakse jäätmelid, mis vastavad komisjoni otsusega 2014/955/EL kehtestatud 4. juuli 2018 seisuga kehtiva jäätmelnimistu jaotistesse 15 01 ja 20 arvatud jäätmeliliikidele, v.a koodinumbrid 20 02 02 (pinnas ja kivid), 20 03 04 (septikusel) ja 20 03 06 (kanalisatsioonipuhastusjäätmel). Selle nimistu teiste jaotiste alla kuuluvaid jäätmelid ei käsitata olmejäätmelena, v.a juhul, kui olmejäätmel töödeldakse ja neile antakse nimistu jaotises 19 loetletud koodid.

Punktiga 11 täiendatakse seadust §-ga 7² ja võetakse kasutusele uus termin „ehitus- ja lammutusjäätmel“, millega tuuakse üle ja taasesitatakse jäätmel raamdirektiivi artikli 3 punkt 2c järgi määratletud ehitus- ja lammutusjäätmel termin. Jäätmel raamdirektiivi põhjenduspunkt 11 selgitab, et ehkki ehitus- ja lammutusjäätmel mõiste viitab ehitus- ja lammutustööde tulemusel tekkivatele jäätmeltele üldiselt, hõlmab see ka jäätmelid, mis tekivad

eramajapidamistes väiksemate hobiehitus- ja lammutustööde tulemusel. Ehitus- ja lammutusjätmeid tuleks käsitada jäätmetena, mis vastavad otsusega 2014/955/EL kehtestatud ja 4. juuli 2018 seisuga kehtiva jäätmenimistu jaotisesse 17 arvatud jäätmeliikidele.

Punktiga 12 muudetakse JäätSi § 11 lõiget 1 ja täpsustatakse jäätmehoolduse terminit. Muudatusega viiakse säte kooskõlla jäätmete raamdirektiivi artikli 14 punktiga 1, mille kohaselt jäätmekäitluse, sealhulgas vajaliku taristu ja selle toimimise kulud kannab esmane jäätmete tekitaja või teatud juhtudel tootja või isik, kelle valduses on käideldavad jäätmed olnud. Muudatuse järgi hõlmab lisaks jäätmekäitlusele jäätmehooldus ka jäätmekäitluseks vajaliku jäätmerajatiste taristu ja selle hoolduse ehk toimimise. Täpsustus on vajalik, kuna kehtiva seaduse § 11 lõige 2 määratleb, kuidas jagunevad kulud jäätmehoolduses, viidates sama paragrahvi lõikele 1. Tootja poolt kaetavate kulude ulatus, millele ka jäätmete raamdirektiivi artikli 14 punkt 2 viitab, on toodud eelnõu punktis 31. Jäätmekäitluseks vajaliku taristuna saab käsitleda JäätSi § 19 lõikes 3 nimetatud kohti, mis ei ole sellised jäätmekäitluskohad, millele väljastatakse keskkonnakaitselood, vaid tegemist on jäätmete, sealhulgas pakendijäätmete ja probleemtoodetest tekkinud jäätmete esmakogumiskohtadega. Sellised kohad on näiteks kaubanduskeskustes asuvad patareide või väikeelektroonika kogumiskastid ja avalikus ruumis olevad pakendikonteinerid.

Punktiga 13 muudetakse JäätSi § 13 jäätmekäitluse terminit ja viiakse kooskõlla jäätmete raamdirektiivi artikli 3 punktiga 9. Lisatakse, et taaskasutustoiminguna käsitatakse ka jäätmete sortimist.

Punktiga 14 muudetakse JäätSi § 14 pealkirja, millele lisatakse tekstiosa „liigiti kogumine“.

Punktiga 15 muudetakse JäätSi § 14 lõiget 1² ja viiakse see kooskõlla jäätmete raamdirektiivi artikli 10 punktiga 2. Muudatuse järgi ei ole edaspidi jäätmete liigiti kogumine seotud põhimõttega „tehniliselt, keskkonnaseisukohast ja majanduslikult teostatav“, vaid jäätmeid kogutakse liigiti põhimõttega „korduskasutuseks ettevalmistamise, ringlussevõtu või muu taaskasutamise lihtsustamiseks või parandamiseks“.

Punktiga 16 täiendatakse JäätSi § 15 lõikega 1¹, millega tuuakse üle ja taasesitatakse jäätmete raamdirektiivi artikli 3 punkti 15a järgi määratletud materjalina taaskasutusse võtmise termin. Eesmärk on käsitleda ka muid taaskasutamise viise peale jäätmete energiakasutuse ja jäätmete töötlemise materjalideks kütusena või muu energiaallikana kasutamise eesmärgil. Materjalina taaskasutamine hõlmab korduskasutamiseks ettevalmistamist, ringlussevõttu ja tagasitáidet ning muud materjalide taaskasutamist, näiteks jäätmete teisesteks tooraineteks töötlemist tehnilise kasutamise eesmärgil teede või muu taristu ehitamisel. Konkreetsetest asjaoludest sõltuvalt võib selline töötlemine vastata ringlussevõtu mõistele, kui materjalide kasutamine põhineb nõuetekohasel kvaliteedikontrollil ja vastab konkreetse kasutamise korral kõigile asjakohastele standarditele, normidele, spetsifikatsioonidele ning keskkonna- ja tervisekaitsenõuetele. Materjalina taaskasutusse võtmine on seni olnud mõiste, mis on olnud kasutusel peamiselt PakSis ning hõlmas pakendimaterjali (klaas, plast, puit) järgi pakendijäätmete taaskasutamist.

Punktiga 17 muudetakse JäätSi § 15 lõiget 4 ja täpsustatakse ringlussevõtu terminit selliselt, et jäetakse välja viide bioloogilisele ringlussevõtule. JäätSi § 15 lõikes 6 määratletud bioloogilise ringlussevõtu termin tunnistatakse kehtetuks **punktiga 18**, kuna see säte on pakendidirektiivist välja jäetud. Ka biolagunevate jäätmete korral kohaldub üldine ringlussevõtu põhimõte, mille kohaselt jäätmematerjalid töödeldakse toodeteks, materjalideks või aineteks, et kasutada neid nende esialgsel või muul eesmärgil. See ei hõlma jäätmete energiakasutust ja töötlemist materjalideks, mida kasutatakse kütusena või tagasitáiteks.

Punktiga 19 täiendatakse JäätSi § 15 lõikega 6¹ ja võetakse kasutusele uus termin „tagasitäide“. Sellega tuuakse üle ja taasesitatakse jäätmete raamdirektiivi artikli 3 punktis 17a määratletud tagasitäite termin. Mõistes selgitatakse, et tagasitäide tähendab kõiki sobivate tavajäätmete taaskasutamistoiminguid kaevandatud alade korrastamiseks või maastikukujunduseks. Tagasitäiteks kasutatavad jäätmed peavad oma omadustelt tagasitäiteks sobima ning nende hulk ei tohi olla suurem, kui on nende eesmärkide saavutamiseks tingimata vajalik. Euroopa Komisjon töötab välja suunised, mis käsitlevad mõiste „tagasitäide“ määratlemist. Tagasitäite mõiste tõlgendamisel ja tagasitäitmisena käsitatavate toimingute määratlemisel tuleb lähtuda Euroopa Komisjoni välja töötatud suunistest.

Punktiga 20 muudetakse JäätSi § 16 lõiget 2 ja täpsustatakse jäätmete taaskasutamiseks või kõrvaldamiseks ettevalmistamise terminit – töötlemiseks loetakse ka sellist tegevust, kus jäätmetest eemaldatakse ohtlikud ained, segud ja komponendid, mille tulemusel muutub jäätmete olemus. Kui tooted, materjalid ja ained muutuvad jäätmeteks, võib ohtlike ainete olemasolu muuta need jäätmed ringlussevõtuks või kvaliteetsete teisete toorainete tootmiseks sobimatuks. Millisel kujul täpselt jäätmeid töödeldakse, on sätestatud jäätmekäitleja keskkonnamoel, mille väljastab Keskkonnaamet. Sellega võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikli 10 punkti 5.

Punktiga 21 täiendatakse JäätSi § 16 uue lõikega 2¹, millega võetakse kasutusele uus termin „jäätmete sortimine“. Jäätmete sortimine on üks tegevustest, mida on vaja teha enne jäätmete töötlemist (taaskasutamist või kõrvaldamist), et eraldada jäätmetest ohtlikud jäätmed ja sellised jäätmeliigid, mis sobivad oma olemuselt korduskasutuseks ettevalmistamiseks, ringlussevõtuks või muuks taaskasutamiseks. Jäätmete ettevalmistamine taaskasutamiseks või kõrvaldamiseks hõlmab endas ka muid tegevusi lisaks sortimisele, kuid eraldi sortimise termini väljatoomine parandab õigusselgust. Sortimine on tegevus, mis on vaja ettevalmistavana teha enne jäätmete ladestamist prügilasse ning sellisel kujul on täpsustus oluline. Lisaks on sortimise kui tegevuse eraldi täpsustamine vajalik, kuna seni oli JäätSis ja selle alamaktides ebahülaselt ja kohati segasust tekitavalt määratletud, mis tegevus on jäätmete liigiti kogumine ning mida peetakse silmas jäätmete sortimise all. Jäätmete liigiti kogumine on tegevus, mis toimub tavapäraselt jäätmetekitaja (kodumajapidamises või asutuses) juures igapäevases jäätmekäitluses. Jäätmete sortimine on aga juba tegevus, mida teeb keskkonnamoel alusel jäätmekäitleja enne jäätmete taaskasutamist või kõrvaldamist.

Punktidega 22 - 24 muudetakse JäätSi § 21 lõiget 2. Muudatusega võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikli 9 lõige 1, mis sedastab kohustuse võtta kasutusele meetmeid jäätmetekke vältimiseks. Jäätmeteket vältides saab kõige tõhusamalt parandada ressursitõhusust ja vähendada jäätmete keskkonnamõju. Selleks tuleb võtta iga tegevuse juures maksimaalselt meetmeid, et edendada uuenduslikke ja säästvaid tootmis-, äri- ja tarbimismudeleid, millega vähendatakse ohtlike ainete esinemist materjalides ja toodetes, ergutatakse toodete kasutusea pikendamist ja soodustatakse korduskasutamist, toodete ümbertöötamist, parandamist, renoveerimist ja, kui see on asjakohane, toodete otstarbe muutmist.

Lõike 2 sissejuhatava osa sõnastuses asendatakse tekstiosa „võimaluste piires“ tekstiosaga „võimalikult suures ulatuses“ ja sama lõike punkti 2 lisatakse, et iga tegevuse juures tuleb rakendada säästvaid tootmis- ja tarbimismudeleid. Kavandatavad, projekteeritavad, valmistatavad ja sisse veetavad tooted peaksid olema eeskätt sellised, mis on korduskasutatavad, parandatavad või võimalikult pika kasutusajaga.

Lõiget 2 täiendatakse punktidega 4–7. Punktiga 4 sätestatakse üheks jäätmetekke vältimise eesmärgiks, mida tuleb iga tegevuse juures võimalikult suures ulatuses arvestada, *vältida*

kriitilise tähtsusega tooraineid sisaldavate toodete jäätmeteks muutumist. Teatavad toorained on Euroopa Liidu majanduse jaoks väga tähtsad ja nende varu tagamine on seotud suure riskiga. Selleks, et tagada selliste toorainete tarnekindlus ning kooskõla tooraineid käsitleva algatusega, mille Euroopa Komisjon esitas oma 4. novembri 2008. aasta teatises „Tooraineid käsitlev algatus – majanduskasvu ja tööhõive seisukohast kriitiliste vajaduste rahuldamine“ ja tooraineid käsitleva Euroopa innovatsioonipartnerluse eesmärkide ja sihtmääradega, on vaja võtta meetmeid, et edendada kriitilise tähtsusega toorainete peamisteks allikateks olevate toodete korduskasutamist ja vältida nende materjalide muutumist jäätmeteks. Sellega seoses on komisjon oma 13. septembri 2017. aasta teatises „ELi 2017. aasta kriitiliste toorainete loetelu“ kehtestanud liidu jaoks toorainete nimekirja, mida vaadatakse korrapäraselt läbi. 2017. aasta teatises on nimetatud 27 toorainet: antimon, bariit, berüllium, vismut, boraat, koobalt, koksisüsi, fluoriit, gallium, germaanium, hafnium, heelium, indium, magneesium, looduslik grafiit, nioobium, fosfaatmaak, fosfor, skandium, räni, tantaal, volfram, vanaadium, plaatina rühma metallid, rasked haruldased muldmetallid ja kerged haruldased muldmetallid.

Punktiga 5 sätestatakse üheks jäätmetekke vältimise eesmärgiks, mida tuleb iga tegevuse juures võimalikult suures ulatuses arvestada, *toodete parandamise ja korduskasutuse edendamiseks teha intellektuaalomandi õigusi piiramata kättesaadavaks vajalikud varuosad, kasutusjuhendid, tehniline teave ja muud vahendid, seadmed ja tarkvara.* Tarbija käitumist saab muuta mugavuse suurendamise ja teabe pakkumisega. Tarbijale tuleb kättesaadavaks teha täpne teave, mis aitab neil erinevaid tooteid võrrelda ja teha sellest tulenevalt paremaid otsuseid. Sellega stimuleeritakse tarbija käitumise muutust püüelda pikema kasutusajaga ning suurema korduskasutuse eesmärgil parandamisvõimalustega valikute poole. Selleks, et tooteid, mis löike 2 punkti 2 järgi on korduskasutatavad ja parandatavad, oleks võimalik parandada ja korduskasutust edendada, on oluline teha kättesaadavaks vajalikud varuosad, kasutusjuhendid, tehniline teave ja muud vahendid, seadmed ja tarkvara, mis toodete eluea pikendamisel kaasa aitavad.

Punktiga 6 sätestatakse üheks jäätmetekke vältimise eesmärgiks, mida tuleb iga tegevuse juures võimalikult suures ulatuses arvestada, *vähendada toidujäätmete teket ning eelistada toidu annetamist ja muul viisil ümberjaotamist inimestele tarbimiseks.* Nimetatud punkt keskendub toidujäätmete tekke vältimisele. Selleks, et toidujäätmete teket vähendada, tuleks leida võimalusi, et söögikõlbulik ja ohutu üle jäänud toit äraviskamise asemel annetada või muul viisil inimestele tarbimiseks suunata. ÜRO Peaassamblee võttis 25. septembril 2015 vastu kestliku arengu tegevuskava aastani 2030, mille eesmärk on muu hulgas vähendada 2030. aastaks kogu maailmas jaekaubanduse ja tarbimise tasandil ühe elaniku kohta tekkivaid toidujäätmeid poole võrra ning vähendada tootmis- ja tarneahelas tekkivat toidukadu, sealhulgas saagikoristusjärgset kadu. Eesmärk on vältida ja vähendada toidujäätmete teket esmatootmisel, töötlemisel ja valmistamisel ning toidu jaemüügi ja muul viisil tarnimise käigus, samuti restoranides ja toitlustamisel ning kodumajapidamistes. ÜRO säästva arengu eesmärkide täitmisele kaasa aitamiseks ja selles suunas liikumise tagamiseks on seatud Euroopa Liidu ülene soovituslik eesmärk vähendada toidujäätmeid 2025. aastaks 30% ja 2030. aastaks 50%. Toidujäätmete tekke vältimiseks on vaja müümata jäänud toiduaineid koguda toiduainete tarneahela kõigis etappides ning need turvaliselt ümber jaotada, sealhulgas heategevusorganisatsioonidele. Seejuures tuleb tagada toidu ohutus. Toidujäätmete vähendamiseks tuleks parandada ka tarbijate teadlikkust „kõlblik kuni“ ja „parim enne“ märgistuste tähenduse kohta. Seda on võimalik korraldada erinevate teavitustegevustega, mis haakuvad nii jäätmetekke vältimise (näiteks jäätmetekke vältimise nädal) kui ka toiduohutusega. Muu hulgas on seni sellealast teavitust tehtud kampaania „Tarbi toitu targalt“ käigus (www.tarbitoitutargalt.ee) ning seda teeb ka Maaeluministerium veebilehel www.toidumargistus.ee.

Punktiga 7 sätestatakse üheks jäätmetekke vältimise eesmärgiks, mida tuleb iga tegevuse juures võimalikult suures ulatuses arvestada, *vältida mereprügi teket*. Toodete kavandamisel, tootmisel, sissevedamisel jm on võimalik veenduda, et tootega oleks kaasas piisavalt teavet prügistamise vältimiseks. Samuti tuleb muude tegevuste juures jälgida, et tegevuse käigus või tegevuse järel ei toimuks prügistamist, sealhulgas veekeskonna prügistamist.

Paragrahvi 21 lõikes 2 nimetatud eesmärkidega arvestatakse ka JäätSi § 39 lõike 3¹ kohaselt valdkonna arengukava juures jäätmetekke vältimise programmi koostamisel ning töötatakse välja riigi tasandil meetmed nimetatud eesmärkide veelgi tõhusamaks elluviimiseks.

Punktiga 25 täiendatakse JäätSi uue §-ga 21¹, millega võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikli 9 lõike 1 punkt i, mille järgi iga REACH-määruse artikli 3 punkti 33 kohane toote tarnija peab esitama 5. jaanuarist 2021 REACH-määruse artikli 33 punkti 1 kohaseid andmeid Euroopa Kemikaaliameti andmebaasi vormil, mille Euroopa Kemikaaliamet on selleks puhuks loonud. REACH-määruse artikli 3 punkti 33 kohane toote tarnija on toote valmistaja või importija, levitaja või muu tarneahelas tegutseja, kes toote turule viib. REACH-määruse artikli 33 punkt 1 ütleb, et iga tarnija, kelle tarnitav toode sisaldab ainet, mis vastab artikli 57 kriteeriumidele ja on määratletud artikli 59 lõike 1 kohaselt, kontsentratsioonis üle 0,1 massiprotsendi, esitab toote saajale piisavalt tarnijale kättesaadavat teavet, sealhulgas minimaalselt kõnealuse aine nimetuse, et võimaldada toote ohutut kasutamist. REACH-määruse kohaselt on toode ese, millele antakse tootmise käigus teatud kuju, pinnaviimistlus või kujundus, mis määrab tema funktsiooni suuremal määral kui tema keemiline koostis. REACH-määruse järgi on tooted näiteks rõivad, põrandakatted, mööbel, ehted, ajalehed ja plastpakendid. Artikli 57 kriteeriumidele vastavad ja artikli 59 lõike 1 kohaselt määratletud ainete puhul on tegemist väga ohtlikeks aineteks (*substances of very high concern*, edaspidi SVHC ained) nimetatud ja kandidaatainete loetellu lisatud ainetega. 2019. aasta 29. oktoobri seisuga kuulus kandidaatainete loetellu 191 ainet, kuid tegemist on ajas täieneva nimekirjaga. Kandidaatainete loetelu avaldab Euroopa Kemikaaliamet ja seda ajakohastatakse iga kuue kuu järel. Euroopa Kemikaaliameti andmetel on ELi tasandil väga ohtlike ainetena määratletud ainete ametliku loetelu aluseks liikmesriikide asutuste või Euroopa Kemikaaliameti ettepanekud, laialdane avalik arutelu ja teaduslik rangus otsustusprotsessis. Väga ohtlike ainete tegevuskava eesmärk on kanda kõik asjakohased praegu teadaolevad väga ohtlikud ained 2020. aastaks kandidaatainete loetellu⁶. SVHC ained on ained, mis võivad avaldada rasket mõju inimeste tervisele ja keskkonnale. Need on eelkõige kantserogeensed, mutageensed või reproduktiivtoksilised ained ning püsivate ja bioakumuleeruvate omadustega ained. Teised, samaväärselt ohtlikud ained on näiteks endokriinseid häireid põhjustavad kemikaalid. Kui aine on ELis ametlikult määratletud väga ohtliku ainenäiteks, kantakse see kandidaatainete loetellu. See loetelu annab tarbijatele ja ettevõtjatele teavet selle kohta, milliseid kemikaale käsitatakse väga ohtlike ainetena. Kandidaatainete loetellu kantud ained võidakse kanda autoriseerimisloetellu. See tähendab, et pärast teatud kuupäeva ei tohi ettevõtjad ohtlikku ainet turustada ega kasutada, kui seda ei ole autoriseeritud. Autoriseerimise üks põhieesmärke on väga ohtlike ainete kasutamise järkjärguline lõpetamine, kui see on võimalik.

Jäätmete raamdirektiivi põhjenduspunkt nr 38 selgitab andmebaasi loomist järgmiselt: „Kui tooted, materjalid ja ained muutuvad jäätmeteks, võib ohtlike ainete olemasolu muuta need jäätmed ringlussevõtuks või kvaliteetsete teiseste toorainete tootmiseks sobimatuks. Seepärast on kooskõlas seitsmenda keskkonnavalase tegevusprogrammiga, milles nõutakse mürgivabade materjalitsüklite väljakujundamist, vaja edendada meetmeid ohtlike ainete sisalduse

⁶ Euroopa Komisjon koostöös liikmesriikide ja Euroopa Kemikaaliametiga on koostanud 2013. a väga ohtlike ainete identifitseerimiseks ja riskijuhtimiseks strateegia ja tegevuskava, mille eesmärgiks oli tuvastada kõik väga ohtlikud ained 2020. aastaks. Täpsem info on kättesaadav Euroopa Kemikaaliameti lehel: <https://echa.europa.eu/et/svhc-roadmap-to-2020-implementation>.

vähendamiseks materjalides ja toodetes, sealhulgas ringlussevõetud materjalides, ning tagada, et ohtlike ainete ja eriti väga ohtlike ainete olemasolu kohta edastatakse kogu toodete ja materjalide olelusringi jooksul piisavalt teavet. Nende eesmärkide saavutamiseks on vaja parandada jäätmeid, kemikaale ja tooteid käsitleva liidu õiguse ühtsust ning näha ette, et Euroopa Kemikaali ameti ülesandeks oleks tagada, et teave väga ohtlike ainete olemasolu kohta oleks kättesaadav kogu toodete ja materjalide olelusringi jooksul, sealhulgas jäätmeetapis.“

Tegemist ei ole siiski täiesti uue nõudega. REACH-määruse artikli 33 lõike 1 kohaselt peab iga tarnija, kelle tarnitav toode sisaldab ainet, mis vastab artikli 57 kriteeriumidele ja on määratletud artikli 59 lõike 1 kohaselt, kontsentratsioonis üle 0,1 massiprotsendi, esitama toote saajale piisavalt tarnijale kättesaadavat teavet, et võimaldada toote ohutut kasutamist, sealhulgas minimaalselt kõnealuse aine nimetuse. See tähendab, et asjakohane teave peaks tarneahelas osalejatel olemas olema. Lisaks on ka varem olnud REACH-määruse artikli 7 lõike 2 kohaselt toodete tootjatel või importijatel kohustus olla teadlik tootes sisalduvatest väga ohtlikest ainetest ning teavitada Euroopa Kemikaali ametit, kui väga ohtlikku ainet sisaldub tootes üle 0,1 massiprotsendi ja koguses üle ühe tonni tootja või importija kohta aastas.

Euroopa Kemikaali amet avaldab pidevalt teavet tarbekaupades väga ohtlike ainete esinemise kohta, koondades registreerimistoimikutes ning kaupade importijatel ja tootjatel saadud teatistes sisalduva teabe.⁷ See teave on kättesaadav Euroopa Kemikaali ameti kodulehel (andmed esitatud seisuga 08.12.2018)⁸. Kokkuvõttes on teavitatud REACH-määruse artikli 7 lõike 2 kohaselt toodetest sisalduvatest SVHC-ainetest 377 korral ning 43 erinevast SVHC-ainest. Nendest peamised teavitatud ained on näiteks:

- 1) ftalaadid (DEHP, DBP, diisobutüül ftalaat), mida leidub teavitustes toodud info järgi näiteks patareides ja akudes, tekstiilides, masinates, elektri- ja elektroonikaseadmetes, plasttoodetes, kummitoodetes, nahktoodetes, sõidukites jm kategooriates;
- 2) heksabromotsükloodekaan (HBCDD), mida leidub masinates, mehaanilistes seadmetes, elektri- ja elektroonikaseadmetes, plasttoodetes (XPS, HIPS, EPS tooted ning ehitusmaterjalid), tekstiilides jm kategooriates;
- 3) alumosilikaatsed tulekindlad keraamilised kiud, mida leidub peamiselt masinates, mehaanilistes seadmetes, elektri- ja elektroonikaseadmetes, keraamikatoodetes, mootorsõidukites jm kategooriates;
- 4) plii ja sellega seotud ühendid, mida leidub patareides ja akudes, masinates, metallitoodetes, mootorsõidukites, laskemoonas, värvipigmentidena erinevates toodetes jm kategooriates.

Tegemist on näitlikustava loeteluga, mille kohta on võimalik täpsemat ülevaadet saada Euroopa Kemikaali ameti kodulehe kaudu.

Jäätmete raamdirektiivis sätestatud nõue, mis JäätSi §-ga 21¹ üle võetakse, puudutab samu aineid, kuid erinevalt praegusest teavituskohustusest ei ole oluline aastane kogus ehk loeb ainult see, kas väga ohtlikke aineid on tootes üle 0,1 massiprotsendi. Jäätmeseaduse alusel andmebaasi esitavate andmete kohustus algab esimesest tarneahela osalisest (tootja või maaletooja), kuna neil on või peaks olema kõige rohkem teavet toodetest. Euroopa Komisjon on lisaks täpsustanud,

⁷ Euroopa Kemikaali ameti koduleht: <https://echa.europa.eu/et/-/chemicals-in-our-life-chemicals-of-concern-svhc>.

⁸ Nimekiri toodetes sisalduvatest SVHC-ainetest on kättesaadav Euroopa Kemikaali ameti kodulehel: https://echa.europa.eu/en/information-on-chemicals/candidate-list-substances-in-articles-table?p_p_id=viewsubstances_WAR_echarevsubstanceportlet&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_pos=1&p_p_col_count=3&_viewsubstances_WAR_echarevsubstanceportlet_keywords=&_viewsubstances_WAR_echarevsubstanceportlet_advancedSearch=false&_viewsubstances_WAR_echarevsubstanceportlet_andOperator=true&_viewsubstances_WAR_echarevsubstanceportlet_orderByCol=synonymDynamicField_558&_viewsubstances_WAR_echarevsubstanceportlet_orderByType=asc&_viewsubstances_WAR_echarevsubstanceportlet_resetCur=false&_viewsubstances_WAR_echarevsubstanceportlet_delta=200.

et andmebaasi teavituste esitamise nõue ei kohaldu jaemüüjatele, kes müüvad kaupa ainult tarbijatele. Nimelt ütleb REACH-määruse artikli 3 punkt 35, et toote saaja mõiste viitab tööstuslikul või kutsealasel eesmärgil kasutajatele või levitajatele, kellele tarnitakse toodet, kuid sellised kasutajad ja levitajad ei sisalda tarbijaid. Seega kui jaekaupleja on ühtlasi toote, mis sisaldab SVHC-aineid üle 0,1 massiprotsendi, maaletooja, on tal kohustus andmebaasi teavitus esitada. Kui aga jaekaupleja on vaid tarbijale edasimüüja, siis teavitamise kohustus talle ei laiene.

Lõikega 2 sätestatakse Terviseameti kohustus tagada Euroopa Kemikaaliameti andmebaasi andmete esitamise kohustuse täitmise korraldamine. Andmebaasi täitmise kohustus rakendub ettevõtetele alates 5. jaanuarist 2021. Kemikaaliseaduse § 33 kohaselt on Terviseamet pädev asutus, kellel on kemikaalide valdkonnas mitmeid ülesandeid. Sealhulgas ülesanne täita riikliku kasutajatoe ülesandeid REACH-määruse artikli 124 kohaselt ja anda tootjatele, importijatele, allkasutajatele ja kõikidele teistele huvitatud isikutele nõu määrusest tulenevate ülesannete ja kohustuste täitmise kohta, eelkõige seoses ainete registreerimisega, ning aidata kaasa REACH-määruse kohaselt asutatud komiteede, foorumi ja nende töörühmade tegevusele ning teha koostööd Euroopa Komisjoni ja Euroopa Kemikaaliametiga. Ühtlasi koordineerib Terviseamet järelevalvet REACH-määruse ja CLP-määruse nõuete täitmise üle.

Terviseamet otsustab, kuidas korraldada Euroopa Kemikaaliameti andmebaasi andmete esitamise kohustuse täitmine. See võib hõlmata nii ettevõtete teavitamist, kasutajatuge ettevõtetele kui ka vajaduse korral võimalust koordineerida kontrollid, kuhu saavad panustada teised riigiasutused samuti oma pädevuse piires. Praegu kehtib REACH-määruse artikli 7 lõike 2 kohaselt toodete tootjatel või importijatel kohustus teavitada Euroopa Kemikaaliametit juhul, kui väga ohtlikku ainet (SVHC ainet) sisaldub tootes koguses üle ühe tonni tootja või importija kohta aastas ning aine sisaldus tootes on üle 0,1 massiprotsendi. Samuti on tarbijatel õigus neid andmeid küsida. Tegemist on REACH-määruse kohase nõudega, mille järelevalvet teeb Terviseamet. Kuivõrd Euroopa Kemikaaliameti andmebaasi andmete esitamine puudutab REACH-määruse alusel kandidaatanimekirja SVHC ainete lisamist ning nendega seotud nõudeid, on Terviseamet pädev nõustama ettevõtjaid, kuidas täita andmebaasi, ning otsustama, kuidas tagada selle kohustuse täitmine.

Punktiga 26 muudetakse JäätSi § 23 lõike 4 punkti 2 sõnastust. Välja on jäetud kohustus lähtuda teenustasu küsimisel üksnes turuosast. Nimelt on turuosa alati asjassepuutuv kollektiivse vastutuse korral (elektri- ja elektroonikaseadmete puhul enne 13.08.2005 turule viidud seadmetest tekkinud jäätmed), ent mitte tingimata individuaalse vastutuse korral. Individuaalse vastutuse korral on võimalik, et teenustasu määramisel ei võeta üldse arvesse turuosa toodete turule laskmisel, vaid selle asemel määratakse tasu üksnes konkreetse tootjate toodetest tekkinud jäätmete käitluskulu järgi või siis kogutud jäätmete hulgas tema jäätmete sisaldumise proportsiooni järgi. Nõue koguda teenustasu võrdsetel tingimustel on asendatud pisut üldisema võrdse kohtlemise nõudega. Nimelt võib JäätSi § 23 lõikest 4¹ tuleneda vajadus koguda tootjalt tasu, arvestades nende toodete erinevaid omadusi. Kuna ebavõrdne tasu on põhjendatud objektiivsete ja asjakohaste erinevustega, on see siiski kooskõlas võrdse kohtlemise põhimõttega. Välja on jäetud viited kohustuste üleandmise erinevatele viisile. Esiteks erinevad need viisid (üleandmine kirjaliku lepinguga või ühinemine tootjate ühendusega) vaid näiliselt, sest ka juhul, kui tootja ühineb tootjate ühendusega (astub selle liikmeks), ei toimu kohustuste üleandmine automaatselt, vaid selleks sõlmitakse samuti kirjalik leping.

Punktiga 27 täiendatakse JäätSi § 23 lõike 4 punkti 3, kohustades tootjate ühenduse veebilehel avalikustama jäätmekäitlejate valimise korra. Selle nõudega võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikli 8a lõike 3 punkti e alapunkt iii.

Punktiga 28 täiendatakse JäätSi § 23 lõiget 4 uute punktidega 5 ja 6. Punkti 5 kohaselt peab tootjate ühenduse veebilehel avalikustama tootjate poolt tehtud sissemaksete suuruse turule lastud probleemtootemassi tonni kohta. Selle nõudega võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikli 8a lõike 3 punkti e alapunkt ii. Punkti 6 kohaselt peab tootjate ühendus korraldama probleemtoodetest tekkinud jäätmete taaskasutamise kolme aasta jooksul (et vältida vaheladustatud probleemtoodetest tekkinud jäätmete kuhjumist) ja taaskasutamise sihtmäärade täitmise, kuna see on üks tootjate ühenduse põhilisi ülesandeid.

Punktiga 29 muudetakse JäätS § 23 lõiget 4¹, mille kohaselt on tootjate ühenduse kohustus tagada, et tootjale teenustasu arvutamisel on arvesse võetud toodete vastupidavust, parandatavust, korduskasutatavust ja ringlussevõetavust ning ohtlike ainete olemasolu, lähtudes seejuures olulusringil põhinevast käsitlusviisist ja sellest, kui palju on tootja toote valmistamisel arvestanud eelnõukohase seaduse § 21 lõigetes 1 ja 2 ning § 24 lõigetes 1 ja 3 sätestatud nõudeid. Punkt 29 võtab üle jäätmete raamdirektiivi artikli 8a lõike 4 punkti b.

Punktiga 30 täiendatakse JäätSi uue §-ga 23¹, millega võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikli 8a lõike 3 punkt d, mis kohustab liikmesriike võtma meetmeid, et nii tootja kui ka tootjate ühendus kehtestaks enesekontrollisüsteemi, mille toetamiseks auditeeritakse vajadusel korral finantsjuhtimist ning kogutud ja esitatud andmete kvaliteeti.

JäätSi 23¹ lõike 1 kohaselt peavad tootja ja tootjate ühendus rakendama enesekontrollisüsteemi. See peab sisaldama infot tootja ja tootjate ühenduse finantsjuhtimise kohta seoses JäätSi §-st 25¹ tulenevate kohustuste rahastamise ning § 23 lõikes 4¹ tootjatele teenustasu arvutamise kohta. Lisaks peab enesekontrollisüsteem sisaldama infot kogutud ja probleemtooteregistrile esitatud andmete kvaliteedi kohta ning Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse 1013/2006/EÜ jäätmesaadetiste kohta (ELT L 190,12.07.2006, lk 1–98) kohaselt kogutud ja esitatud andmete kohta. Enesekontrollisüsteemi eesmärk on see, et tootja ja tootjate ühendus peavad arvestust turule lastud toodete, kogutud ja käideldud jäätmete üle ehk neil on korrapärane sisemine arvestus probleemtoodetest ning neist tekkinud jäätmetest. Lisaks peab see sisaldama tootja ja tootjate ühenduse finantsjuhtimisega seotud elemente (kulud probleemtoodetega seotud jäätmekäitlusele jne). Jäätmete raamdirektiivi artikli 8a lõike 3 punkti d kohaselt enesekontrollisüsteemi toetamiseks auditeeritakse eelnõukohase JäätSi § 25¹ lõikes 1 sätestatud kohustuste rahastamist, § 23 lõikes 4¹ tootjale teenustasu arvutamise ja probleemtooteregistrisse esitatud andmete õigsust ja Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse 1013/2006/EÜ jäätmesaadetiste kohta (ELT L 190,12.07.2006, lk 1–98) kohaselt kogutud ja esitatud andmete õigsust. Seda on eelnõukohase JäätSi § 119¹ alusel õigus nõuda Keskkonnainspeksioonil.

JäätSi 23¹ lõike 2 kohaselt on enesekontrollisüsteemi kohaldamisest vabastatud isikud, kellel on keskkonnajuhtimis- ja keskkonnauditeerimissüsteem EMAS.

Lõikega 3 kehtestatakse elementaarne nõue, et enesekontrollisüsteem peab olema probleemtoote tootja ja tootjate ühenduse poolt dokumenteeritud ning seda tuleb ajakohastada vähemalt kord 12 kuu jooksul.

Punktiga 31 täiendatakse JäätSi uue §-ga 25¹, millega võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikli 3 punkt 21 ning artikli 8a punkt 4. Uue paragrahvi lõikega 1 avatakse laiendatud tootjavastutuse põhimõte. Selle põhimõtte kohaselt peab tootja tagama turule lastud probleemtoodetest tekkivate jäätmete käitlemise ning kandma nendest tegevustest tulenevad kulud. Tootja võib valida, kas ta täidab kohustused ise või annab kohustuste täitmise tootjate ühendusele.

Lõikes 3 määratakse sõnaselgelt tootja vastutuse ulatus – tootja vastutab turule lastud toodete eest seni, kuni probleemtoodetest tekkinud jäätmed ei ole enam jäätmed. Probleemtoote tootjale ei kohaldata kehtiva seaduse § 28 lõikes 4 sätestatud.⁹ Teisisõnu, kui tootja on andnud oma kohustused tootjate ühendusele või jäätmekäitlejale, vastutab tootja jäätmete käitlemise eest ajani, mil jäätmed ei ole enam jäätmed. Kui tootjate ühendus või jäätmekäitleja on jätnud oma kohustused tootja eest täitmata, lasub vastutus kohustuste täitmise eest siiski tootjal. Vastupidisel juhul ei oleks saavutatav probleemtoodete tootja erilise vastutuse eesmärk, sest nii võiks jäätmete taaskasutamise eesmärk jääda sootuks täitmata, kui probleemtoote tootja annab probleemtooted üle jäätmekäitlejale, kes talle pandud kohustusi täita ei suuda.¹⁰ Probleemtoote tootja peab seetõttu korraldama jäätmekäitluse sellisel viisil, et talle jääb kontroll probleemtoote taaskasutamise eest; vajaduse korral lepingus sellise tingimuse ettenägemisega, mis võimaldaks saada probleemtoote valduse tagasi, kui jäätmekäitleja probleemtoote taaskasutamise kohustust piisaval määral ei täida. Selline paralleelne vastutus – jäätmeloa omaja vastutus jäätmeloa nõuete täitmise eest ja probleemtoote tootja või ühenduse vastutus taaskasutuse või kõrvaldamise eest – ei too kaasa olukorda, kus jäätmekäitleja jätkaks oma kohustused täitmata. Omavahelise lepinguga on tootjal või tootjate ühendusel võimalik ette näha ka leppetrahv või muud võlaõiguslikud tagatised juhaks, kui jäätmeloaga pandud kohustusi ei täideta. Kuna probleemtoodete tootja või tootjate ühenduse vastutus on laiem kui tavapärasel jäätmevaldajal, ei saa probleemtoodete tootja piirduda jäätmete üleandmisel jäätmekäitlejale selliste tingimustega lepingu sõlmimisega, mis sellist erilist vastutust silmas ei pea.¹¹

Lõike 2 kohaselt peab tootja ja tootjate ühendus kohustuste täitmiseks omama vajalikke rahalisi või rahalisi ja korralduslikke vahendeid. See garanteerib, et tootja turule lastud toodetest tekkinud jäätmed ka kogutakse ja käideldakse. Tootja ja tootjate ühendus peavad enesekontrollisüsteemi kehtestamisel läbi mõtlema oma finantsjuhtimise, et neil oleksid rahalised vahendid kohustuste täitmiseks olemas. Kui tootja mingil põhjusel ei täida oma kohustusi, jäävad probleemtoodetest tekkinud jäätmed käitlemata. Selleks, et probleemtoodetest tekkivate jäätmete kogumise ja nende taaskasutamise või nende kõrvaldamise kohustus ei langeks teistele tootjatele, tootjate ühendustele või riigile, ongi vajalik rahaliste vahendite või rahaliste ja korralduslike vahendite olemasolu. Samal põhjusel sätestatakse see kohustus ka tootjate ühendusele. Selle kohustuse kehtestamisega võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikli 8a lõike 3 punkt c, mille kohaselt tootjal ja tootjate ühendusel on kohustus omada laiendatud tootjavastutuse nõuete täitmiseks rahalisi või rahalisi ja korralduslikke vahendeid.

Lõikega 4 sätestatakse volitatud esindaja instituut kõikidele probleemtoodete tootjatele, sealhulgas veebiplatvormidele, kelle asukoht on väljaspool Eestit, kuid kes lasevad Eestis turule, sõltumata müügiviisist, probleemtooteid. Kehtiva seaduse kohaselt on volitatud esindaja instituut määratud ainult elektri- ja elektroonikaseadmete tootjatele, kuna see nõue tuli Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2012/19/EL (ELT L 197, 24.7.2012, lk 38–71) elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete (elektroonikaromude) kohta artiklist 17. Jäätmete raamdirektiivi artikli 8a punkti 5 kohaselt on volitatud esindaja instituut kehtestatud kõikidele probleemtoodete tootjatele. Kui volitatud esindajat ei määrata, tuleb seadusest tulenevaid kohustusi täita tootjal endal. Volitatud esindaja peab ennast registreerima probleemtooteregistris ning seejärel nimetab ta ära endaga liitunud probleemtoote tootjad ja turustajad, kelle asukoht on väljaspool Eestist, kuid kes lasevad Eesti turule probleemtooteid.

⁹ Tallinna Ringkonnakohtu 31.10.2018 otsuse haldusasjas nr 3-17-27 punkti 11 järgi ei saa JäätSi § 28 lõiget 4 mõista erinormina probleemtoote tootja vastutuse suhtes jäätmete taaskasutamise või kõrvaldamise eest.

¹⁰ Sama, p 11.

¹¹ Sama, p 12

Lõikega 5 sätestatakse probleemtootest tekkinud jäätmeid taaskasutatavale või kõrvaldavale ettevõtjale või vahendavale ettevõtjale kohustus esitada tootjale, tootjate ühendusele või taaskasutamist vahendavale ettevõtjale nende nõudmisel taaskasutamise tõend. Taaskasutamise tõendile märgitakse probleemtootest tekkinud jäätmete üleandja, probleemtootest tekkinud jäätmete liik, kood ja kogus ning taaskasutatud või kõrvaldatud probleemtootest tekkinud jäätmete kogus, taaskasutamise- või kõrvaldustoimingu kood ja riik, kus taaskasutamine või kõrvaldamine toimus. Probleemiks on saanud see, et tootjatel on kohati raske kätte saada käitlemise andmeid ning seetõttu ei ole neil olnud võimalik esitada andmeid riigile. Et sellist olukorda edaspidi vältida, on pandud JäätSi kohustus neid andmeid tootjale, tootjate ühendusele või taaskasutamist vahendavale ettevõtjale edastada.

Lõike 6 kohaselt on rehvide, kantavate patareide ja akude ning kodumajapidamistes kasutatavate elektri- ja elektroonikaseadmete tootjad kohustatud oma toodetest tekkinud jäätmete kogumise ja taaskasutamise korraldamiseks sõlmima kirjaliku lepingu tootjate ühendusega. Loetletud probleemtoodetele on seadusega sätestatud kogumise määr (neist tekkinud jäätmete kogumisega on esinenud suuri probleeme). Iseseisvalt tegutsevatele tootjale on nõuetekohase kogumissüsteemi korraldamine ilma tootjate ühenduse toetava võrgustikuta põhjendamatult kulukas.

Punktiga 32 tunnistatakse kehtetuks JäätSi § 26 lõiked 1 ja 2 ning lõike 4 esimese lause, kuna nende sisu sätestatakse edaspidi JäätSi §-s 25¹. Lisaks tunnistatakse kehtetuks JäätSi § 26 lõige 7, kuna sama paragrahvi lõikes 3 nimetatud määrustes ei sisaldu vabastamise alused, mida norm sätestab.

Punktiga 33 täpsustatakse, et isikule, kes võtab jäätmevaldajalt vastu probleemtootest tekkinud jäätmed, kohaldatakse lisaks sama paragrahvi lõike 3 alusel kehtestatud määrustest tulenevaid nõudeid kui ka JäätS §-st 25¹ tulenevaid tootjale pandud kohustusi. Hetkel ei võimalda kehtiv jäätmevalduse redaktsioon tootjale pandud kohustusi laiendada probleemtootest tekkinud jäätmeid vastu võtvatele isikutele ning täpsustuse lisamisega tagatakse jäätmete taaskasutamise kohustuse täitmine suuremas ulatuses.

Punktiga 34 tunnistatakse JäätSi § 26 lõige 1⁶ kehtetuks, kuna volitatud esindaja instituut sätestatakse edaspidi JäätSi § 25¹ lõikes 4.

Punktiga 35 muudetakse JäätSi § 26 lõikeid 3 ja 4.

Lõikes 3 sätestatud volitusnormi sõnastust muudetakse. Senine sõnastus oli eksitav, kuna volitusnormi alusel kehtestatud määrused ei reguleeri tootja vabastamist tootjatele pandud kohustuste täitmisest, vaid sätestavad probleemtoodetest tekkinud jäätmete kogumise, taaskasutamise ja kõrvaldamise nõuded ning sihtarvud. Muudetud volitusnormiga antakse Vabariigi Valitsusele õigus kehtestada määrusega probleemtoodetest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad. Volitusnormi eesmärk on sätestada, kuidas toimub kasutajatelt probleemtoodetest tekkinud jäätmete kogumine, kuhu on võimalik kasutajatel selliseid jäätmeid viia. Määrustes on sätestatud, kui tihedalt peavad tootjad korraldama jäätmete tagasivõtmise kohad. Oluline on, et tarbijatel oleks võimalikult mugav probleemtoodetest tekkinud jäätmeid tagastada. Lisaks sätestatakse, kes saavad tootjatele tasuta probleemtoodetest tekkinud jäätmeid tagastada. Samuti sätestatakse volitusnormi alusel probleemtoodetest tekkinud jäätmete taaskasutamise sihtarvud ning nende arvutamise alused. Volitusnormi alusel on kehtestatud määrused elektroonikaromudele, romusõidukitele ja nende osadele, patarei- ja akujäätmetele ning põllumajandusplastist tekkinud jäätmetele. Need normid on vajalikud nii kasutajatele kui ka tootjatele nii oma õiguste kui ka kohustuste täitmisel. Lisaks on sihtarvud

seotud ELi tootjavastutuse direktiivides sätestatud kohustustega, mille kohaselt peavad liikmesriigid võtma meetmeid, et saavutatakse nii kogumise kui ka taaskasutamise sihtarvud.

Lõike 4 esimene lause jäetakse välja, kuna antud kohustus on viidud JäätSi § 25¹. Lõike 4 teises lauses asendatakse sõna „jäätmevaldaja“ sõnaga „jäätmetekitaja“. Muudatus on vajalik, et sätestada tootja kohustused isikutele, kes võtavad jäätmetekitajatelt vastu probleemtoodetest tekkinud jäätmeid ilma tootjaga lepingut omamata. Hetkel kehtiv seadus ei võimalda JäätSi § 26 lõikest 1 tulenevaid kohustusi laiendada jäätmetekitajatelt probleemtoodetest tekkinud jäätmeid vastuvõtivatele isikutele. See omakorda on tekitanud olukorra, kus jäätmetekitaja on andnud probleemtoodetest tekkinud jäätmeid käitlemiseks üle jäätmekäitlejale (jäätmevaldaja), kes need omakorda edasi annab teisele jäätmekäitlejale ning sellises olukorras ei ole võimalik esimesele jäätmekäitlejale kohaldada tootja kohta sätestatud, s.t ka olukorras, kus viimane lüli aheldas oma kohustusi ei täida ning vastutus jäätmete üle jääb riigile.

Punktidega 36–38 muudetakse JäätSi § 26 lõiget 11 ja § 26 lõigete 1 ja 2 asemel viidatakse § 25¹ lõigetele 1 ja 2, kuna § 26 lõiked 1 ja 2 tunnistatakse kehtetuks. Samal põhjusel muudetakse JäätSi § 26 lõike 11 punkti 2, kus § 26 lõigete 1 ja 2 asemel viidatakse §-le 25¹, ning JäätSi § 26 lõiget 12, kus § 26 lõigete 1 ja 2 asemel viidatakse samuti §-le 25¹.

Punktiga 39 muudetakse JäätSi § 26¹ lõiget 1 ja täpsustatakse probleemtooteregistri pidamise eemärki ja registrisse kogutavate andmete koosseisu.

Punktiga 40 tunnistatakse JäätSi § 26¹ lõige 1² kehtetuks, kuna enam ei pea ettevõtja, kes viib Eestist välja mootorsõidukeid, rehve ning patareisid ja akusid, esitama probleemtooteregistrile andmeid. Neid andmeid ei pea enam esitama, kuna riigil ei ole neid andmeid enam vaja ja uues probleemtooteregistris neid andmeid enam ei koguta.

Punktiga 41 muudetakse 26¹ lõike 1³ esimest lauset. Volitatud esindaja instituut on eelnõukohase JäätSi § 25¹ lõikega 4 laiendatud kõikidele tootjatele. Sellega seoses on vaja laiendada § 26¹ lõikes 1³ sätestatud kohustust kõikidele tootjatele. Varem oli volitatud esindaja instituut kehtestatud ainult elektri- ja elektroonikaseadmete tootjatele.

Punktiga 42 tunnistatakse JäätSi § 26¹ lõige 3¹ kehtetuks, kuna enam ei kehtestata probleemtooteregistri registrikaardi vorme, vaid andmed, mida probleemtooteregistris kogutakse, on nimetatud probleemtooteregistri põhimääruses.

Punktiga 43 muudetakse JäätSi § 26²⁰ lõiget 8 asendades sõna „registreerimistõend“ sõnaga „registreering“. Tegemist on normitehnilise muudatusega, mis on vajalik, kuna JäätS ei kasuta alates 01.01.2020 jõustunud redaktsioonist enam terminit „registreerimistõend“.

Punktiga 44 lisatakse JäätSi § 28 lõige 7, millega viiakse JäätS kooskõlla jäätmete raamdirektiivi artikli 10 lõike 1 ja muudetud prügiladirektiivi artikli 5 lõike 3a põhimõttega, mille kohaselt peab olema tagatud, et jäätmeid võetakse ringlusse või taaskasutatakse muul viisil ning vähenema peab ringlussevõtuks või muuks taaskasutamiseks sobivate jäätmete ladestamine prügilasse. Et vältida olukordi, kus kogutud jäätmed ladustatakse pikema aja jooksul, mille vältel jäätmete kvaliteet ning ringlussevõtu potentsiaal keskkonna mõjul muutub halvemaks, on oluline sätestada põhimõte, et jäätmeid tohib enne nende taaskasutamist ladustada kuni kolm aastat, pärast mida peab isik jäätmed suunama taaskasutusse. Jäätmeid, mis on mõeldud kõrvaldamiseks, tohib ladustada ühe aasta vältel. Kui jäätmete ladustamiseks enne nende taaskasutamist või kõrvaldamist on väljastatud keskkonnakaitseluba, tohib jäätmeid ladustada keskkonnakaitseloa määratud aja vältel. Kui jäätmeid hoitakse kauem, käsitatakse selliseid kohti prügilatena prügiladirektiivi artikli 2 punkti g ja JäätSi § 34 kohaselt.

Punktiga 45 muudetakse JäätSi § 28¹ ja sellega võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikli 10 lõige 4. Pealkiri muudetakse paragrahvi sisust lähtuvalt. Sätte senine sisu muudetakse lõikeks 1. Lisandunud lõike 2 kohaselt ei põletata liigiti kogutud ning korduskasutamiseks ettevalmistamiseks ja ringlussevõtmiseks mõeldud jäätmepõletus- või ka koospõletustehases. Näiteks võib aga põletamine jäätmepõletus- või koospõletustehases olla asjakohane liigiti kogutud plastist välja sortitud väga määrdund või sellise plasti puhul, mida ei ole võimalik ringlusse võtta. Kuna plastil on suur energiaväärtus, on mõistlikum ringlussevõetamatu plast ladestamise asemel koospõletustehasesse energiakasutuseks suunata. Liigiti kogutud olmejäätmete põletamise piiramine aitab edendada ringmajandusele üleminekut ning vähendada ressurside raiskamist. Ilma vastava loata on igasugune jäätmepõletamine keelatud. Jäätmeliigid, mida tohib põletada, sätestatakse keskkonnanõuetele.

Punktiga 46 lisatakse JäätSi § 29 lõige 3¹ ja sellega võetakse üle jäätmepõletustehasesse artikli 10 lõige 5. Muudatusega lisatakse jäätmehoidmise põhimõtte juurde ka nõue, mille kohaselt tuleb enne jäätmepõletustehasesse viimist või selle ajal eemaldada tekkinud jäätmepõletustehasesse ohtlikud ained, segud ja komponendid, et hõlbustada jäätmepõletustehasesse edasist töötlemist. Jäätmehoidmises on vaja kasutada tõhusaid meetmeid, mis soodustavad jäätmepõletustehasesse hilisemat ringlussevõttu. Kui tooted, materjalid ja ained muutuvad jäätmepõletustehasesse, võib ohtlike ainete olemasolu muuta need jäätmepõletustehasesse või kvaliteetsete teisete toorainete tootmiseks sobimatuks ja sellega võivad ressursid sattuda jäätmepõletustehasesse madalamatele astmetele. Taaskasutamisele eelneva toiminguna võib käsitleda ka tegevust, mis toimub näiteks jäätmepõletustehasesse juures, kui tekkekohas on võimalik ohutult eemaldada jäätmepõletustehasesse ohtlikud ained või komponendid, et hõlbustada jäätmepõletustehasesse hilisemat töötlemist.

Punktiga 47 muudetakse JäätSi § 29 lõike 4 punktis 2 sätestatud volitusnormi sõnastust. Muudatus on tingitud 15. juulil 2019 jõustunud uuesti sõnastatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) 2019/1021 püsivate orgaaniliste saasteainete kohta (ELT L 169, 25.05.2019, lk 45–77). Määrusest tulenevalt peavad liikmesriigid võtma muu hulgas kasutusele meetmeid püsivaid orgaanilisi saasteaineid sisaldavate jäätmepõletustehasesse käitluse kontrolli ja jälgitavuse tagamiseks ning püsivate orgaaniliste saasteainete või neid sisaldavate varudega seotud nõuete täitmiseks. Praeguse volitusnormi alusel on keskkonnaministri 22.04.2004 määrusega nr 25 kehtestatud kitsamalt käitlusnõuded polüklooritud bifenüüle ja polüklooritud terfenüüle sisaldavatele jäätmepõletustehasesse. Tegemist on ühenditega, mis on samuti nimetatud määruse kohaselt püsivad orgaanilised saasteained, mille kohta kehtestatud nõuded hakkavad sisalduma uue pealkirjaga määruses.

Punktiga 48 tehakse volitusnormis terminoloogiline muudatus ja muudetakse JäätSi § 29 lõike 4 punktis 9 volitusnormi sõnastust seoses ehitus- ja lammutusjäätmete termini lisandumisega JäätSi.

Punktiga 49 asendatakse JäätSi § 29 lõiget 4¹ ja 4² kehtetu õigusakti viide kehtiva õigusakti viitega. Lõikes 4¹ on õige viide 15. juulil 2019 jõustunud ja uuesti sõnastatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2019/1021 püsivate orgaaniliste saasteainete kohta (ELT L 169, 25.05.2019, lk 45–77). Ringlussevõtu ja jäätmepõletustehasesse lakkamisega ning sellega seonduvalt jäätmepõletustehasesse toodete või materjalide valmistamisel tuleb järgida ka lakkamise või ringlussevõtu tingimuste täitmiseks nimetatud määruse artiklite 3 ja 4 sätteid. Seega jäetakse välja viide ainult artiklile 7. Uues sõnastuses lisatakse selguse huvides ka täpsustusena „muu hulgas“ selle kohta, et määruse jäätmekäitluse sätteid kohalduvad lisaks JäätSi § 29 lõike 4

punktis 2 sätestatud käitlusnõuetele, mis kehtestatakse valdkonna eest vastutava ministri määrusega.

Lõikes 4² on õige viide 2017. aastal kehtima hakanud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele 2017/852 elavhõbeda kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1102/2008 (ELT L 137, 24.05.2017, lk 1–21).

Punktiga 50 täiendatakse JäätSi uue §-ga 29¹, millega võetakse osaliselt üle jäätmete raamdirektiivi artikli 11 lõike 1 ehitus- ja lammutusjäätmeid käsitlev nõue. Ehitus- ja lammutusjäätmete all mõistetakse ehitus- ja lammutustööde käigus tekkinud jäätmeid, sealhulgas jäätmeid, mis tekivad eramajapidamistes väiksemate hobiehitus- ja lammutustööde tulemusel. Muudatuse eesmärk on edendada valikulist lammutamist. Muudatuse järgi tuleb ehitise lammutamisel eemaldada ohtlikke aineid sisaldavad materjalid (nt eterniit) ning muud materjalid, mis on sobilikud korduskasutuseks või ringlussevõtuks (nt puhas immutamata puit). Ehitus- ja lammutusobjektidel kogutakse tekkinud jäätmed sageli ühte konteinerisse ja suunatakse segaprahina jäätmekäitlusettevõttesse edasisele sortimisele. Materjalide korduskasutuse ja jäätmete ringlussevõtu puhul on väga oluline materjali kvaliteet. Lammutamisel võimalikult suures ulatuses materjalide liigiti eemaldamine hõlbustab materjalide korduskasutust ja jäätmete ringlussevõttu. Materjali liigiti eraldamise peab tagama lammutustööde tegija.

Punktiga 51 täiendatakse JäätSi § 30 lõikega 3, millega viiakse JäätS kooskõlla jäätmete raamdirektiivi artikli 12 lõikes 1 esitatud põhimõttega – kui jäätmeid ei ole võimalik JäätSist tulenevate nõuete kohaselt taaskasutada, tuleb jäätmed ohutult kõrvaldada, järgides tervise- ja keskkonnakaitsenõudeid.

Punktiga 52 muudetakse JäätSi § 31 pealkirja ning lõiget 1. Pealkirja täpsustatakse paragrahvi sisust lähtuvalt. Lõikes 1 täpsustatakse, mis eesmärgil kohaliku omavalitsuse üksus korraldab jäätmete liigiti kogumist oma haldusterritooriumil. Varasema sõnastuse kohaselt oli tegevuse eesmärk võimaldada nende taaskasutamist võimalikult suures ulatuses. Selleks, et tagada jäätmehierarhia tõhusam rakendumine, on täpsustatud, et kohaliku omavalitsuse üksus korraldab jäätmete liigiti kogumist, et võimaldada nende korduskasutamiseks ettevalmistamist, ringlussevõttu või muud taaskasutamist võimalikult suures ulatuses. Samuti ei määrata kohaliku omavalitsuse üksusele enam kohustust korraldada jäätmete sortimist. Jäätmete sortimine on taaskasutustoiming, mida teeb jäätmekäitleja keskkonnaloa alusel ning mille täpsem kirjeldus on kajastatud jäätmekäitleja keskkonnaloas. Kui kohaliku omavalitsuse üksusel on soov täpsustada oma haldusterritooriumil toimuvat jäätmete sortimist, võib ta esitada oma seisukohad keskkonnaloa menetlusprotsessis. Lisaks jääb kohaliku omavalitsuse üksusele võimalus korraldatud jäätmeveo hankedokumentide tehnilises kirjelduses ette näha nende territooriumilt kogutud jäätmete käitluskoht või -kohad. Jäätmete ladestamiseelne töötlemine (näiteks sortimine) on JäätSi §-st 35 tulenev kohustus jäätmekäitlejale, kui jäätmeid soovitakse ladestada. Samuti sordib jäätmekäitleja jäätmeid enne taaskasutamist, kui see on vajalik ringlussevõtuks sobivate materjalide eraldamiseks.

Punktiga 53 täiendatakse JäätSi § 31 uue lõikega 1¹, mille kohaselt korraldatud jäätmete liigiti kogumine võimaldab täita käesoleva seaduse § 136³ lõigetes 1 ja 2 nimetatud olmejäätmete ringlussevõtu sihtarve. Üleriigiliste sihtarvude saavutamise tagamiseks on vaja korraldada jäätmete korrektne liigiti kogumine kohaliku omavalitsuse tasandil. Liigiti kogumise korraldamine on peamine hoob, millega on kohaliku omavalitsuse üksusel võimalik toetada ringlussevõtu sihtarvude saavutamist. Lisaks korrektsel jäätmete liigiti kogumise korraldamisele saab kohaliku omavalitsuse üksus määrata korraldatud jäätmeveoga hõlmatud jäätmetele ka jäätmekäitluskoha või -kohad, kus on tagatud liigiti kogutud jäätmete

ringlussevõtt. Üleriigiliste sihtarvude saavutamist ei vaadelda iga üksiku kohaliku omavalitsuse kontekstis, vaid riigis terviklikuna. Kohaliku omavalitsuse üksusele ei lisandu aruandluskohustusi.

Olmejäätmete ringlussevõtu sihtarvudega seotud kohustus sisaldus ka juba keskkonnaministri 16.01.2007 määruse nr 4 „Olmejäätmete sortimise kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused“ § 4 lõikes 4, mille kohaselt pidi olmejäätmete liigiti kogumise korraldus kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil tagama 2020. a 1. jaanuariks jäätmeseaduse § 136³ lõikes 1 nimetatud jäätmete taaskasutamise sihtarvude täitmise. Olmejäätmete ringlussevõtu sihtarvuga seonduv kohaliku omavalitsuse üksuse kohustus tuuakse nüüd seaduse tasandile, väljendades, et liigiti kogumise korraldus saab võimaldada olmejäätmete ringlussevõttu.

Euroopa Komisjoni 24.09.2018 aruanne¹² jäätmeid käsitlevate ELi õigusaktide rakendamise kohta sisaldab muu hulgas varajase hoiatamise aruannet Eestile, kelle puhul on ohus 2020. aastaks püstitatud olmejäätmete korduskasutamiseks ettevalmistamise ja ringlussevõtu eesmärgi täitmine. Järelikult on vaja muuta õiguslikku raamistikku, et see vastaks riigi igakülgseks arenguks ja kohustuste täitmiseks vajalikele tingimustele. Riiklike jäätmekorralduse aluste reguleerimine on riigielu küsimus ja kuulub seega riigi pädevusse.¹³

Põhiseaduse (edaspidi *PS*) § 154 lõike 1 kohaselt otsustavad ja korraldavad kõiki kohaliku elu küsimusi kohalikud omavalitsused, kes tegutsevad seaduste alusel iseseisvalt. Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (edaspidi *KOKS*) § 6 lõige 1 nimetab jäätmehooldust küsimuseks, mida omavalitsusüksus oma territooriumil peab korraldama. JäätSi § 12 lõike 2 järgi on kohalikul omavalitsusel jäätmehoolduse arendamisel oma haldusterritooriumil juhtiv roll. Üks olulisemaid kohalikul omavalitsusel lasuvaid ülesandeid on jäätmeseaduse 4. peatükis nimetatud kohustus korraldada oma haldusterritooriumil olmejäätmete kogumine ja vedu (JäätS § 66 lg 2). Olmejäätmete kogumise ja veo korraldamisel on kohalikul omavalitsusel suhteliselt suur otsustusulatus, üksnes mõned jäätmeveo korraldamise tingimused on toodud jäätmeseaduses (näiteks olmejäätmeveo kohustuslik sagedus tiheasustusalal (JäätS § 71 lg 2 p 2)). Nii määratakse kohaliku omavalitsuse volikogu määrusega jäätmeliigid, millele kohaldatakse korraldatud jäätmevedu, ja veopiirkonnad, samuti täpsustatakse määrukses vedamise sagedus ja aeg ning kehtestatakse jäätmeveo teenustasu piirmäär ja jäätmeveo teenustasu suuruse määramise kord (JäätS § 66 lg 4). JäätS järgi on kohalikul omavalitsusel kohustus korraldada ka olmejäätmete vedaja leidmiseks avalik konkurss (JäätS § 66 lg 1). Konkursi tingimused koostab kohalik omavalitsus lähtuvalt jäätmeseadusest ja kohaliku volikogu kinnitatud korraldatud jäätmevedu reguleerivast määrusest ja ka vedaja valib välja kohalik omavalitsus. Konkursi tingimustes kirjeldatakse tulevase teenuse üksikasju ja veotingimusi (mh veo sagedus, mahutite suurused, veo teenustasu piirmäär) ning esitatakse teave jäätmeveo seisukohast oluliste asjaolude kohta (millist tüüpi elamud domineerivad, palju on elanikke, asustuse laad jne) (JäätS § 67 lg 2). Kuigi JäätS järgi on kohaliku omavalitsuse korraldatud jäätmeveoga üldjuhul kõigil selle omavalitsuse territooriumil elavatel ja tegutsevatel isikutel kohustus liituda, jätab jäätmeseadus siiski piiratud ulatuses omavalitsuse pädevusse ka elanike korraldatud jäätmeveost vabastamise otsustamise. Nimelt sätestab JäätSi § 69 lõige 4, et valla- või linnavalitsus võib erandkorras teatud tähtjaks jäätmevaldaja lugeda

---

¹² Jäätmedirektiivi muudatuse art 11b lg 1 järgi koostab komisjon mh direktiivi art 11 lõikes 3 sätestatud sihtmäärade saavutamise kohta aruanded ning sama artikli lõike 2 punkti b järgi sisaldab aruanne loetelu liikmesriikidest, kelle puhul on oht, et neid sihtmäärasid ei saavutata vastava tähtaja jooksul, koos asjakohaste soovitusetega asjaomasele liikmesriigile.

¹³ Riigikohtu PJK 6.01.2015 otsus nr 3-4-1-34-14, p 47.

korraldatud jäätmeveoga mitteliitunuks tema põhjendatud avalduse alusel, kui ta korraldab jäätmekäitluse ise.¹⁴

Eeltoodust tuleneb, et just kohalikku omavalitsust tuleb pidada sihtarvude täitmist suuresti kujundavaks subjektiks. Olmejäätmete ringlussevõtu sihtarvu saavutamine on seotud kohaliku omavalitsuse olemusliku kohustuse ehk jäätmehoolduse (esmajoones jäätmete liigiti kogumine, vt ka seletuskirja punkti 53 põhjendust) osutamise tulemusliku täitmisega. Nimelt on jäätmete liigiti kogumine otsustava tähtsusega alates jäätmete tekitamisest kuni lõpptöötlemiseni. See määrab kindlaks nii jäätmekäitlusotsused kui ka nende kogumise praktilisuse ja majandusliku otstarbekuse, võimaluse valida ringlusse võtmise või kõrvaldamise vahel ning vajaduse korral ringlusse võtmise meetodi.¹⁵

JäätSi § 31 lõige 1¹ on suunatud jäätmete raamdirektiivi artikli 11 lõikes 2 liikmesriigile sätestatud olmejäätmete korduskasutamiseks ettevalmistamise ja ringlussevõtu sihtmäärade täitmisele.

Kuna jäätmevoogude liigiti kogumine on ringlussevõtu sihtarvude saavutamisel kriitilise tähtsusega, on eelnõus ette nähtud Keskkonnainspeksioonile õigus teha haldusjärelevalvet kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmehooldusega seotud haldusaktide õiguspärasuse üle (vt eelnõu ja seletuskirja punkti 89). Seega, kui JäätSi ja selle alusel antud õigusakte rikutakse kohaliku omavalitsuse haldusakti või selle andmata jätmisega ning riivatakse nõnda avalikku huvi, on Keskkonnainspeksioonil õigus alata haldusjärelevalve haldusakti andmise või andmata jätmise õiguspärasuse üle. Sellega tagatakse mitte ainult JäätSis sätestatud õigusnormide järgmine, vaid ka see, et kohaliku omavalitsuse haldustegevus toimuks maksimaalselt efektiivselt ja mõjusalt, mis omakorda mõjub suurendavalt normidega seatud eesmärkide täitmisele, sealhulgas jäätmete raamdirektiivi muudatustega seatud olmejäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise ja ringlussevõtu sihtarvude saavutamisele.

Punktiga 54 tunnistakse kehtetuks JäätSi § 31 lõige 2, kuna paragrahv käsitleb jäätmete liigiti kogumise korraldamist. Jäätmete sortimistegevus on eelnõu punktis 21, millega JäätSi § 16 lisatakse lõige 2¹.

Punktiga 55 muudetakse § 31 lõiget 3 ja viiakse säte kooskõlla jäätmete raamdirektiivi artikli 11 lõikega 1 ning artikli 20 lõikega 1. Säte nimetab jäätmeliigid, s.o paberi-, papi-, metalli-, plasti- ja klaasijäätmed ning kodumajapidamises tekkivad ohtlikud jäätmed, mille liigiti kogumise korralduse peab kohaliku omavalitsuse üksus tagama, ning hiljemalt 1. jaanuarist 2025 tekstiilijäätmete liigiti kogumise. Kohustusega on jätkuvalt hõlmatud nii koodiga 15 kui ka 20 olmejäätmete hulka kuuluvad jäätmed.

Tulenevalt KOKSi § 6 lõikest 1 on kohaliku omavalitsuse ülesandeks muu hulgas korraldada vallas või linnas heakorda ja jäätmehooldust. JäätSi § 12 lõike 2 järgi on kohalikul omavalitsusel jäätmehoolduse arendamisel oma haldusterritooriumil juhtiv roll.

Euroopa kohaliku omavalitsuse harta (edaspidi *EKOH*) nõuab artikli 3 lõike 1 järgi, et kohaliku omavalitsuse võimuorganitel oleks nii õigus kui ka võime seaduse piires ja kohalike elanike huvides korraldada ja juhtida valdavalt nende vastutusalasse kuuluvast ühiskonnaelust.

¹⁴

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/6iguskantsleri_margukiri_olmejaatmeveo_korraldus.pdf.

¹⁵

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=j%25C3%25A4%25C3%25A4tme%2Btekitaja&docid=207803&pageIndex=0&doclang=et&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=5278543#ctx1>.

EKOH artikli 4 lõike 3 järgi täidavad riigi kohustusi üldjuhul eelistatult kodanikule kõige lähemal seisvad võimuorganid. Kohustuste määramisel mõnele teisele võimuorganile peaks kaaluma ülesande ulatust ja iseloomu ning efektiivsuse ja majanduslikkuse nõudeid. Ehk esimest korda sätestatakse rahvusvahelisel tasandil subsidiaariteedi printsiibi, mille sisuks on see, et mingi ühiskondliku funktsiooni täitmine kuulub suurema ühiskondliku üksuse kompetentsi alles siis, kui väiksem seda täita ei suuda. Kohaliku omavalitsuse staatuse määratlemise kontekstis tähendab see, et riik täidab üksnes neid ülesandeid, mis ei ole kohalikule omavalitsusele jõukohased.¹⁶

Eelnevast tulenevalt on seadusandja andnud kohalikule omavalitsusele juhtiva rolli jäätmehoolduse arendamisel oma haldusterritooriumil. Jäätmehoolduse osutamine (sh liigiti kogumise korraldamine) on kohaliku omavalitsuse olemuslikuks ülesandeks. See puudutab omavalitsuse neid ülesandeid avaliku ruumi, heakorra, territoriaalplaneerimise ja keskkonnakaitse korraldamisel, mida osutatakse tema haldusterritooriumil, arvestades ainult kohalikku spetsiifikat ja olles elanikule võimalikult lähedal.

Ka varem on olnud omavalitsusüksusel kohustus korraldada vähemalt paberi-, papi-, metalli-, plasti- ning klaasijäätmete liigiti kogumine. Märgitud kohustused sisaldasid keskkonnaministri 16.01.2007 määruse nr 4 „Olmejäätmete sortimise kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused“ § 3 lõike 2 punktides 1–6 ja § 4 lõikes 1². Lisaks sätestab kehtiva JäätSi § 31 lõige 3 märkitud kohustuse, kuid lisandiga „kui see on tehniliselt, keskkonna seisukohast ja majanduslikult teostatav“. Muudatusega jäetakse kooskõlas jäätmete raamdirektiivi artikli 11 lõikega 1 JäätSi § 31 lõikest 3 välja tekstiosa „kui see on tehniliselt, keskkonna seisukohast ja majanduslikult teostatav“. Erandite tegemine liigiti kogumisest muutub tulenevalt jäätmete raamdirektiivi artikli 10 lõigetest 2 ja 3 ning erandite tegemine täpsustatakse JäätSi § 31 lõikes 5 ning § 42 lõike 2 punktis 2 ja § 71 lõike 2 punktis 11.

Kohustus kodumajapidamises tekkivaid ohtlikke jäätmeid ja tekstiili koguda sisaldus samuti varem keskkonnaministri 16.01.2007 määruses nr 4 „Olmejäätmete sortimise kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused“ § 3 lõikes 2 ning kohaliku omavalitsuse üksused peavad seda kohustust juba täitma. Samuti on nõudnud kodumajapidamises tekkivate ohtlike jäätmete kogumise korraldamist JäätSi § 65 lõige 2. Samas kehtis seni eelnevalt nimetatud leevendus, et jäätmeid kogutakse liigiti, kui see on tehniliselt, keskkonnaseisukohast ja majanduslikult teostatav. Seetõttu on asjakohane jätta direktiivist tulenev üleminekuaeg 1. jaanuarini 2025 tekstiilijäätmete eraldi kogumise kohustuse seaduse tasandile toomisel. See võimaldab tekstiilijäätmete eraldi kogumiseks leida võimalused ka neil kohaliku omavalitsuse üksustel, kes seni on tulenevalt klauslist „tehniliselt, keskkonnaseisukohast ja majanduslikult teostatav“ jätnud tekstiilijäätmed liigiti kogumata.

Kuivõrd liigiti kogumise kohustus ei muutu ja selle korraldamise kohustus jääb endiselt kohaliku omavalitsuse üksuse pädevuseks, ei too eelnõus liigiti kogumise sätestamine kaasa riski kohalike omavalitsuste õiguste riiveks. Muudatus on sobiv, kuna seda õigustab piisav ühiskondlik vajadus ülesande üleriigiliselt ühetaolise organisatsioonilise täitmise järele. Ka ei ole muudel isikutel või muude vahenditega võimalik samaväärset kohustuse täitmise taset sama hästi saavutada. Kohalik omavalitsus suudab kõige paremini, arvestades kohalikku spetsiifikat, korraldada jäätmehoolduse korraldust kui kohaliku elu küsimuste lahendamist (seda kas iseseisvalt või kokkuleppel huvitatud isikutega), mistõttu on ühtaegu järgitud ka Euroopa kohaliku omavalitsuse harta artikli 4 lõikest 3 tulenevat subsidiaarsuse põhimõtet.

---

¹⁶ Eesti Vabariigi põhiseaduse kommentaar 14 ptk. Kättesaadav arvutivõrgust: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/pohiseaduse_14_peatukk_kohalik_omavalitsus.pdf

Liigiti võib jäätmeid koguda kohtkogumise (tekkekohalt kogumise), kogukonnapõhise kogumise, vastuvõtusüsteemide või muu kogumiskorra kaudu. Jäätmete liigiti kogumine võimaldab tõsta korduskasutamiseks ettevalmistamise ja ringlussevõtu määra, tõhustada ringlussevõttu ja teisese tooraine kasutuselevõttu, et vältida jäätmetöötlust, millega ressursid satuvad jäätmehierarhia madalamatele astmetele.

Punktiga 56 lisatakse JäätSi § 31 lõiked 4–7.

Lõikega 4 lisatakse kohaliku omavalitsuse üksusele kohustus korraldada biojätmete eraldi kogumine nende tekkekohal. Selle nõudega võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikli 22 lõiked 1 ja 2. Ka varem on olnud kohaliku omavalitsuse üksusel kohustus korraldada biojätmete liigiti kogumine. Märgitud kohustus sisaldus keskkonnaministri 16.01.2007 määruse nr 4 „Olmejäätmete sortimise kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused“ § 3 lõike 2 punktides 5 ja 6 ning § 4 lõikes 1². Küll aga ei olnud varem nimetatud määruises ette nähtud biojätmete eraldi kogumist tekkekohalt.

Selleks, et vältida jäätmetöötlust, millega ressursid satuvad jäätmehierarhia madalamatele astmetele, ning edendada jäätmete ringlussevõttu, on oluline biojätmed muudest olmejäätmetest eraldi koguda. Seni on kohaliku omavalitsuse üksused hõlmanud biojätmed korraldatud jäätmeveoga osaliselt, näiteks alates teatud korterite arvuga kinnistutel või ettevõtetes, kus tekib biojätmeid nädalas teatud kogus. On ka kohaliku omavalitsuse üksuseid, kus biojätmed ei ole korraldatud jäätmeveoga seni üldse hõlmatud. Edaspidi peab olema elanikel ja ettevõtetel olenemata korterite, istekohtade vm arvust ja tekkekogusest võimalik biojätmeid jäätmevedajale üle anda. Kui biojätmed on võimalik tekkekohal ringlusse võtta ning kinnistul on olemas võimalused kodukompostimiseks, ei pea toimuma biojätmete äravedu. Kohaliku omavalitsuse üksus peab aga olema veendunud, et kinnistul tõepoolest biojätmeid kompostitakse ja ka saadud materjali on võimalik kasutada nõuetekohaselt, et oleks tagatud biojätmete segaolmejäätmete või muude jäätmete hulka mitte sattumine. Biojätmete liigiti kogumise rakendumist on selgitatud punktis 108. Kohaliku omavalitsuse üksusel on ühtlasi õigus (kuid mitte kohustus) lubada koos biojätmetega koguda samasuguste biolagunemis- ja kompostimisomadustega jäätmeid, mis vastavad Euroopa standarditele või samaväärsetele riiklikele standarditele pakendite taaskasutamise kohta kompostimise või biolagundamise teel. Sellised on näiteks standardile EN 13432 vastavad biolagunevad ja komposteeruvad pakendid. Kui käitluskohal saab selliseid jäätmeid kompostida ja kohaliku omavalitsuse üksus jäätmehoolduseeskirjas biojätmetega koos muude biolagunevate materjalide kogumist täpsustab, on vaja ka elanikke teavitada, et nad oskaksid otsida pakenditelt infot ja märgiseid standardite kohta ning oleksid kursis, millised on tööstuslikuks kompostimiseks sobilikud jätmed.

Lõikega 5 luuakse kohaliku omavalitsuse üksusele sõnaselge võimalus korraldada tekkekohalt pakendijätmete kogumine. Kohaliku omavalitsuse üksus võib pakendijätmete tekkekohalt kogumist korraldada kokkuleppel pakendijätmetega tegeleva taaskasutusorganisatsiooniga. Sellisel juhul tagatakse taaskasutusorganisatsioonile osalemine pakendijätmete taaskasutamise korraldamisel proportsionaalselt tema turuosale. Kohaliku omavalitsuse üksus võib koguda pakendijätmeid pakendimaterjali liikide kaupa või pakendimaterjali liikide kooskogumisena. Kogumise viisi otsustab sellisel juhul kohaliku omavalitsuse üksus.

Kohaliku omavalitsuse üksus leiab näiteks kontsessioonihanke tulemusel vedaja, kes lisaks teistele jäätmeliikidele veab kogu jäätmeveopiirkonnas ka pakendijätmeid tekkekohast. Kui kohaliku omavalitsuse üksus korraldab kokkuleppel taaskasutusorganisatsiooniga pakendijätmete tekkekohal kogumist, võib pakendiseaduse kohaselt

taaskasutusorganisatsioon kohaliku omavalitsuse organi nõusolekul vähendada pakendiseaduse § 17¹ lõikes 1 nimetatud pakendijäätmete kogumiskohtade tihedust ning kogumiseks ettenähtud konteinerite arvu ja mahtu proportsionaalselt pakendijäätmete tekkekohalt kogumisega liitunute arvuga.

Ka varem on kohaliku omavalitsuse üksusel olnud õigus pakendijäätmete kogumine korraldatud jäätmeveoga hõlmata, kuid praktikas ei ole seda võimalust laialdaselt kasutatud. Selline õigus tuleneb JäätSi § 66 lõikest 2. Selle lõike kohaselt saab kohaliku omavalitsuse üksus korraldada ilma taaskasutusorganisatsiooniga kokkulepet saavutamata pakendijäätmete tekkekohalt kogumise. Sellisel juhul toimivad paralleelsed pakendijäätmete kogumise süsteemid. Kohaliku omavalitsuse üksus võib sellisel juhul pakkuda jäätmevaldajatele mugavusteenust. Kui kohaliku omavalitsuse üksus ja taaskasutusorganisatsioon kokkulepet ei saavuta pakendijäätmete tekkekohalt kogumiseks, kuid kohaliku omavalitsuse üksus selle siiski korraldab, siis pakendijäätmete käitlemise korraldab kohaliku omavalitsuse üksus. Sellisel juhul korraldavad taaskasutusorganisatsioonid pakendijäätmete kogumist pakendiseaduse kohaselt kas avaliku pakendijäätmete kogumise võrgustikuga või tekkekohalt kogumisena. Kohaliku omavalitsuse üksus võib pakendijäätmete käitlemisel rakendada PakSi § 20 lõikes 4 sätestatud, mille kohaselt taaskasutusorganisatsioon ei või keelduda kogutud pakendi ega pakendijätmete tagasivõtmisest. Taaskasutusorganisatsioonid ei pea pakendijäätmete eest maksma, kuid nad peavad nimetama koha, kuhu pakendijäätmed viiakse. Pakendijäätmete tekkekohalt kogumise võimalusi selgitab tabel 1.

Tabel 1. Pakendijäätmete tekkekohalt kogumise võimalused

KOV korraldab pakendijäätmete tekkekohalt kogumist korraldatud jäätmeveo osana (JäätS § 66 lg 2), kokkulepet TKOdega ei ole tehtud	TKO korraldab pakendijäätmete tekkekohalt kogumist (PakS § 17¹ lg 4)	KOV korraldab pakendijäätmete tekkekohalt kogumist koos TKOga korraldatud jäätmeveo osana (JäätS § 31 lg 5)	
KOV määrab hinna, mida jäätmevaldaja tasub kogumiskorra kohta	TKO määrab hinna, mida jäätmevaldaja tasub kogumiskorra kohta	Hind kuni 0,30 eurot kogumiskorra kohta	Hind üle 0,30 euro kogumiskorra kohta
Jäätmevaldajad ei ole kohustuslikult liidetud	Jäätmevaldajad ei ole kohustuslikult liidetud	Jäätmevaldajad on kohustuslikult liidetud korraldatud jäätmeveo pakendijäätmete kogumisega	Jäätmevaldajad ei ole kohustuslikult liidetud
TKOd ei või avalikke pakendipunkte vähendada	TKOd võivad avalikke pakendijäätmete punkte vähendada kokkuleppel KOViga arvestades liitunute arvu	TKOd võivad avalikke pakendijäätmete punkte vähendada kokkuleppel KOViga arvestades liitunute arvu	TKOd võivad avalikke pakendijäätmete punkte vähendada kokkuleppel KOViga arvestades liitunute arvu

Lõikega 6 lisatakse, et kohaliku omavalitsuse üksus võib sama paragrahvi lõigetes 3 ja 4 toodud liigiti kogumise korral jäätmekavas ja jäätmehoolduseeskirjas ette näha erandid, kui on täidetud vähemalt üks lõikes 6 nimetatud tingimustest. Erandid, millistel juhtudel võib liigiti kogumise korraldamise kohustusest kõrvale kalduda, tulenevad jäätmete raamdirektiivi artikli 10 lõikest 3. Kuigi jäätmete liigiti kogumise kohustuse kohaselt on nõutav, et jäätmeid hoitakse liigist ja laadist lähtudes eraldi, võib teatavat liiki jäätmeid koos koguda, tingimusel, et see ei takista jäätmete kvaliteetset ringlussevõttu ega muud taaskasutamist kooskõlas jäätmehierarhiaga.

Üldisest jäätmete liigiti kogumise kohustusest võib kõrvale kalduda ka muudel nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel, mida kohaliku omavalitsuse üksus analüüsib kohalikke olusid arvestades. Näiteks juhul, kui teatavate jäätmehoogude liigiti kogumine põhjustaks kõrvalistes ja hõredalt asustatud piirkondades negatiivset keskkonnamõju, mis kaalub üles selle üldise keskkonnakasu, või toob kaasa ebaproportsionaalsed majanduslikud kulud. Halvasti ligipääsetavates piirkondades või asukohtades, kus teekoormus ei võimalda raskete jäätmehoogude ligipääsu, tuleb alternatiivina kaaluda väiksemate autode (mikrobusside) kasutamist ja küla või mitme majapidamise tarbeks ühise jäätmemaja rajamist, kus liigiti kogumine on võimalik.

Samuti võib teatud liiki jäätmehoogude kogumist, kui on tagatud, et jäätmekäitluskohas, kuhu jäätmehoogud suunatakse, toimub jäätmehoogude sortimine, mille järel on võimalik jäätmehoogud korduskasutuseks ette valmistada, ringlusse võtta või teha muid taaskasutamistoiminguid, kusjuures nende toimingute tulemus on sellise kvaliteediga, mis on võrreldav liigiti kogumisel saavutatavaga. Näiteks võivad kohaliku omavalitsuse üksused, taaskasutusorganisatsioonid ja jäätmehoogude leppida omavahel kokku, et teatud jäätmehoogude liigiti kogumine ühildatakse materjalipõhiselt pakendijäätmehoogude kogumisega (eeldusel, et mittepakendijäätmehoogude kogumise eest kehtestatava tasu kannab jäätmehoogude avalikust võrgust kogumise korral).

Majanduslikel põhjustel jäätmehoogude liigiti kogumise korraldamisest erandite rakendamisel tuleb võtta arvesse liigiti kogumise üldist majanduslikku kasu, sealhulgas välditud otseseid kulusid ning kulusid, mis on tingitud segaolmejäätmete kogumise ja töötlemise negatiivsest mõjust keskkonnale ja tervisele, teiste toorainete müügist saadavat tulu ja selliste materjalide jaoks turgude loomise võimalust, samuti jäätmehoogude tootjate ja toodete tootjate makseid, mis võivad jäätmekäitlussüsteemide kulutõhusust veelgi parandada. Liigiti kogumisest majanduslikel põhjustel tehtav erand peab sisaldama arvutuslikku analüüsi, mis tõendab, et teatud jäätmehoogude liigiti kogumisega kaasnevad kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil ebaproportsionaalselt suured majanduslikud kulud, arvestades muu hulgas saastaja maksab põhimõtet. Arvestada tuleb, et liigiti kogudes saadakse ringlussevõtuks parema kvaliteediga materjal, mis vähendab keskkonna- ja tervisekahju kulusid.

Lõikega 7 sõnastatakse õigusselguse huvides olmejäätmete liigiti kogumise nõuete ja korra kohta viitenorm olemasolevale korrale, kuna eraldi korda ei ole vaja.

Punktiga 57 muudetakse JäätSi § 34 lõiget 1, millega viiakse prügila termin kooskõlla prügiladirektiivi artikli 2 punktiga g. Senine eitavas vormis termini sõnastus tekitab praktikas sageli segadust. Eelnõus kasutatakse prügilaks määratlemise ning välistamise tingimuste loetus direktiivile sarnast liigendust ning seetõttu on säte paremini loetav. Tegemist ei ole sisulise muudatusega, vaid ümbersõnastamisega sätte rakendamisel ilmenud ebaselgusest lähtuvalt. Jätakuvalt loetakse prügilateks neid jäätmekäitluskohti, kuhu jäätmehoogude tootja ladestab jäätmehoogud nende tekkekohal. Samuti käsitletakse rohkem kui aasta möödudes prügilana neid jäätmekäitluskohti, kus keskkonnaloaga on määratud taaskasutustoimingu koodina vaid R13 ning keskkonnaloas ei ole määratud edasist taaskasutamise või kõrvaldamise toimingut. Kui keskkonnaloa aga käsitleb lisaks R13-le ka järgmist taaskasutus- või kõrvaldamistoimingut, muutub koht prügilaks alles pärast seda, kui kolme aasta jooksul ei ole tehtud ettenähtud taaskasutust või ühe aasta jooksul kõrvaldamistoimingut.

Punktiga 58 tunnistatakse kehtetuks § 34 lõige 3, kuna lõike sisu on **punktiga 57** viidud üle lõikesse 1.

Punktiga 59 muudetakse JäätSi § 35 pealkirja ning lõike 1 sisu. Muudatusega võetakse üle prügiladirektiivi artikli 5 lõike 3 punkt f, mille kohaselt on prügilasse keelatud ladestada

jäätmeid, mis on eelnevalt töötlemata, ning jäätmeid, mis on liigiti kogutud, et neid korduskasutamiseks ette valmistada või ringlusse võtta. Erandina on lubatud prügilasse ladestada neid jäätmeid, mis tekivad liigiti kogutud jäätmete töötlemisjärgses protsessis ja mille ladestamine annab jäätmehierarhia kohaselt keskkonnale ohutuima tulemuse. Muudetud prügiladirektiivi põhjenduspunkt nr 10 ütleb, et jäätmete ladestamist prügilatesse on vaja järkjärgult vähendada, et vältida kahjulikku mõju inimese tervisele ja keskkonnale ning tagada majanduslikult väärtuslike jäätmematerjalide järkjärguline ja tõhus taaskasutusse võtmine jäätmete nõuetekohase käitlemise kaudu ja kooskõlas jäätmehierariiaga. Muudetud prügiladirektiivi põhjenduspunktides 6 ja 7 rõhutatakse, et jäätmete ladestamise suurem piiramine, alustades jäätmevoogudest, mille suhtes kohaldatakse liigiti kogumist, nagu plasti-, metalli-, klaasi-, paberi- ja biojäätmed, annaks selget keskkonnavalast, majanduslikku ja sotsiaalselt kasu. Suure osa olmejäätmetest moodustavad biolagunevad olmejäätmed. Töötlemata biolagunevate jäätmete prügilatesse ladestamisega kaasneva kasvuhoonegaaside heite, pinna- ja põhjavee, mulla ja õhu reostuse tõttu on sellel märkimisväärne kahjulik keskkonnamõju. Seetõttu tuleb neid käidelda sobivaimal viisil, sealhulgas stabiliseerida jäätmete orgaanilist osa, eraldada biojäätmed ning koguda paber ja papp eraldi, et vähendada nii palju kui võimalik selliste jäätmete prügilasse ladestamise kahjulikku mõju keskkonnale ja inimese tervisele. Kuigi JäätSi kehtiv § 134 juba sätestab sihtkogused biolagunevate jäätmete ladestamise vältimiseks, on asjakohane kehtestada lisapiirangud ning keelata ringlussevõtu eesmärgil liigiti kogutud jäätmete ladestamine.

Punktiga 60 asendatakse § 35² lõike 1 sissejuhtavas osas sõna „ladestamiseks“ sõnaga „ladustamiseks“. Ladestamine on tegevus, mis toimub prügilas. Kaevandamisjäätmehooldlat ei käsitleta prügilana, seega ei toimu seal ka ladestamist.

Punktiga 61 tunnistatakse kehtetuks JäätSi § 36 lõige 3. Sätte eesmärk oli tagada liigiti kogutud jäätmete järelsortimine, et vähendada olmejäätmete ladestamist ja tagada, et ladestamise korral ladestataks sortimisjäätmeid ehk mitte korduskasutuseks ettevalmistamiseks, ringlussevõtuks või muuks taaskasutamiseks sobilikke jäätmeid. Liigiti kogutud jäätmete ladestamise piirangud ja nõuded kehtestab edaspidi JäätSi § 35 lõige 1. Segaolmejäätmete sortimise kohustus on jätkuvalt sätestatud § 36 lõikes 1.

Punktiga 62 muudetakse JäätSi § 36 lõiget 5 ja tehakse volitusnormis terminoloogiline muudatus, lisades volituse olmejäätmete liigiti kogumise korra kehtestamiseks. Seni kehtinud volitusnormi sõnastus andis volituse jäätmete sortimise korra kehtestamiseks. Eelnõu kohaselt on jäätmete sortimine edaspidi määratletud kui järeltegevus, mille käigus eraldatakse kogutud jäätmetest need jäätmed, mis sobivad korduskasutuseks ettevalmistamiseks, ringlussevõtuks või muuks taaskasutamiseks, ning ohtlikud jäätmed. Seetõttu viiakse volitusnormi sõnastus vastavaks jäätmeseaduse ja ühtlasi selle volitusnormi alusel kehtestatud keskkonnaministri määruse reguleerimisala eesmärgile ning lisatakse volitusnormi volitus liigiti kogumise korra kehtestamiseks. Eesmärk on viia määrus kooskõlla jäätmeseadusega. Samuti jäetakse volitusnormist välja tekstiosa „jäätmete kogumassist eraldatavate taaskasutatavate jäätmete protsendilised määrad ja sihtarvud“, kuna määru ei kehtestata protsendilisi määrasid ega sihtarve segaolmejäätmetest sorditavatele materjalidele.

Punktiga 63 muudetakse § 39 lõiget 2 ja asendatakse tekstiosa „kohaliku omavalitsuse üksuses“ tekstiosaga „kavaga hõlmatud territooriumil“. Muudatus on vajalik, et tagada tegevuskavas või jäätmekavas ülevaade olemasolevast olukorrast, seada eesmärgid ja sõnastada tegevused kogu kavaga hõlmatud ala ulatuses (valdkonna arengukavas kogu riigi ning kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekavas kogu kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumi kohta).

Punktiga 64 tunnistatakse kehtetuks § 39 lõige 3. Kehtetuks tunnistamise eesmärk on tõsta valdkonna arengukava (riigi jäätmekava) ja kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava nõuded eraldi sätetesse. Muudatus aitab luua selguse eri dokumentidele kohalduvatest nõuetest. Valdkonna arengukava nõuded on edaspidi § 39 lõikes 3¹-3³ ning kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava nõuded § 42 lõikes 3.

Punktis 65 sätestatakse § 39 lõigetes 3¹-3⁴ nõuded valdkonna arengukava kohta, millega muuhulgas võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikli 28 lõiked 3 ja 5 ning artikli 29 lõiked 1, 2 ja 2a. Valdkonna arengukavas eesmärk on korrastada ning korraldada jäätmehooldust süsteemselt kõigil valdkonna tasanditel, ühtlustada eesmärgid riigi kui terviku jaoks, seada sihid ja ülesanded kohalikele omavalitsustele, ettevõtjatele, tootjatele ja elanikkonnale. Riigi jäätmekava strateegiline eesmärk on jäätnehierarhia põhimõtte rakendamine.

Lõike 3¹ punkti 1 kohaselt tuleb valdkonna arengukavas anda ülevaade riigi territooriumil tekkivate jäätmete kogustest liikide ja päritolu kaupa, andmetest riigi territooriumile toodavate või territooriumilt välja veetavate jäätmete kohta ning hinnang jäätmevoogudele tulevikus. Võrreldes varasemaga on täpsustatud, et kirjeldada tuleb riigi territooriumile toodavaid või riigist välja veetavaid jäätmeid.

Punkti 2 kohaselt sisaldab valdkonna arengukava olemasolevate jäätmete kogumissüsteemide ja käitlemistaristu kirjeldust, ülevaadet suurematest kõrvaldamis- ja taaskasutamiskohtadest, sealhulgas hinnangut rajada uusi ja sulgeda olemasolevaid, ning hinnangut seotud investeeringutele ja muudele rahalistele vahenditele. Investeeringute hinnangu juures tuleb anda hinnang ka kohaliku omavalitsuse üksustele suunatavale investeeringutele. Kui on vaja rajada uusi kõrvaldamis- või taaskasutamiskohti, tuleb vajaduse korral anda ka hinnang nende asukoha ja võimsuse kohta.

Punkti 3 kohaselt tuleb valdkonna arengukavas anda ülevaade ohtlike jäätmete, vanaõli, kriitilise tähtsusega tooraine olulise sisaldusega jäätmete ja muude selliste jäätmevoogude käitlemisest, mille kohta on Euroopa Liidu tasandil kehtestatud eraldi kord. Uus nõue võrreldes varasemaga on ülevaate andmine kriitilise tähtsusega tooraine olulise sisaldusega jäätmete käitlemisest. Jäätmete raamdirektiivi põhjenduspunkt nr 36 selgitab, et teatavad toorained on ELi majanduse jaoks väga tähtsad ja nende varu tagamine on seotud suure riskiga. Selleks, et tagada selliste toorainete tarnekindlus ning kooskõla tooraineid käsitleva algatusega, mille Euroopa Komisjon esitas oma 4. novembri 2008. a teatises „Tooraineid käsitlev algatus – majanduskasvu ja tööhõive seisukohast kriitiliste vajaduste rahuldamine“, ja tooraineid käsitleva Euroopa innovatsioonipartnerluse eesmärkide ja sihtmääradega, on ette nähtud, et liikmesriigid võtavad meetmeid, et edendada kriitilise tähtsusega toorainete peamisteks allikateks olevate toodete korduskasutamist ja vältida nende materjalide muutumist jäätmeteks. Sellega seoses on Euroopa Komisjon 13. septembri 2017. aasta teatises „ELi 2017. aasta kriitiliste toorainete loetelu“ kehtestanud Euroopa Liidu jaoks toorainete nimekirja, mida vaadatakse korrapäraselt üle. 2017. aasta teatises on nimetatud 27 toorainet: antimon, bariit, berüllium, vismut, boraat, koobalt, koksisüsi, fluoriit, gallium, germaanium, hafnium, heelium, indium, magneesium, looduslik grafiit, nioobium, fosfaatmaak, fosfor, skandium, räni, tantaal, volfram, vanaadium, plaatina rühma metallid, rasked haruldased muldmetallid ja kerged haruldased muldmetallid. Oluline on, et riigi jäätmevaldkonna arengukava oleks tulevikku suunatud ja käsitleks selliste jäätmevoogude käitlemist ja taristut, mis võivad teadustöö tulemusel ja uute tehnoloogiate rakendumisel lisanduda.

Punkt 4 näeb ette, et valdkonna arengukava annab hinnangu vajadusele luua uusi kogumissüsteeme, võttes arvesse, milliseid materjale ja millistes piirkondades liigiti kogutakse

ning milliseid meetmeid on selle toimimise parandamiseks võetud ja milliseid erandeid on kohaliku omavalitsuse üksused jäätmete liigiti kogumisest teinud. Ka varem on pidanud riigi jäätmekava (valdkonna arengukava) uute kogumissüsteemide rajamise vajadusele hinnangu andma.

Punkt 5 nõuab üldise jäätmekäitluspoliitika kirjeldust, sealhulgas kavandatavate jäätmekäitlustehnoloogiate ja -meetodite või poliitika ülevaadet nendest jäätmetest, mille käitlemiseks on vaja võtta erimeetmeid. Tegemist ei ole uue nõudega. Samuti ei ole uued punktides 7 kuni 9 sätestatud nõuded.

Punkti 6 kohaselt annab valdkonna arengukava jätkuvalt ülevaate jäätmekäitlusega seotud organisatsioonide kohustustest, sealhulgas jäätmekäitlusega tegelevate avalik-õiguslike ja eraõiguslike isikute vahelise vastutuse jaotuse kirjeldusest. Lisandunud on nõue kirjeldada ka investeeringute jaotust.

Punkti 10 kohaselt tuleb selleks, et saavutada olmejäätmete ladestamise vähendamine soovitud piirmäärani, esitada valdkonna arengukavas ringlussevõtuks või muuks taaskasutamiseks sobivate jäätmete, eelkõige olmejäätmete ja biolagunevate jäätmete ladestamise vähendamise plaan ning kirjeldada ladestamise piiramiseks võetud meetmeid.

Samuti peab valdkonna arengukava kindlasti käsitlema pakendite ja pakendijäätmete käitlemise kava (punkt 11). Nõue valdkonna arengukavas kajastada pakendite ja pakendijäätmete käitlemise kava eripeatükina tuleneb pakendidirektiivi artiklist 14.

Punkti 12 kohaselt on kohustuslik valdkonna arengukavas seada asjakohaseid kvalitatiivseid ja kvantitatiivseid näitajaid ja sihtmäärasid, sealhulgas tekkivate jäätmete koguse ja nende töötlemise kohta ning kõrvaldatavate või energia taaskasutamiseks kasutatavate olmejäätmete kohta.

Punkt 13 nõuab valdkonna arengukavas prügistamise, sealhulgas mereprügi vältimise, vähendamise ja koristamise meetmete seadmist. Prügistamine on jäätmete ebaseaduslik keskkonda viimine ehk näiteks ehitus- ja lammutusjäätmete metsa alla viimine kui ka tänaval pakendite maha viskamine. Mereprügi on sageli muu prügistamise tagajärjeks. Mereprügiga seonduvaid probleeme ja lahendusi käsitledes on võimalik lähtuda Eesti merestrateegiast ja selle meetmekavast. Merekeskkonnas, aga ka jõgedes ja siseveekogudes olev prügi on üha suurem üleilmne ja sageli piiriülene probleem ning vajalikud on tegevused, mille eesmärk on peatada mereprügi teke. Mereprügi vähendamine on üks peamistest meetmetest ÜRO kestliku arengu 14. eesmärgi saavutamiseks, mille kohaselt tuleb kestliku arengu saavutamiseks kaitsta ja kasutada säästvalt ookeane, meresid ja mereressursse.

Lõige 3² käsitleb jäätmetekke vältimise kava. Jäätmehierarhia kohaselt on jäätmetekke vältimine kogu jäätmevaldkonna võtmekoht. Iga tegevuse juures tuleb rakendada kõiki sobivaid jäätmetekke vältimise võimalusi. Selleks et jäätmetekke vältimist laiemalt koordineerida ja kogu riigi tasandil eesmärgi seada, koostatakse valdkonna arengukava juurde eraldi jäätmetekke vältimise kava. See ei ole uus nõue, selline kava kuulub ka kehtiva jäätmekava 2014–2020 juurde, edaspidi aga täpsustub selle sisu. Kava kirjeldab olemasolevaid jäätmetekke vältimise meetmeid ning nende tõhusust. Lisaks sisustatakse täiendavad jäätmetekke vältimise ühtsed näitajad, tegevused ja sihtmäärad. Eraldi kehtestatakse toidujäätmete tekke vältimise eriprogramm. Samuti tuleb esitada riigi tasandil valdkonna arengukavas ülevaade riigi territooriumile toodavate ja sealt välja veetavate jäätmete kohta ning anda hinnang riikidevaheliste jäätmevoogude suundumusele.

Lõikes 3³ loetletakse allikad, kus esitatud vahendid ja näidismeetmed võetakse jäätmetekke vältimise programmi koostades arvesse.

Lõikega 3⁴ võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikli 30 lõige 1, mille kohaselt tuleb valdkonna arengukava ajakohastada ehk hinnata ja vajaduse korral uuendada vähemalt iga kuue aasta järel. Valdkonna arengukava ajakohastamine on tegevuskava korrapärane läbivaatamine ning muudatuste tegemine.

Punktiga 66 tunnistatakse kehtetuks JäätSi § 42 lõige 2. Kehtetuks tunnistamise eesmärk on viia kõik kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava käsitlevad nõuded, mis on seni sisaldunud nii § 39 lõikes 3 kui ka § 42 lõikes 2, selguse tagamiseks edaspidi ühte paragrahvi asjakohases järjekorras.

Punktiga 67 täiendatakse JäätSi § 42 lõikega 3, mis sätestab nõuded kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekavale. Edaspidi ei pea kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava sisaldama valdkonna arengukavaga täpselt samu elemente. Lõike 3 punktid 1, 2, 5, 7–12 ei sisalda uusi nõudeid võrreldes varasemaga. Punkt 6 näeb ette, et kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava peab andma hinnangu vajadusele luua uusi kogumissüsteeme. Ka see ei ole uus nõue, kuid täpsustatud on, mida tuleb hinnangu andmisel arvesse võtta. Arvestada tuleb milliseid materjale ja millistes piirkondades liigiti kogutakse, millised on meetmed selle toimimise parandamiseks ja milliseid erandeid on jäätmete liigiti kogumisest tehtud. Jäätmete liigiti kogumisest tehtavate eranditega on seotud ka punkt 3. Jäätmete liigiti kogumise arendamist koos tähtaegadega konkreetsete jäätmeliikide kaupa on pidanud kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava sisaldama ka varem. Edaspidi lisatakse viide § 31 lõikele 5, kus on loetletud alused jäätmete liigiti kogumisest erandite tegemiseks. Kui kohaliku omavalitsuse üksus soovib teatud jäätmete liigiti kogumisele rakendada erandeid, tuleb seda käsitleda ja põhjendada jäätmekavas. Erandite tegemist ei pea jäätmekavas käsitlema, kui jäätmeid kogutakse liigiti ja erandeid ei tehta. Kui kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekavas ei käsitleta § 31 lõikes 5 toodud tingimustel erandite tegemist, siis erandeid rakendada ei ole lubatud. Sättega võetakse osaliselt üle jäätmete raamdirektiivi artikli 10 lõige 3. Uue punktiga 4 lisatakse, et juhul kui rakendatakse § 31 lõikes 5 sätestatud erandeid, sisaldab kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava lisaks eranditele analüüsi, mis hõlmab erandite rakendamise põhjendust ja väidetavaid vabastamise asjaolusid ja nende aluste esinemist. Kohaliku omavalitsuse üksus saab liigiti kogumisest teha erandeid ainult sellisel juhul, kui analüüsiga on tõendatud vastavus § 31 lõike 5 tingimustele. Jäätmete liigiti kogumise kohustusest võib kõrvale kalduda ainult põhjendatud juhtudel, näiteks juhul, kui teatavate jäätmevoogude liigiti kogumine põhjustaks kõrvalistes ja hõredalt asustatud piirkondades negatiivset keskkonnamõju, mis kaalub üles selle üldise keskkonnakasu, või toob kaasa ebaproportsionaalsed majanduslikud kulud. Selliste juhtumite hindamisel tuleb võtta arvesse liigiti kogumise üldist majanduslikku kasu, sealhulgas välditud otseseid kulusid ning kulusid, mis on tingitud segaolmejäätmete kogumisel ja töötlemisel avalduvast negatiivsest mõjust keskkonnale ja tervisele, teiste toorainete müügist saadavat tulu ja selliste materjalide jaoks turgude loomise võimalust, samuti jäätmetekitajate ja toodete tootjate makseid, mis võivad jäätmekäitlussüsteemide kulutõhusust veelgi parandada. Analüüsi puudumisel ei tohi kohaliku omavalitsuse üksus talle antud liigiti kogumise nõudeid eirata. Analüüsi ei pea koostama ja jäätmekavale lisama, kui jäätmeid kogutakse liigiti ja erandeid ei tehta.

Kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava puhul on uued punktid 13–16. Punkti 13 kohaselt peab kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava sisaldama ringlussevõtuks või muuks taaskasutamiseks sobivate jäätmete, eelkõige olmejäätmete ja biolagunevate jäätmete ladestamise vähendamise saavutamise plaani ja ladestamise piiramiseks võetud meetmeid. Ka kohaliku omavalitsuse üksusel on võimalik otsustada tegevuste üle, mis aitavad piirata olmejäätmete ladestamist. Näiteks saab see toimuda, tõhustades biolagunevate jäätmete liigiti

kogumist ning korraldades käitluskoha hankeid, mis ei võimalda segaolmejäätmete prügilas ladestamist. Punktis 14 nimetatud pakendite ja pakendijäätmete käitlemise kava ei ole kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava tähenduses eraldiseisev dokument, vaid jäätmekava peatükk või alapeatükk. Kohaliku omavalitsuse üksuse pakendite ja pakendijäätmete käitlemise kavas (peatükis/alapeatükis) on kirjeldatud nii olemasolevate pakendijäätmete kogumise mahutite asukohti, nende tühjendamise reegleid ja kes vastutab selle eest, samuti perspektiivi, kuidas kavandatakse pakendijäätmete kogumist parandada jms. Pakendijäätmete konteinerite asukohad võib kuvada kaardil või lisada nimekiri asukohtade aadressidega. Kirjelduses esitatakse ka prognoositavad pakendijäätmete kogused, mida konteinervõrguga kogutakse. Punkt 15 näeb ette asjakohaste kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete näitajate ja sihtmäärade seadmist. Kohaliku omavalitsuse üksus määrab, millised sihtmäärad on nende territooriumil asjakohased. Need võivad muu hulgas hõlmata eesmärgi tekkivate jäätmete koguse ja nende töötlemise kohta või kõrvaldatavate või energia taaskasutamiseks kasutatavate olmejäätmete kohta. Punkti 16 kohaselt peavad kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekavad sisaldama prügistamise, sealhulgas mereprügi tekkimise vähendamise ja koristamise meetmeid. Kohaliku omavalitsuse üksustel on oluline roll prügistamise, sealhulgas mereprügi vähendamises ja koristamises. Prügistamise vähendamise ja koristamise meetmed sõltuvad kohaliku omavalitsuse üksusest ning sellest, kas ja millised puhkealad, avalikud pargid, rannad, veekogud jm on kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil, kuidas on juba varem prügistamise probleemiga tegeletud (näiteks ühekordselt kasutatavate plastnõude kasutamise piiramine avalikel üritustel, prügikastide paigaldamine randadesse, sadamatesse või puhkealadele, teavitus- või koristamiskampaaniad, jäätmejaamade lahtiolekuajad ja vastuvõetavad jäätmeliigid) jm.

Punktiga 68 täiendatakse JäätSi § 43 lõike 1 esimest lauset pärast sõna „muudatuste“ tekstiosaga „,sealhulgas käesoleva seaduse § 31 lõikes 5 nimetatud erandite“. Edaspidi hõlmab jäätmekava ajakohastamine ka § 31 lõikes 5 nimetatud erandite tegemist.

Punktiga 69 täiendatakse JäätSi § 43 lõigetega 5 ja 6. Lõikega 5 lisatakse, et kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava ja JäätSi § 42 lõike 2 punktis 4 nimetatud analüüs tuleb ajakohastada vähemalt iga viie aasta järel. Kuna jäätmete raamdirektiivi artikli 10 lõikest 3 tulenev erandite tegemise võimalus antakse kohaliku omavalitsuse üksustele, peab kohaliku omavalitsuse üksus tagama ka, et erandid vaadatakse korrapäraselt üle. Seda tehakse jäätmekava regulaarsel ajakohastamisel. Erandite ülevaatamisel võetakse arvesse liigiti kogumise häid tavasid ja jäätmekäitluses toimunud muud arengut. Lõikega 6 lisatakse, et omavalitsusüksuse jäätmekava ajakohastatakse vajaduse korral aasta jooksul valdkonna arengukava või omavalitsuse üksuse arengukava kinnitamisest arvates. Jäätmekava ajakohastamise vajadus ilmneb juhul, kui valdkonna arengukavas või omavalitsuse üksuse arengukavas on tehtud olulisi muudatusi, mida tuleb kajastada jäätmekavas.

Punktidega 70 ja 71 muudetakse §-s 60 ohtlike jäätmete segamist käsitlevaid sätteid. Erinevate ohtlike jäätmete omavahel või muude jäätmetega segamise keeld on vajalik ennekõike, et hoida ära tõsine negatiivne mõju keskkonnale ja inimeste tervisele. Lisaks on jäätmete ringlussevõtt ja taaskasutamine raskendatud, kui ohtlikud jäätmed on segatud ning nende omadused ja kvaliteet teadmata. Segunenud jäätmeid, sealhulgas ohtlikke jäätmeid, mille koostis, omadused ja liik pole teada, peab ettevaatusprintsipi kohaselt käsitlema kui ohtlikke jäätmeid ja käitlema neid rangete keskkonnakaitsenõuete kohaselt. Kui jäätmed on segatud ebaseaduslikult ja JäätSi § 60 lõike 1 nõudeid rikkudes, on selle eest ette nähtud karistusmeetmed, kuid see ei vabasta isikut segatud ohtlike jäätmete eraldamisest ja lahutamisest, kui see on tehniliselt teostatav ja vajalik tervisele või keskkonnale tekkida võiva ohu vältimiseks. Ohtlikke jäätmeid tohivad käidelda ainult need isikud, kellel on selleks väljastatud keskkonnakaitseluba, kes

rakendavad töös parimat võimaliku tehnikat ja rangeid kvaliteedinõudeid. Muudatustega võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikli 18 lõikes 3 esitatud põhimõtted.

Punktiga 72 muudetakse JäätSi § 61 lõiget 1. Muudatus on seotud varem üle võetud jäätmete raamdirektiivi artikli 18 lõike 2 põhimõtte täpsustamisega. Artikli kohaselt tohib erandina ohtlike jäätmeid segada omavahel või tavajäätmetega või mis tahes aine või materjaliga, kui jäätmed segab isik, kes on saanud selleks loa, välditakse negatiivset mõju keskkonnale ja inimese tervisele ning segamine on vastavuses parima võimaliku tehnikaga. Võrreldes seni kehtinud JäätSi sättega täpsustatakse viidet §-le 29 ja lisatakse viide lõikele 3 parima võimaliku tehnika rakendamise kohta. Seejuures jäetakse välja põhimõte, et ohtlike jäätmete segamine on lubatud, kui see on tehniliselt ja majanduslikult põhjendatud. Tehniline ja majanduslik põhjendus ei saa olla argument, millega lubatakse ohtlikke jäätmeid segada, kuna see võib kaasa tuua selliste ohtlike jäätmete, mille käitlemisel on tarvis rakendada erimeetmeid ning mille käitlemine võib osutada jäätmete iseloomu arvestades üsna kalliks, segamise tavajäätmete või muude jäätmega, et lahjendada jäätmeid või muuta jäätmekoodi ning sel teel suunata ohtlikud jäätmed selle liigi jaoks sobimatusse jäätmekäitlusprotsessi.

Punktiga 73 muudetakse paragrahvi 62 pealkirja eesmärgiga viia paragrahvi pealkiri ja sisu vastavusse.

Punktiga 74 asendatakse sõna „vaheladustamine“ sõnaga „ladustamine“. JäätSis kasutatakse läbivalt sõna „ladustamine“ ning eraldi vaheladustamist ei ole jäätmekäitlustoiminguna määratletud. Ladustamine on taaskasutustoiming R13.

Punktiga 75 muudetakse § 65¹ lõikeid 4 ja 5. Muudatuste eesmärk on tagada, et erinevate omadustega vanaõli liike (nt mineraalõli ja sünteetiline õli) ei segataks omavahel ega muude jäätmetega. Vanaõli liigiti kogumine ja selle muud liiki jäätmete või ainetega segunemise vältimine on oluline, et tagada vanaõli töötlemisel keskkonnale ohutuim tulemus. Vanaõli töötlemisel tuleks eelistada regenereerimist või muid ringlussevõtutoiminguid, mis annavad keskkonnale samaväärse või ohutuima üldise tulemuse kui regenereerimine. Muudatustega võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikli 21 muudatused.

Punktiga 76 täiendatakse § 69 lõikega 4³. Selle sätte kohaselt ei ole jäätmevaldajal kohustust liituda korraldatud jäätmeveo pakendijäätmete tekkekohal kogumisega, kui selle teenuse tasu on rohkem kui 0,30 eurot kogumiskorra kohta. Oluline on, et jäätmevaldajal on kõrgema teenuse tasu puhul otsustusõigus ja valikuvõimalus, kas kasutada pakendijäätmete tekkekohalt kogumise teenust vastava tasu eest või viia pakendijäätmed avalikku pakendijäätmete kogumiskohta. Pakendijäätmete tekkekohal kogumise teenuse tasu 0,30 eurot kogumiskorra kohta on määratud, arvestades tulumaksuseaduse § 13 lõike 3 punkti 2, mille kohaselt on isikliku sõiduauto kasutamise eest tööülesannete täitmisel hüvitiseks 0,30 eurot kilomeetri kohta. Pakendiseaduse § 17¹ lõike 1 punktides 1 ja 2 nimetatud pakendijäätmete kogumiskohad peavad jäätmevaldajatest jääma maksimaalselt ühe kilomeetri kaugusele. Pakendiseaduse § 17¹ lõike 1 punkti 3 kohaselt peab kohaliku omavalitsuse territooriumil paiknevates asulates olema pakendijäätmete kogumiskoht. Seega jäätmevaldaja jaoks ei tohi muutuda pakendijäätmete äraandmine kallimaks, kui see praegu on. Juhul, kui kohaliku omavalitsuse üksus ei korralda pakendijäätmete tekkekohal kogumist või kui teenustasu on suurem kui 0,30 eurot kogumiskorra kohta, kehtib paralleelselt pakendiseaduses sätestatud olukord, kus pakendijäätmeid koguvad ka taaskasutusorganisatsioonid kas avaliku pakendijäätmete kogumisvõrgustiku kaudu või tekkekohalt. Käesoleva seletuskirja punkti 56 põhjendustes esitatud tabel nr 1 selgitab pakendijäätmete tekkekohalt kogumise võimalusi.

Punktiga 77 muudetakse JäätSi § 70. Kehtiva JäätSi § 70 sisu viiakse lõikeks 1 sõnastust muutmata. Tegemist ei ole uue sättega, vaid senise § 70 sõnastusega, mis muudetakse lõikeks 1 seoses teise lõike lisamisega. Paragrahvi täiendatakse lõikega 2, mille kohaselt sama paragrahvi lõike 1 kohaselt korraldatud taaskasutamine võimaldab korraldatud jäätmeveoga hõlmatud jäätmeliikide puhul täita seaduse § 136³ lõigetes 1 ja 2 nimetatud olmejäätmete ringlussevõtu sihtarve. Selleks, et kohaliku omavalitsuse üksuse korraldatud taaskasutamine saaks panustada olmejäätmete ringlussevõttu, tuleb olulised jäätmeveod hõlmata korraldatud jäätmeveoga ja määrata neile käitluskoht või -kohad, kus on tagatud jäätmete ringlussevõtt. Näiteks kui kohaliku omavalitsuse üksus lisab korraldatud jäätmeveo koosseisu ainult segaolmejäätmed ja need taaskasutatakse energiakasutusega põletades või kõrvaldatakse, ei võimalda selline korraldus saavutada olmejäätmete ringlussevõtu sihtarve. Kui kohalik omavalitsus hõlmab korraldatud jäätmeveoga lisaks näiteks biojäätmed ja määrab neile käitluskoha, suureneb tõenäosus saavutada olmejäätmete ringlussevõtu sihttase. Seega, mida rohkem jäätmeliike kohalik omavalitsus korraldatud jäätmeveoga hõlmab ja määrab neile käitluskoha, kus on tagatud ringlussevõtt, seda enam saab kohaliku omavalitsuse üksus panustada olmejäätmete ringlussevõtu sihttaseme saavutamisse.

Punktiga 78 täiendatakse JäätSi § 71 lõiget 2 punktiga 1¹ ja lisatakse, et kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmehoolduseeskiri peab sisaldama valdkonna eest vastutava ministri määramises nimetatud olmejäätmete liigiti kogumise korda. Valdkonna eest vastutava ministri määrus on eelnõu mõistes keskkonnaministri 16.01.2007 määrus nr 4 „Olmejäätmete sortimise kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused“. Olmejäätmete sortimisel tekkekohas tuleb eraldi koguda paber ja kartong, plastid, metallid, klaas, biolagunevad jäätmed, bioloogiliselt mittelagunevad aia- ja haljastujäätmed, pakendid, puit, tekstiil, suurjäätmed (nt mööbel), probleemtoodete jäätmed (nt lambid, patareid, elektroonikaseadmed) ja ohtlikud jäätmed. Jäätmehoolduseeskiri peab sisaldama kõikide nimetatud jäätmeliikide kogumise korraldust. Eraldi nimetatakse jäätmeliigid, mis on hõlmatud korraldatud olmejäätmeveoga tekkekohalt kogumisega, ja jäätmeliigid, mille kogumine toimub jäätmejaamade või -punktide kaudu.

Punktiga 79 muudetakse JäätSi § 71 lõike 2 punkti 7 sõnastust ja viiakse punkt kooskõlla jäätmete raamdirektiivi artikli 11 lõikega 1, mille kohaselt liikmesriigid võtavad meetmeid, et tagada ehitus- ja lammutusjäätmete sortimise süsteemide loomine. Muudatuse järgi tuleb jäätmehoolduseeskirjas sätestada lisaks käitlemise nõuetele ehitus- ja lammutusjäätmete, sealhulgas tekkekohal liigiti kogutud puidu, betooni, telliste, plaatide, keraamika, kivide, metalli, klaasi, plasti ja kipsi kogumiskohad. See tähendab, et jäätmehoolduseeskirjas tuleks nimetada lisaks käitlemise nõuetele ka kogumiskohad või lisatakse näiteks omavalitsuse veebilehe link, mille kaudu on teave kogumiskohtadest kättesaadav.

Kohaliku omavalitsuse üksus võib ehitus- ja lammutusjäätmete kogumist korraldada ise näiteks jäätmejaamas, kuid kogumiskohad võivad olla ka ettevõtted, kel on õigus vastu võtta ehitus- ja lammutusjäätmeid. Ehitus- ja lammutusjäätmete kogumine võib toimuda kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil ühes või mitmes kohas, sealhulgas ka nii, et osa jäätmeliike võetakse vastu ühes kogumiskohas ja osa teises. Kogumiskohad peaksid olema eelistatult kohaliku omavalitsuse üksuse enda haldusterritooriumil, kuid kokkuleppel teise kohaliku omavalitsuse üksusega võivad kogumiskohad olla ka nende haldusterritooriumil. Samuti võib vajadusel kasutada teise kohaliku omavalitsuse territooriumil tegutseva ettevõtte teenuseid.

Jäätmejaamade rajamist ja laiendamist on jätkuvalt kavas toetada SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse kaudu. Aastatel 2010–2018 toetas riik SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse kaudu 16 jäätmejaama rajamist, laiendamist või rekonstrueerimist kogusummas 2 946 281 eurot, mis teeb ühe jäätmejaama maksumiseks keskmiselt 184 142 eurot.

Punktiga 80 täiendatakse JäätSi § 71 lõike 2 punkti 8 ja lisatakse, et kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmehoolduseeskiri peab sätestama jäätmete kogumiskoha või -kohad, kuhu tuleb korraldatud jäätmeveoga hõlmatud jäätmed nende edasivedamiseks toimetada, sealhulgas annab teavet korduskasutamiseks ettevalmistamise kohtadest. Jäätmete kogumiskoht (kohad) ei pea tingimata olema sama kohaliku omavalitsuse territooriumil, millelt jäätmeid kogutakse. Jäätmete kogumiskoht või -kohad võivad olla piirkondlikud ja paikneda teise omavalitsuse territooriumil, kuid need peavad olema jäätmehoolduseeskirjas nimetatud, et anda elanikele teavet. Sättega võetakse osaliselt üle raamdirektiivi artikli 11 lõike 1 nõuded.

Punktiga 81 muudetakse JäätSi § 71 lõike 2 punkti 11 sõnastust ja lisatakse, et kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmehoolduseeskiri peab sisaldama jäätmete liigiti kogumise arendamise nõudeid koos tähtaegadega jäätmeliikide kaupa ja § 31 lõikes 5 sätestatud erandeid. Lisaks ei määrata enam kohaliku omavalitsuse üksusele kohustust korraldada jäätmete sortimist ja seda jäätmehoolduseeskirjas kajastada. Sättega võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikli 10 lõiked 2 ja 3.

Punktiga 82 täpsustatakse JäätSi § 116 lõikes 2 jäätmealase arvestuse pidamise korda. Senine kord pidas arvestust tekkinud ja käideldud jäätmete üle, kuid kuna korduskasutamiseks ettevalmistamise või ringlussevõtu tulemusel on tegemist juba toodete, materjalide või ainetega, mis ei ole enam jäätmed, peab isik pidama arvestust ka nende liigi ja omaduste üle. Seda on vaja selleks, et ettevõtte teaks, millised on tema tegevuses tekkinud jäätmed või asjad, ning oskaks oma tegevust paremini hinnata ning teha olulisi otsuseid tehnoloogia või partnerite valikul. Lisaks on ettevõttes peetav arvestus oluline algallikas järelevalveasutusele, kes jäätmealase arvestuse ja algdokumentide alusel kontrollib isiku tegevuse seaduslikkust, sealhulgas seda, kas jäätmete lakkamise protsess ja saadud toode vastab kehtestatud kriteeriumidele ja kvaliteedinõuetele (nt tükisuurus, koostis jne). Jäätmealase arvestuse ja selle alusel koostatav iga-aastane jäätmearuanne on aluseks sihtmäärade saavutamise arvutamisel ning riigi kohta koostatud ning esitatud ametlikus statistikas. Muudatusega võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikli 35 punkt 1.

Punktiga 83 muudetakse JäätSi 11. peatüki pealkirja, kuna haldusjärelevalve lisamisega muutub peatüki reguleerimisala.

Punktiga 84 täiendatakse JäätSi § 119 lõikega 2¹. Nimetatud paragrahvis täpsustatakse asutused, kes teevad järelevalvet JäätSi nõuete täitmise üle. Lõikega 2¹ lisatakse kohaliku omavalitsuse üksusele või asutusele õigus teha eelnõukohase JäätSi §-s 29¹ sätestatud nõuete täitmise järelevalvet. Ehitiste lammutamine on osa ehitusseadustiku alusel toimuvast tegevusest, mille järelevalve on suuremas osas kohaliku omavalitsuse üksuse pädevusse jääv valdkond. Kohaliku omavalitsuse üksusel on ehitusteatiste, ehituslubade ja ehitusdokumentide põhjal ülevaade ehitustegevusest. Seega kajastub eelnõukohase JäätSi §-s 29¹ nimetatud tegevus kohaliku omavalitsuse üksuse menetletavates dokumentides ning kohaliku omavalitsuse üksusel on ülevaade toimuvast ja saab vajaduse korral kontrollida keskkonnainõudeid ehitustegevuses ja hoonete lammutamisel. Sätte tõhusaks rakendamiseks peavad kohaliku omavalitsuse üksuse ehitusvaldkonna ja keskkonnavaldkonna eest vastutavad ametnikud tegema koostööd (ehitusvaldkonna dokumentide menetlemisse kaasatakse keskkonnaspetsialist).

Punktiga 85 tunnistatakse kehtetuks JäätSi § 119 lõige 3, mille kohaselt ei tehta järelevalvet ohtlike jäätmete tekkimise üle kodumajapidamises. Jäätmete raamdirektiivi artikli 20 lõike 1 kohaselt peavad kodumajapidamised sisse seadma tekkivate ohtlike jäätmete eraldi kogumise ning see määratakse edaspidi kindlaks kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmehoolduseeskirjas.

Seega, et tagada selle kohustuste täitmise kontroll, ei ole hetkel kehtiv säte asjakohane. Kohaliku omavalitsuse üksusele jääb kehtima JäätSi § 119 lõikes 4 sätestatud kohustus teha oma haldusterritooriumil pidevat järelevalvet jäätmehoolduseeskirja täitmise üle.

Punktiga 86 täiendatakse JäätSi § 119 lõikega 11, milles sätestatakse kohaliku omavalitsuse üksusele kohustus teha probleemtoodetest tekkinud jäätmete tagasivõtmise ja kogumise järelevalvet. Probleemtoodetest tekkinud jäätmete kogumiseks on tootja kohustatud rajama kogumiskohad kohaliku omavalitsuse üksuse hallatavatesse jäätmejaamadesse või tootja müügikohtadesse (nt patareide ja väikeelektroonika kogumiskastid kauplustes) ning informeerima isikuid tekkinud jäätmete tagasivõtu kohta. Probleemtoodetest tekkinud jäätmete kogumine on tootja kohustus ning jäätmete äraandmine peab olema jäätmevaldajale tehtud võimalikult mugavaks. Mida tõhusam on probleemtoodetest tekkinud jäätmete kogumissüsteem, seda tõhusam on ka jäätmete liigiti kogumine kohaliku omavalitsuse üksuse haldusterritooriumil. Selline kohustus ning järelevalve on samamoodi sätestatud ka PakSis, kus omavalitsusel on kohustus teha pakendijäätmetest tekkinud jäätmete tagasivõtu ja kogumise järelevalvet.

Punktiga 87 muudetakse JäätSi § 119¹. Lõikega 1 lisatakse riikliku järelevalve erimeetmete ja erisuste loetellu korrakaitseaduse (edaspidi KorS) §-s 34 toodud erimeede, mis sätestab jälgimisseadmetiku kasutamise. Täiendus on vajalik, kuna igal aastal koristab ainuüksi Riigimetsa Majandamise Keskus riigimetsast tuhandeid tonne olme-, ehitus- ja lammutusjäätmeid. Selleks, et prügistajate vastu tõhusamalt võidelda, on vaja riiklikus järelevalves kasutada parimat saadaolevat tehnikat. Tänapäeval on saadaval erinevaid salvestavaid kaameraid, mis lülituvad sisse, kui sisseehitatud liikumisandur registreerib kaamera vaateväljas liikumise. KorSi § 34 lõike 1 kohaselt võib politsei või seaduses sätestatud juhul muu korrakaitseorgan ohu väljaselgitamiseks ja tõrjumiseks või korrarikkumise kõrvaldamiseks kasutada avalikus kohas toimuva jälgimiseks pilti edastavat või salvestavat jälgimisseadmetikku. KorSi § 54 kohaselt on avalik koht määratlemata isikute ringile kasutamiseks antud või määratlemata isikute ringi kasutuses olev maa-ala, ehitus, ruum või selle osa, samuti ühissõiduk. Riigikohtu praktikas käsitletakse avaliku kohana kohta, kuhu on ligipääs kolmandatel isikutel, kes ei ole õigusrikkujaga isiklikult seotud (vt näiteks Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 16. detsembri 2014. a otsus väärteoasjas nr 3-1-1-88-14, p 6.2, 17. septembri 2009. a otsus kriminaalasjas nr 3-1-1-69-09, p 8 ja 21. mai 2007. a otsus kriminaalasjas nr 3-1-1-7-07, p 7.1). Arvestades eeltoodut, kasutatakse JäätSi alusel riikliku järelevalve tegemisel kaameraid riigile kuuluval või reformimata maal ning juurdepääsuteed tähistatakse KorSi § 34 lõikes 4 sätestatud korras teabetahvlitega. Järelevalve käigus saadud foto- või videomaterjali kasutatakse jäätmeid keskkonda viinud isikute tuvastamiseks ning vastutusele võtmisel tõendusmaterjalina süüteo toimepanemise kohta.

Lõikega 2 antakse Keskkonnainspeksioonile õigus nõuda vajaduse korral tootja või tootjate ühenduse kulul finantsjuhtimise, sealhulgas § 25¹ lõikes 1 nimetatud kohustuste rahastamise õigsuse kohta ja § 23 lõikes 4¹ tootja ühenduse poolt tootjale teenustasu arvutamise nõuete õigsuse kohta audiitorkontrolli. Lisaks probleemtooteregistrisse esitatud andmete õigsuse ja määruse 1013/2006 kohaselt kogutud ja esitatud andmete õigsuse audiitorkontrolli.

Lõike 3 kohaselt kontrollib andmete õigsust vandeaudiitor piiratud kindlustandva töövõtuna audiitoritegevuse seaduse tähenduses.

Punktiga 88 täiendatakse JäätSi § 119² lõikega 9. Täiendus on vajalik, et täpsustada riiklikus järelevalves kontrollproovide võtmisega seotud kulude hüvitamist. Keskkonnainspeksioon võtab järelevalve käigus erinevaid kontrollproove, et kontrollida, kas isiku tegevus vastab kehtestatud normidele. Näiteks veeseaduse alusel tehtava järelevalve käigus võetakse heitvee-

ja reoveeproove, JäätSi alusel võetakse proove remonditöökodades ruumide kütmiseks kasutatavast kütteõlist. Praktikas on vääртеo- ja haldusmenetlused omavahel läbi põimunud: kui riikliku järelevalve menetluse käigus tekib ohukahtlus, saadetakse ained ekspertiisi. Ekspertiisi tulemusest saadakse alus vääртеomenetluse alustamiseks. Ekspertiisiakti saab lisada vääртеotoimikusse. Kui ekspertiisiaktis jõutakse tulemusele, millest selgub, et nõudeid ei ületata ning rikkumist ei ole, maksab ekspertiisi selle tellija ning vääртеomenetlust ei alustata. Ekspertiisikulude kandmine korrakaitseorgani poolt on põhjendatud olukorras, kus ekspertiisi käigus nõuetele mittevastavust ei tuvastata. Samas jätkub riiklik järelevalvemenetlus, mille käigus võib Keskkonnainspeksioon koostada ettekirjutuse korra rikkumise kõrvaldamiseks.

Taalise nõude esitamise aluse lisamine ei ole kehtivas õigusruumis uus meede. Näiteks TNVSi § 56 lõikes 7 on sätestatud, et turujärelevalveasutusel on õigus võtta ettevõtjalt turule lastud toote näidis tasuta selle ohutuse või nõuetele vastavuse kontrollimiseks ning vajaduse korral tellida toote ohutuse või nõuetele vastavuse kindlakstegemiseks ekspertiis. Ekspertiisikulud kannab turujärelevalveasutus. Kui tuvastatakse, et toode ei ole ohutu või ei vasta nõuetele, hüvitab ettevõtja ekspertiisi dokumentaalselt tõendatud kulud.

Punktiga 89 täiendatakse JäätSi § 119⁶ ja antakse Keskkonnainspeksioonile õigus haldusjärelevalve tegemiseks kohaliku omavalitsuse üksuse tegevuse üle.

Riigil ei ole alati võimalik ega ka otstarbekas teha kõiki avalik-õiguslikke haldusülesandeid oma asutuste kaudu (valitsusasutuste või valitsusasutuste hallatavate riigiasutuste kaudu). Seepärast antakse osa avalik-õiguslikke haldusülesandeid seadusega üle iseseisvatele õigussubjektidele, avalik-õiguslikele juriidilistele isikutele, kes muutuvad sellega avaliku halduse kandjateks. Seda protsessi nimetatakse detsentraliseerimiseks. Detsentraliseerimine tähendab lõplikku otsustusõiguse üleandmist iseseisvatele õigussubjektidele ning see sisaldab endas olulisi demokraatlikke väärtusi. Siin viiakse otsustamine võimalikult lähedale neile, keda otsused puudutavad. Nimetatud avaliku halduse kandjate eesmärgipärane ja efektiivne funktsioneerimine avaliku halduse organisatsioonis tagatakse riikliku järelevalvega (õiguspärasuse ja otstarbekuse-efektiivsuse järelevalve), mida teevad asutused, kellele on selline õigus antud seadusega. Et käsitletavad avaliku halduse kandjad ei kuulu riigi haldusorganisatsiooni hierarhilisse süsteemi, siis Vabariigi Valitsusel ja valitsusasutustel puudub õigus nende üle teenistusliku järelevalve tegemiseks.¹⁷

Vabariigi Valitsuse seaduse (VVS) § 75³ lõike 1 järgi teeb kohalike omavalitsusüksuste haldusaktide üle järelevalvet Justiitsministeerium. VVSi § 75³ lõigetes 3–11 sätestatud menetlussätteid kohaldatakse juhul, kui järelevalvemenetlust toimetab Rahandusministeerium või valdkondlikus eriseaduses ette nähtud juhul valdkonna eest vastutav ministeerium.¹⁸ Seega KKI tehtavale järelevalvemenetlusele kohaldatakse VVSi § 75³ lõigetes 3–11 sätestatud menetlussätteid.

Arvestades kohaliku omavalitsuse üksuse vastuvõetavate haldusaktide eeldatavat hulka, on kaheldav, et Justiitsministeeriumi järelevalve tagab efektiivse ja tõhusa kontrolli kohaliku omavalitsuse üksuse haldusaktide õiguspärasuse üle. Lahendusena selleks, et tagada kohaliku omavalitsuse üksuse haldusaktide kooskõla jäätmekäitluse korraldamisel jäätmeseaduse ja selle alamaktidega, mis aitab omakorda saavutada olmejäätmete ringlussevõtu sihtarvude täitmist,

¹⁷ K. Merusk. Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. 4. täiend. vlj. Tallinn: Juura, 2017. Põhiseaduse § 86 kommentaar. – Ü. Madise jt (toim). Kättesaadav arvutivõrgust: <https://www.pohiseadus.ee/index.php?sid=1&p=86#c4.1>.

¹⁸ Maavalitsuste tegevuse lõpetamisest tulenev Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus 432 SE seletuskiri, lk 20–21.

on järelevalve ülesanded kavandatud jätta valdkondliku järelevalve valdkonna eest vastutavale valitsemisala asutusele.

Euroopa Komisjoni 24.09.2018 aruanne¹⁹ jäätmeid käsitlevate ELi õigusaktide rakendamise kohta sisaldab ka varajase hoiatamise aruannet liikmesriikidele, kelle puhul on ohus 2020. aastaks püstitatud olmejäätmete korduskasutamiseks ettevalmistamise ja ringlussevõtu eesmärgi täitmine. Selle aruande järgi on Eestil sihtmäärade saavutamisel üheks takistuseks see, et Eestil pole tõhusaid vahendeid, millega sundida valdu ringlussevõtu eesmärke täitma. Seetõttu on asjakohane valdkondlikus seaduses ette näha haldusjärelevalve õigus valitsemisala asutusele koos järelevalvega ning tegemist on erinormiga VVSis sätestatud üldnormist.

Nii nähakse eelnõus haldusjärelevalve õigus ette valdkonna ministeeriumi valitsemisala asutusele Keskkonnainspektsioonile, kes peab valdkondlikku järelevalvet tegema samadel tingimustel, nagu seda teeb Justiitsministeerium, ehk mitte ületama järelevalve pädevusraamistikku. Järelevalvet saab teha vaid haldusakti seaduslikkuse üle ning välistatud on haldusakti andmise otstarbekuse kontroll.

Näiteks on haldusakt kohaliku omavalitsuse otsustus korraldatud jäätmeveost vabastamise ja mittevabastamise kohta. Haldusaktis peab olema selgesõnaliselt äratuntav, kuidas kohalik omavalitsus jõudis veendumusele, et kinnistul ei elata või kinnistut ei kasutata. Samuti on võimalik tuua näiteks korraldatud jäätmeveo teenuste kontsessioonilepingu riigihanke alusdokumendid. Eelnõukohase seadusega on hiljemalt alates 31. detsembrist 2023 kohustuslik biojäätmete tekkekohalt kogumine. Kui aga kohaliku omavalitsuse üksus kuulutab välja 2024. aastal hanke korraldatud jäätmeveo teenuse osutaja leidmiseks, kuid hankedokumentide tehnilises kirjelduses on esitatud vaid segaolmejäätmete tekkekohalt kogumise nõue ning biojäätmed on korraldatud jäätmeveoga hõlmamata, on Keskkonnainspektsioonil õigus nõuda hankedokumentide seadusega vastavusse viimist haldusjärelevalve käigus.

Kuivõrd järelevalve ulatus ei muutu ja järelevalve jääb endiselt valitsusasutuste pädevuseks, ei too eelnõus haldusjärelevalve sätestamine valitsemisala asutusele kaasa riski kohalike omavalitsuste õiguste ebamõistlikuks riiveks.²⁰

Keskkonnainspektsiooni järelevalve hõlmab üksnes haldusakte, millel on avalik-õiguslik ja regulatiivne iseloom ning välismõju. Järelevalve eesmärk on tuvastada, kas haldusakt on õiguspärane ega riku avalikku huvi. Mõlemad eeldused peavad esinema korraga. Järelevalve ei võimalda kontrollida haldusakti otstarbekust. Haldusjärelevalve põhiküsimus on, kas omavalitsuse haldusakt on jäätmeseaduse või selle alusel antud määrusega kooskõlas, samuti avaliku huvi kaitse, mitte aga niivõrd küsimus, kas isiku subjektiivseid õigusi on rikutud.²¹

Kui Keskkonnainspektsioon avastab, et omavalitsusüksus on vandanud, kasutanud või käsitanud riigivara ebaseaduslikult või ebaotstarbekalt, teeb ta Riigikontrollile või uurimis- või muule pädevale asutusele ettekande ning edastab koos ettekandega ka tema käsutuses olevad seda tõendavad dokumendid ja muud materjalid (VVS § 75³ lg 10).

---

¹⁹ Jäätmete raamdirektiivi muudatuse art 11b lg 1 järgi koostab komisjon mh direktiivi art 11 lõikes 3 sätestatud sihtmäärade saavutamise kohta aruanded ning sama artikli lõike 2 punkti b järgi sisaldab aruanne loetelu liikmesriikidest, kelle puhul on oht, et neid sihtmääradeid ei saavutata vastava tähtaja jooksul, koos asjakohaste soovitusetega asjaomasele liikmesriigile.

²⁰ Maavalitsuste tegevuse lõpetamisest tulenev Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus 432 SE seletuskiri, lk 18 ja 20–21.

²¹ <https://haldusreform.fin.ee/static/sites/3/2019/07/kov-haldusaktide-jarelevalve-ja-noustamispraktika-ulevaade-2018.pdf>.

Haldusjärelevalve õiguse Keskkonnainspeksioonile andmine ei too kaasa põhimõttelisi muudatusi tema töökorralduses. Õiguse kontrollida seadusega kohalikule omavalitsusüksusele pandud või kohaliku omavalitsusüksuse poolt halduslepinguga võetud keskkonnakaitse- ja -kasutusala ülesannete täitmist sätestab juba täna kehtiv keskkonnajärelevalve seaduse § 7 lõige 1. Samas praegune kohati madal kontroll on osalt tingitud õigusaktides sätestatu ebakonkreetsusest, mis annab võimaluse õigusnorme mitmeti tõlgendada. Seega valdkonnapõhine järelevamenetlus on kasutusel ka täna, kuid haldusjärelevalve andmisega Keskkonnainspeksioonile vajalikud tegevused konkretiseeruvad ja muudatus tagab sellise võimaluse olemasolu üheselt mõistetavuse.

Punktidega 90–104 muudetakse JäätSi vastutussätteid. Muudatuste tegemisel on järgitud Justiitsministeeriumi korraldatud karistusõiguse revisjoni põhimõtteid. Ettenähtud karistusmäärad on pärit KarSi jõustumise algusajast, s.o 2002. aastast (500–500 000 krooni juriidilisele isikule) ja neid muudeti 2015. aasta 1. jaanuarist, mille järgi on väärteo korral juriidilisele isikule võimalik maksimaalse rahatrahvina kohaldada 400 000 eurot. KarSi muutmisel jäid välja keskkonnavaldkonna seadused, kuna Keskkonnaministeeriumil oli käsil nende kodifitseerimine, sealhulgas jäätmeseaduse ja pakendiseaduse kodifitseerimine, mille eelnõu langes aga 2019. aastal Riigikogu menetlusest välja.

Seetõttu ühtlustatakse eelnõus väärteokoosseisude sõnastusi ning rikkumiste eest kohaldatavaid trahvimäärasid. Samuti arvestatakse eelnõukohase seadusega lisanduvate kohustuste rikkumisi. Maksimaalset karistusmäära on tõstetud mitmel koosseisul, rohkem nendel, kus rikkumiste korral on võimalik negatiivne keskkonnamõju suur. Järelevalveasutus saab diskretsiooniõigusena, pidades silmas kergendavaid ja raskendavaid asjaolusid, võimalust mõjutada süüdlast süütegude edasisest toimepanemisest hoiduma, õiguskorra kaitsmise huvisid ning eri- ja üldpreventiivseid eesmärke, otsustada, kui suurt rahatrahvi ta igal konkreetsel juhtumil kohaldab. Ka on vastutussätteid kokku pandud või välja jäetud, sest nende tegevuste või toimingute korral on tõhusam sunniraha ja asendustäitmise rakendamine. Muudatustega võetakse ühtlasi üle jäätmete raamdirektiivi artikli 36 punkt 1.

JäätSi vastutussätteid analüüsiti põhjalikumalt eespool mainitud jäätmeseaduse ja pakendiseaduse kodifitseerimise protsessis. Vaadeldi perioodi 01.01.2005–31.12.2015. Kehtivas JäätSis on 30 vastutussätet, millest sel ajavahemikul leidis kasutust 27. Kõige enam karistusi (üle poole rikkumistest) määrati nimetatud ajavahemikul jäätmetekke vältimise ja jäätmehoolduse nõuete rikkumise eest – 3018 korda (kehtiva JäätSi § 120). Ka jäätmete käitlemise nõuete rikkumise § 120¹ on palju kasutust leidnud (nimetatud ajavahemikul 690 korda), samal ajal kui mõningaid paragrahve on kasutatud mõnel üksikul korral. Kokku kohaldati JäätSist tulenevaid vastutussätteid nimetatud ajavahemikul 4599 juhul (vt tabel 2).

Tabel 2. JäätSi vastutussätete kasutamine perioodil 01.01.2005–31.12.2015.

JäätS	§120	§120 ¹	§120 ²	§120 ³	§120 ⁴	§120 ⁵	§120 ⁶	§120 ⁷	§121
2005	504								10
2006	563	2		1					5
2007	402	93	2	11	5		27	4	2
2008	346	109	13	20	1	3	31	6	3
2009	283	61	3	14	2	7	17	12	
2010	180	68	9	19		7	18	6	1
2011	171	60	9	21		2	40	6	
2012	176	75	14	12	1	2	20	7	

2013	156	82	7	26		2	10	4	
2014	147	83	15	17	1	6	48	8	
2015	90	57	10	14	1	3	44	9	1
Kokku	3018	690	82	155	11	32	255	62	22
JäätS	§122	§123	§124	§124¹	§124²	§124³	§124⁴	§124⁶	§125
2005									10
2006			2						19
2007			2	1					22
2008		2	5	16					26
2009		1	1	10	1	1			7
2010		1	1	4					2
2011				10					3
2012	4			3		1		1	
2013			1	3	1	1	1	1	6
2014			1	4	1	1			2
2015			3	2					2
Kokku	4	4	16	53	3	4	1	2	99
JäätS	§126¹	§126²	§126³	§126⁵	§126⁶	§126⁷	§126⁹	§126¹⁰	PakS §30
2005									76
2006									41
2007									20
2008									13
2009									12
2010									2
2011	1		1		1	2			19
2012			1	15	2		1		2
2013				18				1	
2014		3	1	20		1			
2015		5	1	11			1		
Kokku	1	8	4	64	3	3	2	1	185

Vastutussätete ülevaatamisel ja hindamisel kaaluti, kas:

- 1) haldussundi saab täiel määral kohaldada;
- 2) nõude rikkumisel on tegu või toiming tehtud ja midagi enam muuta või tagantjärele parandada ei saa või ei ole enam võimalik puudust kõrvaldada;
- 3) nõue tuleb direktiivist, ELi määrusest või muust rahvusvahelisest lepingust;
- 4) vastutussäte on juba karistusseadustikus või mõne muu eriseadusega kaetud.

Kuigi paljud väärtekoosseisud võiks sisu poolest liigitada ka üldiselt ühte vastutussättesse (jäätmehooldusnõuete rikkumine §-s 120), oleks selline käsitlus vastuolus direktiividest (näiteks direktiividest 2000/53/EÜ, 2006/21/EÜ, 2006/66/EÜ, 2008/98/EÜ, 2012/19/EL) tuleneva kohustusega liikmesriikidele kehtestada karistused, mida kohaldatakse nende direktiivide alusel vastu võetud riigisiseste õigusnormide rikkumise korral. Seda põhjusel, et §-s 120 sätestatu on liiga üldine ning isik ei saa aru, kas rikkumise korral võib ta konkreetse teo eest karistada saada või mitte. Paljud koosseisud on alles jäetud ka seetõttu, et nende alla liigitatakse eri nõuete rikkumisi, mis oma olemuselt on väga erinevad. Osadele nendest

tegevustest ja toimingutest on võimalik rakendada haldussundi, mõnele tegevustele ja toimingutele aga mitte. Samuti ka tegevusi või toiminguid, millele on võimalik ettekirjutuse ja sunniraha määramine, kuid ei ole võimalik asendustäitmine.

Eelnõus on kokku pandud mitmed vastutussätted, mille rikkumise sisu on oma olemuselt sarnane, samuti karistuse määrad. Need on:

- tava- ja ohtlike jäätmete käitlemine keskkonnaloata, kui luba oli nõutav, või loa nõudeid (sh jäätmekäitluskoha või jäätmeoidla kasutamine ja sulgemine) rikkudes;
- tootjavastutuse nõuete, sealhulgas probleemtootest tekkinud jäätmete ning tagasivõtmise, kogumise ja taaskasutamise kohustuse rikkumine (sarnane muudatus on ka PakSi vastutussätetes, vt § 2 p 47);
- segaolmejäätmete sortimise nõuete rikkumine ja jäätmete ladestamisega seotud nõuete rikkumised;
- riikidevahelise jäätmeveoga seotud rikkumised;
- kaevandamisjäätmete käitlemisega seotud rikkumised;
- jäätmete põletamine või jäätmete keskkonda viimine.

Mitmed seni JäätSis olnud vastutussätted on sellised, mille teokoosseis on toodud KarS §-des 279 ja 280. KarSi § 279 näeb ette vastutust riikliku ja haldusjärelevalve takistamise eest sellisel kujul, mis ei võimaldanud järelevalve tegemist, ning § 280, kui esitatakse haldusorganile valeandmeid ning eraldi vastutussättena ka, kui valeandmete esitamine on toime pandud eesmärgiga saada ametlik dokument, omandada õigus või vabaneda kohustusest. Nende rikkumiste korral on kohtuvälisel meneljal võimalik vastutusättena rakendada KarSi vastutussätteid ning JäätSis ei ole vaja sisustada andmete esitamisega seotud vastutussätteid.

Alates 1. jaanuarist 2015 on KarSi § 47 kohaselt võimalik kohaldada väärteo korral maksimaalse rahatrahvina füüsilisele isikule 300 trahviühikut ning juriidilisele isikule 400 000 eurot. Väärteokoosseisude hindamisel vaadati üle ka maksimaalsed karistusmäärad. Arvestades üldist elukalliduse tõusu, on selge, et juriidilisele isikule ette nähtud maksimumtrahvimäär kuni 32 000 eurot ei täida enam oma karistusõiguslikku eesmärki. Otstarbekas on tõsta ka juriidilisele isikule ette nähtud rahatrahvi ülemmäära. Jäätmete raamdirektiivi artikkel 36 kohustab liikmesriike kehtestama tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi direktiivi sätete rikkumiste eest, sealjuures ei peeta alati silmas kuriteokaristusi. Tõstes juriidilisele isikule määratava rahatrahvi maksimummäära, on sisuliselt võimalik vältida ülekriminaliseerimist – ka väärteo eest oleks võimalik juriidilisele isikule mõista tõsine karistus, selleks pole tingimata vaja kriminaalvastutust ette näha.

Muudatuste juures tuleb tähelepanu juhtida ka asjaolule, et eelnõukohase seadusega püütakse saavutada seda, et karistusõiguslik sekkumine oleks *ultima ratio* e äärmuslik abinõu. See tähendab, et tühisemate rikkumiste korral enam üldjuhul väärteovastutust ette ei nähta. Ka see põhjendab omakorda rahatrahvi määra tõstmise vajadust. Uus ja oluliselt kõrgem rahatrahvi maksimummäär on mõeldud erandina eelkõige teatud spetsiifiliste rikkumiste jaoks, kus on rikkumise laadist tulenevalt oluline mõista tõhus karistus ning kus senine maksimaalselt 32 000-eurone karistus seda ei ole (näiteks jäätmete põletamine, kontrollimatu ladestamine prügilasse, jäätmete viimine keskkonda või konkurentsiõiguse rikkumisega seotud väärteod).

Oluline on, et tegemist on küll rahatrahvi ülemmäära muutmisega, kuid see ei tähenda automaatselt, et vastavate rikkumiste eest mõistetavad karistused peavad saama maksimummääras rakendatud. Pigem annab see paindliku võimaluse rakendada sellise suurusega rahatrahvi, mis tõepoolest täidaks oma eesmärgi ehk sunniks kohustatud isikut täitma seaduse nõudeid. Rikkumise eest karistust mõistes tuleb arvestada konkreetseid asjaolusid: isiku süüd, kergendavaid ja raskendavaid asjaolusid, eri- ja üldpreventsiooni jne.

Seega, arvestades karistuse määramise põhimõtteid ja ebaseadusliku tegevusega põhjustatud otsest mõju keskkonnale, samuti põhimõtet, mille kohaselt ei tohi süütegu end majanduslikult ära tasuda, on JäätSis vastutussätetes sanktsioonide ülemäärade tõstmise vajalik, et võimaldada direktiivis toodud eesmärgi ellu viia ja erinevate süütegude eest määrata süüteo raskusele ja ulatusele vastav rahatrahv. Eelnõu kohaselt on maksimaalsed rahatrahvimäärad selliste ebaseaduslike tegevuste korral, kui rikkumisega on põhjustatud otsene mõju keskkonnale, näiteks jäätmed on viidud ebaseaduslikult keskkonda, ladestatud selliseid jäätmeid prügilasse, mis on keelatud või toimub jäätmete põletamine. Samuti on valitud sanktsioonide ülemäär selliste rikkumiste korral, kui on rikitud ohtlike jäätmetega seotud õigusnorme ning keskkonnavõimaldada või riikidevahelise jäätmeveo nõudeid.

Kontrollimatu jäätmekäitlus ja prügistamine vajab tõhusat järelevalvet ning tõhusaid karistusmeetmeid. Arvestades karistuse määramise põhimõtteid, on JäätSi alusel juriidilistele isikutele määratud karistused küll kooskõlas kehtiva õiguse ja kohtupraktikaga, kuid ei ole kooskõlas põhimõttega, et süütegu ei tohi end ära tasuda. On üldteada asjaolu, et jäätmete käitlemine on kulukas tegevus, mistõttu selles valdkonnas liiguvad suured rahasummad. Eraldi tasub välja tuua tegevus ohtlike jäätmete käitlemise valdkonnas, mis on suure keskkonnaohuga ning oluline on järgida eritingimusi, mis tagavad ohu tekkimise vältimist tervisele või keskkonnale. Lisaks ka ohtlike jäätmete transpordiga tekivad täiendavad keskkonnaohud, mille vältimiseks samuti tuleb rangelt järgida õigusaktidega ja rahvusvaheliste lepingutega sätestatud korda. Raskete rikkumiste korral on karistamine igati põhjendatud ja peaks omama ka üldpreventiivset iseloomu ja motiveerima tegema pingutusi seaduse nõuete järgimiseks. Viimastel aastatel on paralleelselt seadusliku jäätmemajandusega välja arenenud ebaseaduslik jäätmekäitlus, kus isik taotleb Keskkonnaametist jäätmeloa mõnesaja tonni vaheladustamiseks, selle loa alusel võtab jäätmetekitajatelt jäätmeid vastu alla turuhinna ning ladustab jäätmed jäätmeloas määratud platsile. Nõuete kohaselt peaks need jäätmed vaheladustusplatsil sorteerima ja taaskasutatavad jäätmed taaskasutusse suunama, ülejäänud jäätmed jäätmekäitlejatele kõrvaldamiseks üle andma, kuid sageli seda ei tehta. Vastu võetud jäätmetest sorteeritakse välja vaid materjal, mida on lihtne eraldada ning millel on oluline positiivne väärtus, ülejäänud jäätmed jäävad sinna, kuhu need on toodud. Sellise tegevusega võetakse jäätmekäitlusest välja kahekordne raha – kõigepealt maksavad jäätmetekitajad jäätmete vastuvõtmise eest ning lisaks müüb jäätmed vastu võtnud isik edasi positiivse väärtusega jäätmed. Kui ebaseaduslik tegevus avastatakse, on kokku kuhjatud kümneid tuhandeid tonne jäätmeid ning ettevõtte kas likvideeritakse või lastakse pankrotti. Reeglina ettevõtte nimel vara ei ole, kõik tehingud ja tasud makstakse sularahas ja kinnistu, kuhu jäätmed kuhjati, kuulub kellelegi teisele. Samad isikud loovad uue ettevõtte, millele taotletakse uus jäätmeluba ja ring algab algusest. Kirjeldatud skeemi viimaste aastate tuntuimad juhtumid on Raadi lennuväljale kogutud rehvid (ca 17 000 tonni), Tallinnas Silikaltsiidi tn reformimata maale ladestatud jäätmed (ca 15 000 tonni), Tallinnas Betooni põik 2c territooriumile ladestatud (peamiselt) ehitus-lammutusjäätmed (üle 10 000 tonni).

Viimastel aastatel on üha enam saenenud ja silma jäänud kütusejäätmetega seonduvad juhtumid. Kütuste hoidmisel mahutites tekib aja jookul mahutite põhja sete, mis on ohtlik (nii tervisele kui ka keskkonnale) jääde ja mille nõuetekohane käitlemine on kallis. Siin „tulevad appi“ ettevõtted, kes võtavad jäätmed vastu odavamalt. Kütusejäätmete puhul on kasutusel peamiselt kaks skeemi. Esimese puhul eraldatakse vastuvõetud jäätmetest vesi ja paks lahustumatu sete, vesi valatakse maha, sete pakitakse ja ladustatakse mõnda maha jäetud küüni või muus ehitises või maetakse maha, kasutatav osa segatakse kütusesse ning müüakse katlamajadele. Teise skeemi puhul võetakse kütusejäätmed vastu, paberil näidatakse, et jäätmed läbivad korrektselt puhastamistoimingud, kuigi tegelikult viiakse vastu võetud jäätmed otse terminali, kus need segatakse käitlemata kujul uuesti kütusesse.

Kuna §-s 120 sätestatud jäätmetekke vältimise ja jäätmehoolduse nõuete rikkumise koosseisu alla liigituvad väga erinevad tegevused või toimingud või tegevusetus, on otstarbekas suurendada ka maksimaalse rahatrahvi summat, mis oleks rohkem proportsionaalne seaduse nõuete rikkumisega kokku hoitava võimaliku kasu suurusega. Kui näiteks ettevõtja rikub jäätmekäitluskoha (näiteks prügila) sulgemise nõudeid, võib ta kokku hoida kümneid tuhandeid eurosid, mida oleks tegelikult pidanud kulutama nõuetekohastele sulgemistöödele. Järelevalveasutus saab diskretsiooniõigusena otsustada, kui suurt rahatrahvi ta kohaldab. Kui tegemist on olulise kahju tekitamisega vms, kohaldatakse juba KarSi.

Karistumäärasid on tõstetud ka tootjavastutuse valdkonnas, et tagada proportsionaalsed maksimaalsed rahatrahvi määrad. Tootjavastutuselased koosseisud on seotud jäätmete raamdirektiivi art 8(a) sätestatud kohustuste täitmisega. Tootjad ja tootjate ühendused peavad koguma ja käitlema tootjate poolt turule lastud toodetest tekkinud jäätmed ning omama selleks tegevuseks igal ajal piisavalt rahalisi vahendeid. Seega peab olema maksimaalne karistusmäär suurem kui vajaminevad rahalised vahendid, et osapooled mõistaksid, et probleemtoodete käitlemata jätmine ja nõuete rikkumine toob kaasa rahatrahvi ning selle maksmine on organisatsioonile kulukam kui õige suurusega rahaliste vahendite omamine.

Punktiga 90 muudetakse § 120 lõikeid 1 ja 2. Muudatuste kohaselt näeb väärtekoosseis edaspidi ette rahatrahvi jäätmete tekke vältimise või jäätmehoolduse nõuete, jäätmealase arvestuse pidamise korra, samuti jäätmete üleandmise kohustuse või üleandmise nõuete rikkumise korral. Võrreldes kehtiva sättega on täpsustatud tegevusi (jäätmete üleandmine) või tegevusetust (jäätmealase arvestuse pidamata jätmine) jäätmehoolduse kohustuse täitmisel. Teine oluline muudatus võrreldes senisega on muudatus, mille kohaselt ei näe § 120 enam eraldi ette vastutust jäätmete ladestamise eest väljaspool jäätmekäitluskohta. Jäätmete ladestamine on tegevus, mida tehakse prügilas, kus jäätmed paigutatakse lademesse. Prügilat käitatakse vaid keskkonnakaitseloo alusel ning ladestamisega seotud nõuete rikkumisel on võimalik edaspidi vastutusele võtta olenevalt rikkumisest, tuginedes JäätSi §-le 120¹, §-le 126 või tööstusheite seaduse vastutussättele. Kui jäätmete ladestamine või muu jäätmete kõrvaldamine (sh keskkonda viimine) toimub ilma loata, on tegemist kas jäätmete ebaseadusliku keskkonda viimise või jäätmeloata käitlemisega. Nimetatud nõuete rikkumise eest on võimalik rakendada vastutussättena eraldi kas JäätSi § 120¹ või § 126⁴.

Jäätmealase arvestuse pidamise korra rikkumine ei ole uus väärtekoosseis. Kehtiva JäätSi § 120⁶ näeb ette vastutuse JäätSi §-s 116 sätestatud jäätmealase arvestuse pidamise nõuete rikkumise eest. Jäätmeseaduse kohaselt on jäätmevaldaja üheks olulisemaks jäätmehoolduse kohustuseks JäätSi § 28 lõike 1¹ kohaselt ülevaate omamine tema valduses olevate jäätmete liigist, hulgast ja päritolust, jäätmekäitluse seisukohalt olulistest omadustest ning jäätmetest tulenevast ohust tervisele, keskkonnale või varale. Nõuetekohane ja pidev jäätmealane arvestus on aluseks usaldusväärsele infole, mis on vajalik, et koostada erinevaid kokkuvõtteid ja statistikat. Näiteks kui isik jäätmete üle arvestust ei pea, ei ole võimalik ka koostada JäätSi §-s 117 ette nähtud jäätmearuannet.

JäätSi § 120 koosseisu lisati ka jäätmete üleandmise kohustuse rikkumine, mis seni oli JäätSi §-s 120¹. Nimetatud kohustused on kehtestatud jäätmehoolduse üldnõudena JäätSi §-s 28 ning seega sobituvad paremini ka vastutussättena § 120 koosseisu.

Maksimaalne karistusmäär juriidilisele isikule §-s 120 on edaspidi senise 3200 euro asemel 100 000 eurot. Määr tõuseb kuna senine 3200-eurone maksimaalne rahatrahv ei ole piisav hoidmaks ära jäätmealaseid süütegusid ega ole proportsioonis muude keskkonnavalaste karistumääradega. Maksimaalse rahatrahvi suurust füüsilisele isikule langetatakse 200

trahviühikule, et paremini tagada proportsionaalsus juriidilise isiku maksimaalse karistusega. Ühtlasi on arvesse võetud, et kõnealune väärtekoosseis ei näe enam ette vastutust jäätmete ladestamise eest väljaspool jäätmekäituskotta.

Sätet rakendatakse järgmiste JäätSi kohustuste rikkumise korral: jäätmete tekke vältimise nõuded, mis on sätestatud JäätS §-des 21–22¹ – jäätmetekke vältimise nõue ning kohustus juhinduda jäätmetekke vältimise ja jäätmehooldusmeetmete väljatöötamisel ning rakendamisel jäätnehierarhiast. Jäätmehooldusnõuded on JäätSi 3. jao §-des 28, 29 (välja arvatud lõiked 4¹ ja 4²), 29¹ ja § 38, mis käsitlevad jäätmehoolduse üldnõudeid, materjalide eemaldamist ehitiste lammutamisel ning muid jäätmealaseid hoolduskohustusi. Jäätmete üle arvestuse pidamise kohustus on sätestatud JäätSi §-s 116.

Punktiga 91 muudetakse JäätSi § 120¹, täpsustakse, millisel juhul saab jäätmete käitlemise nõuete rikkumise vastutussätet rakendada. Samuti lisatakse sättesse kompleksloa puudumine jäätmete käitlemiseks või kompleksloa nõuete rikkumine jäätmete käitlemisel. Nii jäätmeloata kui ka kompleksloata jäätmekäitlusala tegevus valdkonnas, milles loa omamine on vajalik, on suure keskkonnaohuga tegevus. Samuti kaasneb keskkonnaoht jäätmete käitlemisel, kui rikutakse jäätmeloat või kompleksloa nõudeid. Lisaks on ebaseaduslikult tegutsevatel ettevõtetel konkurentsieelis õiguskuulekalt käituvate isikute ees. Näiteks jäätmete käitlemisega alustatakse loamenetluse ajal enne loa saamist ja võimalik karistus, mis reeglina on väiksem lepingus sätestatud leppetrahvist, arvestatakse püsikuludesse. Või jäätmeid antakse käitlemiseks üle isikule, kel selleks õigust pole. Kuna jäätmekäitluse valdkond on üsna suur, hõlmates endas nii jäätmete kogumist, vedamist, taaskasutamist ja kõrvaldamist, sealhulgas vahendaja või edasimüüja tegevust, saab keskkonnale põhjustatud kahju olla väga suur. Rikkumiste korral, kus tegemist on otsese tahtluse või kavatsusega toime pandud teoga, on rangelt karistamine põhjendatud ja peaks omama ka üldpreventiivset iseloomu. Loata tegevus on üks keskkonnaohtlikumaid tegevusi. Seega peaks maksimaalne võimalik karistus olema selline, mis on mõjus ka suuretegevõttele ja vältima olukorda, kus võimalik karistus arvestatakse püsikuludesse. Selle vastutussätte täiendamine ja karistusmäära tõstmine on samuti vajalik, et ära hoida ebaseaduslikke ärilisi tegevusi jäätmevaldkonnas tavajäätmetega, metallijäätmetega jne, kus nõuetekohase jäätmekäitluse eest vastutavad mõlemad osapooled. Jäätmeloata isikutel enamasti puudub nõuetekohane käitluskoht, tehnilised vahendid, oskused ning seetõttu on oht, et jäätmed satuvad looduskeskkonda, neid põletatakse või jäetakse nõuetekohaselt käitlemata, ladestades suurtes kogustes kohas, kus ladestamine on keelatud. Rikkumistega selles valdkonnas (veendumise kohustuse täitmata jätmisega) soodustatakse ebavõrdset konkurentsi õiguskuulekalt käituvate isikute ees. JäätSi kohaselt on kõik isikud kohustatud veenduma, kellele nad jäätmeid üle annavad. Sama nõue kehtib ka juriidilistele isikutele, eriti kui nad annavad üle jäätmeid, mis on tekkinud nende majandustegevuse käigus. Seega ei ole oluline, kas juriidiline isik oli teo keelatuses teadlik või mitte, ta peab tegema kõik, et tema valduses olevad jäätmed oleksid üle antud seadusega ettenähtud korras ning nõuetekohaselt käideldud. Vastasel juhul soodustab selline tegevus ebaseaduslikku äri jäätmevaldkonnas. Maksimaalne karistusmäär juriidilisele isikule §-s 120¹ on edaspidi 32 000 euro asemel 400 000 eurot.

Seda vastutussätet rakendatakse juhtudel, kui isik rikub JäätSi 6. peatüki 1. jaos sätestatud nõudeid ning käitleb jäätmeid ilma keskkonnaloata sellistel tegevusaladel, milleks on keskkonnaloa omamine kohustuslik. Samuti siis, kui isik rikub loas toodud nõudeid, mis on kehtestatud, sõltuvalt loa liigist, sama peatüki jagudes 4, 7 ja 8 või on loa andja need eraldi sätestanud igas keskkonnaloa, arvestades tegevuse mõju keskkonnale.

Punktiga 92 täpsustatakse JäätSi § 120² vastutussätet. Lisaks registreeringuta tegevusele on võimalik vastutusele võtta ka juhul, kui rikutakse registreeringu nõudeid. Seni nägi JäätS ette vastutuse küll registreerimistõendita (seoses 1. jaanuaril 2020 jõustunud seadusemuudatusega

edaspidi registreeringuta) jäätmete käitlemise eest, kuid kui isik on enda tegevuse registreerinud ja rikub registreeringuga seatud kohustusi, siis sellise tegevuse eest vastutus puudub. Registreeringu nõuete rikkumine on sarnane jäätmeloa nõuete rikkumisega, ainsaks erisuseks on, et registreering väljastatakse tegevuste korral, mis ei kahjusta oluliselt keskkonda. Samas on võimalus nõudeid rikkuva tegevusega tekitada kahju nii keskkonnale kui ka saavutada ebaaus konkurentsieelis teiste, õiguskulekate jäätmekäitlejate ees. Maksimaalne karistumäär juriidilisele isikule §-s 120² on edaspidi 3200 euro asemel 200 000 eurot.

Seda vastutussätet rakendatakse juhtudel, kui isik rikub JäätSi 6. peatüki 9. jaos sätestatud nõudeid ning käitleb jäätmeid ilma registreeringuta sellistel tegevusaladel, mille korral on registreerimine kohustuslik. Samuti siis, kui isik rikub registreeringu nõudeid.

Punktiga 93 muudetakse JäätSi § 120⁵, mis käsitleb JäätSi 9. peatükis sätestatud jäätmete riikidevahelise veo nõuete rikkumist. Riikidevaheline jäätmevedu toimub Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses 1013/2006/EÜ jäätmesaadetiste kohta sätestatud korras. Tavajäätmete veo puhul peab veosega kaasas olema määruse Lisa VII kohane dokument ning muude jäätmete puhul pädeva asutuse poolt väljastatud veoluba, teatis ja saatedokument. Kehtiva JäätSi sõnastuse kohaselt saab järelevalveasutus vastutussätet rakendada juhul, kui toimub selliste jäätmete vedu, mille jaoks on vaja veoluba, teatis ja saatedokument, kuid ette polnud nähtud vastutust selle eest, kui puudus määruse 1013/2006/EÜ Lisa VII kohane dokument. Ebaseaduslik riikidevaheline jäätmevedu on suure riskiga, kuna üle riigipiiri võidakse vedada nii tavajäätmeid, probleemtooteid, elektri- ja elektroonikaseadmeid kui ka ohtlike jäätmeid, mille käitlusvõimsus sihtriigis puudub. Jäätmete riikidevahelisel veol on oluline, et oleks selge jäätmete edasine käitlus sihtriigis, transportimisel oleks kinni peetud veo ja pakendamise nõuetest ning oleks tagatud keskkonnaohutus. Ühtlasi esineb riikidevahelisel veol risk, et üle piiri proovitakse tuua ohtlikeks klassifitseeritud jäätmeid või teatud ainetega saastunud jäätmeid, millele kehtib ekspordikeeld. Jäätmevedu loetakse ebaseaduslikuks, kui sellest ei teavitata asjaosaliste ametiasutusi või tegutsetakse ilma nende asutuste nõusolekuta või viisil, mis on seadusega vastuolus. Selliste rikkumiste puhul, kus ei ole tegemist KarSi § 368⁴ mõistes olulise kogusega, et saaks rakendada kriminaalmenetlust, oleks karistamine põhjendatud väärtemenetluse raames ning võimalik karistus peab olema selline, mis võimaldab mõjutada süüdlast edaspidi hoiduma süütegude toimepanemisest ning tagaks õiguskorra kaitsmise huvisid. Karistumäär riigipiiri veo nõuete rikkumise eest tuleb tõsta ja võrdsustada karistumääraga, mis on ka jäätmeloata tegutsemise eest. Maksimaalne karistumäär juriidilisele isikule §-s 120⁵ on edaspidi 32 000 euro asemel 400 000 eurot.

Seda vastutussätet rakendatakse juhtudel, kui isik rikub JäätSi 9. peatükis sätestatud nõudeid ja jäätmeid veetakse ebaseaduslikult üle riigipiiri, rikkudes sealhulgas ka Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruses 1013/2006 sätestatud kohustusi. Ka nimetatud määrus näeb ette liikmesriikidele tõhusate, proportsionaalsete ja hoiatavate karistuste rakendamise kohustuse.

Punktiga 94 tunnistatakse kehtetuks JäätSi §-d 120⁶ ja 121. JäätSi § 120⁶ kohaselt olid koosseisulised teod jäätmealase arvestuse korra rikkumine ja jäätmearuande esitamata jätmine. Jäätmealase arvestuse kohustuse mittetäitmine, kui jäätmehoolduse ühe põhialuse rikkumine, on koosseisuna viidud JäätSi § 120 rikkumise kirjelduse alla. Jäätmearuande esitamata jätmine on JäätSi vastutussätetest välja jäetud, kuna KarSi § 279 näeb ette sellesisulise vastutuse võimaluse. Süüteomenetluse alustamine ja läbiviimine jäätmearuande esitamata jätmisel on senise järelevalve praktika kohaselt harvaesinev. Tõhusamaks on ostunud haldusmenetlus ning ettekirjutus, millega kohustatakse isikut esitama jäätmearuannet. Samas ei pruugi haldusmenetlus iga kord täita oma eesmärki, sest kui isik või ettevõtte ei ole pidanud jäätmealast arvestust, puudub tal ka ülevaade enda käideldud jäätmetest. Seetõttu on ka aruande koostamine võimatu ning asendustäitmist kui üht haldussunni meedet ei ole võimalik rakendada, kuna

järelevalveasutus ei saa ettevõtja eest aruannet koostada ega esitada. Kohtuväline menetleja peab iga kord menetlusökonoomika põhjal otsustama, milline menetlusliik valida, et tagada nõuete täitmine.

JäätSi § 121 on tunnistatud kehtetuks, kuna jäätmekäitluskoha või jäätmeoidla kasutamine ja sulgemine on tegevus, milleks peab isikul olema keskkonnaluba. Kui luba puudub või rikutakse loa nõudeid, on isik võimalik võtta vastusele, kasutades JäätSi § 120¹.

Punktiga 95 muudetakse JäätSi § 124 sõnastust ning õigusselguse huvides koondatakse kokku tootjavastutuse nõuete rikkumise alased vastutussätted, mis seni olid laiali mitmes vastutussättes. Tootjale kehtivad mitmed kohustused, alates arvestuse pidamisest turule lastud kogustest, tarbijale teavituskampaaniate tegemisest kuni kokkukogutud jäätmete taaskasutamise ja sihtarvude täitmiseni. Maksimaalne karistusmäär juriidilisele isikule §-s 124 on edaspidi varasema sama paragrahvi karistusmäär 32 000 euro asemel 200 000 eurot.

Seda vastutussätet rakendatakse juhtudel, kui isik rikub JäätSi §-des 23–26²⁰ sätestatud tootjavastutuse nõudeid.

Punktiga 96 tunnistatakse kehtetuks JäätSi §-d 124¹–125. JäätSi §-s 124¹ toodud tootja registreerimata jätmise kohustuse rikkumise korral ei ole väärtemenetlus tõhusaim menetlusliik, pigem on selleks haldusmenetlus ning vajaduse korral määratav sunniraha. Andmete esitamise nõuete rikkumiste korral on edaspidi võimalik võtta isik vastutusele KarSi § 280 alusel ning märgistamise nõude rikkumine on vastutussättena toodud TNVSis. Kehtivates §-des 124¹–124⁶ toodud rikkumiste korral on edaspidi võimalik vastutusele võtta §-s 124 esitatud vastutussätte alusel. JäätSi § 125 tunnistatakse kehtetuks, kuna sellekohane vastutussäte on JäätSi §-s 120¹.

Punktidega 97 ja 98 luuakse parem õigusselgus jäätmete ladestamisega seotud kohustuste mittetäitmise ja teo toimepanija vastutusele võtmise korral. JäätSi ja selle alamaktide kohaselt on teatud tingimustel prügilasse keelatud ladestada töötlemata segaolmejäätmeid, samuti on teatud tüüpi jäätmetele ladestamise üldine keeld või on ladestamisele seatud lisatingimused. Seega on nii § 126 kui ka § 126¹ seotud rikkumiste toimepanijaks prügila käitaja või vastutav isik, mistõttu on mõlemad prügila käitajale suunatud sätted mõistlik tuua kokku üheks sätteks. Maksimaalne karistusmäär eraisikule §-s 126 on edaspidi 300 trahviühikut ning juriidilisele 400 000 eurot (varem §-s 126 juriidilisele isikule 32 000 eurot, §-s 126¹ eraisikule 200 eurot ja juriidilisele isikule 13 000 eurot).

Seda vastutussätet rakendatakse juhtudel, kui isik rikub JäätSi §-des 34–36 (välja arvatud §-des 35² ja 35³) sätestatud prügilale ladestamisega seotud nõudeid.

Punktidega 99 ja 100 luuakse parem õigusselgus ohtlike jäätmetega seotud rikkumiste korral vastutusele võtmisel ning muudetakse § 126² ja tunnistatakse kehtetuks 126³. Ohtlike jäätmete käitlemise erinõueteks on jäätmete segamise ja lahjendamise keeld ning samuti ohtlike jäätmete veopakendite või mahutite märgistamine. Valesti pakendatud ohtlikud jäätmed võivad kujutada väga suurt ohtu keskkonnale, kui nende transpordi ajal midagi juhtub. Samuti siis, kui pakendil puudub vastav märgitus, et tegemist on ohtlike jäätmetega, võib see kujutada väga tõsist ohtu inimese tervisele. Kõiki neid nõudeid – et ei segataks erinevate omadustega ohtlike jäätmeid ning ohtlikud jäätmed pakendatakse selleks tarbeks mõeldud pakendisse – peab järgima ohtlike jäätmete valdaja. Maksimaalne karistusmäär juriidilisele isikule §-s 126² on edaspidi 400 000 eurot (varem §-s 126² 32 000 eurot ja §-s 126³ 13 000 eurot).

Seda vastutussätet rakendatakse juhtudel, kui isik rikub JäätSi 2. peatüki 3. jaos sätestatud ohtlike jäätmete käitlemise eritingimusi. Samuti § 29 lõikeid 4¹ ja 4², millega kehtestakse elavhõbedat ja püsivaid saasteorgaanilisi aineid sisaldavate jäätmete käitlemise nõuded.

Punktiga 101 muudetakse jäätmete põletamisega seotud vastutussätet §-s 126⁴ ning muudatusega nähakse ette vastutusele võtmine jäätmete põletamise või nende keskkonda viimise eest väljaspool jäätmekäitluskohta. Eestis on veel suhteliselt tavaline, et inimene põletab majapidamise käigus tekkinud jäätmeid lõkkes. Põletatakse kõike, alates paberist ja puidust, lõpetades riiete, mööbli, pakendite ja rehvidega. Lisaks eraisikutele vabanevad näiteks pakendijäätmetest põletamise teel sageli ka ettevõtjad, eelkõige väiksemad kauplused. Kehtivas JäätSis puudub sõnaselge keeld jäätmeid põletada, samuti puudub sõnaselge vastutussäte. Tegemist on seetõttu mõningal määral õigusselguse põhimõtte rikkumisega. Praktikas on avanud Keskkonnainspektsioon sellised rikkumised JäätSi §-ga 28, mille kohaselt isik rikub kohustust jäätmed jäätmekäitlejale üle anda, ning on määranud karistuse JäätSi § 120¹ järgi, mis sätestab muu hulgas vastutuse jäätmete üleandmise kohustuse rikkumise eest. Vastutussätte muutmisega jääb siiski alles ka keeld põletada jäätmeid laeval, kuna HELCOMi konventsiooni kohaselt on osalisriikidel kohustus keelata nende territoriaalvetes igasugune jäätmete põletamine laeval.

Selle vastutusnormiga on võimalik võtta vastutusele ka juhul, kui toimub jäätmete ebaseaduslik keskkonda viimine (prügistamine) või muu samalaadne tegevus, mille tulemusel jäätmed hüljatakse. Prügil – olgu linnas, maismaal, jõgedes ja meredes või mujal – on keskkonnale, kodanike heaolule ja majandusele otsene ja kaudne kahjulik mõju ning koristamise kulud on ühiskonnale tarbetu majanduslik koormus. Võitlus prügistamise vastu peaks toimuma ühiskonna ühise pingutustega. Esmalt on vaja tarbijaid hariduse ja teadlikkuse kasvatamise kaudu motiveerida muutma oma käitumist ning tootjad peaksid edendama oma toodete säästvat kasutamist ja tagama nende asjakohase käitlemise olulusringi lõpus. Samas ei saa heita kõrvale karistuslikku meedet prügistamise ohjamisel. Senise vastutussätte sõnastuse kohaselt sai isikut karistada juhul, kui jäätmed ladestati väljaspool jäätmekäitluskohta, kuid käitlemist väljaspool jäätmekäitluskohta ei olnud käsitletud.

Maksimaalne karistusmäär juriidilisele isikule §-s 126⁴ on edaspidi 32 000 euro asemel 400 000 eurot.

Seda vastutussätet rakendatakse juhtudel, kui isik rikub JäätSi §-s 28¹ sätestatud nõudeid ning põletab jäätmeid selleks mitte ettenähtud kohas või viisil. Samuti juhul, kui isik viib jäätmed keskkonda, rikkudes sellega JäätSi § 28 nõudeid.

Punktiga 102 tunnistatakse kehtetuks JäätSi vastutussätted §-des 126⁶–126⁹. Sätete sisu on edaspidi kaetud muude paragrahvidega. Jäätmete veo nõuete rikkumise eest saab vastutusele võtta JäätSi § 120⁵ alusel, kui toimub riikidevaheline jäätmevedu, või § 126² alusel, kui toimub ebaseaduslik ohtlike jäätmete vedu. Mootorsõidukite ja mootorsõiduki haagiste rehvide üle nõutava arvestuse pidamata jätmise on üks tootjavastutusnõuetest, mille rikkumise korral on vastutussätteks JäätSi § 124. Kontrollnõuete täitmata jätmise korral on isikut võimaik vastutusele võtta § 120¹ alusel.

Punktidega 103 ja 104 luuakse parem õigusselgus kaevandamisjäätmete nõuete rikkumise korral. Kaevandamisjäätmete käitlejale kehtivad lisaks tavalistele jäätmehooldusnõuetele ka erinõuded, mis on kehtestatud JäätSi §-des 27²–27⁶. Üheks kohustuseks on ka suurõnnestuse ohu vältimine ja selle ilmnemisel sellest teavitamine. Seega ei ole põhjendatud kahe eraldi vastutussätte olemasolu, kuna erinõuete rikkumisena saab käsitleda ka suurõnnestuse ohu põhjustamist.

Lisaks luuakse võimalus võtta vastutusele isik, kui ta rikub kaevandamisjäätmekavas esitatud tingimusi. Kehtivas JäätSis puudub vastutussäte juhtudeks, kui kaevandajal on kehtiv kaevandamisjäätmekava, kuid kavas kirjeldatud tingimustest ei peeta kinni. Tagajärjeks võivad olla ulatuslikud keskkonnamõjud, mille likvideerimine võib osutuda kulukaks või hoopis võimatuks.

Maksimaalne karistumäär juriidilisele isikule §-s 126¹⁰ on edaspidi 32 000 euro asemel 300 000 eurot.

Seda vastutussätet rakendatakse juhtudel, kui isik rikub JäätSi §-des 27²–27⁶, 33¹, 35²–35³, 42¹ ning 94¹ sätestatud nõudeid.

Punktiga 105 muudetakse JäätSi § 128 lõiget 4, et täpsustada asjaolud, mille puhul järelevalveasutus saab koostada maaomanikule ettekirjutuse ebaseaduslikult keskkonda viidud jäätmete likvideerimiseks. Kehtiva JäätSi § 128 lõike 4 kohaselt tekkis võimalus koostada maaomanikule ettekirjutus alles siis, kui alustatud süüteomenetlusest möödus aasta ning süüdlast polnud võimalik kindlaks teha. Kuna aga järelevalveasutusel on võimalik alustada ebaseaduslikult keskkonda viidud jäätmete päritolu tuvastamiseks ka haldusmenetlus, on vaja menetlusliigina lisada kõnealusesse sättesse ka haldusmenetlus. Lisaks näeb muudatus ette, et järelevalveasutus ei pea ootama alustatud menetlusest alates ühte aastat, enne kui saab maaomanikule saata ettekirjutuse jäätmete likvideerimiseks. Väga sagedased on olnud juhtumid, kus alustatud süüteomenetluses ilmneb, et süüdlast ei õnnestugi kindlaks teha. Sellisel juhul pole terve aasta ootamist põhjendatud ning ebaseaduslikult keskkonda viidud jäätmed saab likvideerida kiiremini. Muudatus on vajalik, et vältida ja hoida ära prügistamist, sest tihtilugu tuuakse kohta, kus on juba ebaseaduslikult ladustatud jäätmeid, jäätmeid juurde.

Punktiga 106 muudetakse JäätSi § 134. Paragrahvi senine tekst loetakse lõikeks 1 selle sõnastust muutmata. **Lõikesse 2** lisatakse piirang, mille kohaselt alates 2030. aasta 1. jaanuarist on prügilasse keelatud ladestada ringlussevõtuks või muuks taaskasutamiseks sobivaid jäätmeid, eelkõige olmejäätmeid, välja arvatud jäätmed, mille puhul prügilas ladestamine annab jäätmehierarhia kohaselt keskkonnale ohutuima tulemuse. Piirang võetakse üle prügiladirektiivi artikli 5 lõikest 3a. Piirang liigiti kogutud olmejäätmete ladestamisele on juba sätestatud JäätSi § 35 lõike 1 punktis 2. Paragrahvi 134 lõikes 2 sisalduv piirang puudutab ka selliseid ringlussevõtuks või muuks taaskasutamiseks sobivaid olmejäätmeid, mis ei ole liigiti kogutud. **Lõike 3** kohaselt ei tohi alates 2035. aasta 1. jaanuarist prügilasse ladestavate olmejäätmete kogus ületada 10 massiprotsenti tekitatud olmejäätmete üldkogusest samal aastal. Muudatus on vaja selleks, et tagada jäätmehierarhia nõuetekohane kohaldamine. Lõigetes 1, 2 ja 3 sätestatud piiranguid rakendatakse prügila käitaja keskkonnaloa kaudu – loa andja sätestab, millist jäätmeliiki tohib käitaja ladestada ning millises koguses. Samuti peavad piirangutega arvestama kohaliku omavalitsuse üksused korraldatud jäätmeveo hangete raames. Järgjärguline ladestamise vähendamise ajalise piirangu kehtestamine võimaldab paremini planeerida muudatusi, soodustades edasiminekut liigiti kogumises, sortimises ja ringlussevõtus. Selle eesmärk on vältida kahjulikku mõju inimese tervisele ja keskkonnale, tagada majanduslikult väärtuslike jäätmematerjalide järkjärguline ja tõhus taaskasutusse võtmine ning pikemas vaates planeerida investeeringuid jäätmekäitlusesse. See nõue võetakse üle prügiladirektiivi artikli 5 lõikest 5. **Lõikega 4** antakse keskkonnaministrile kohustus kehtestada määrusega täpsemad tingimused lõikes 3 nimetatud ladestatud olmejäätmete koguste arvutamiseks. Samas määruses sisustatakse olmejäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise ja ringlussevõtu arvutamise kord (punkt 107). Volitusnorm on vajalik, et määrusega võtta üle prügiladirektiivi artikkel 5a. Tegemist on valdkonnaspetsiifilise küsimusega, mis ei puuduta teiste ministriumite valitsemisala, mistõttu on kohane anda volitus ministri määruse kehtestamiseks. Tegemist on

korraldusliku ja tehnilise iseloomuga normi kehtestamisega, mistõttu ei ole kohane selle seadusega reguleerimine. Määrus hakkab sisaldama tingimusi, millest lähtub arvutuste tegemisel Keskkonnaagentuur. Samuti annab määrus teavet ettevõtjatele, kohaliku omavalitsuse üksustele ja laiemale üldsusele arvutusmetoodikast, millest sihtarvu saavutamise arvutamisel lähtutatakse.

Punktiga 107 muudetakse JäätSi paragrahvi 136³ ning lisatakse lõiked 1–6. **Lõike 1** punktis 1 sätestatud sihtarv on sama, mis kehtivas sättes, kuid täpsustatakse selle sõnastust, et tagada kooskõla direktiivi tekstiga ja arvutusmetoodikaga, mida kasutatakse olmejäätmete ringlussevõtu sihtarvude arvutamiseks. Seni kehtinud sõnastus kehtestati 2011. aastal jäätmete raamdirektiivi ülevõtmisel Eesti õigusesse. Ülevõtmise ajal ei olnud teada, milline sihtarvude arvutamise meetodika täpselt kehtestatakse, seetõttu lähtuti sellest, et sihtarvu arvutamisel võetakse arvesse jäätmenimistu koodide 20 (olmejäätmed) ja 15 (pakendijäätmed) loetletud jäätmete taaskasutamist. Punkt 2 on samas sõnastuses, mis kehtivas redaktsioonis. **Lõikega 2** lisatakse uued olmejäätmete korduskasutamiseks ettevalmistamise ja ringlussevõtu sihtarvud aastateks 2025, 2030 ning 2035. Uued sihtarvud on üle võetud jäätmete raamdirektiivi artikli 11 lõikest 2. Olmejäätmete korduskasutamiseks ettevalmistamise ja ringlussevõtu sihtmäärasid on suurendatud majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnakasu saamiseks ning ringmajandusele ülemineku kiirendamiseks, tagades seejuures inimese tervise ja keskkonna kõrgetasemelise kaitse. **Lõikes 3** tehakse viide Euroopa Komisjoni otsusele 2011/753/EL, mille alusel arvutatakse lõikes 1 nimetatud sihtarvude saavutamist. **Lõikes 4** antakse keskkonnaministrile volitus määrusega sihtarvude arvutamise korra kehtestamiseks. Volitusnormiga kehtestatava määrusega võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikkel 11a. Määrusega kehtestatakse täpsemad tingimused olmejäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise ja ringlussevõtu arvutamiseks. Arvutamise tingimustest lähtub oma töös Keskkonnaagentuur. Samuti annab määrus teavet ettevõtjatele, kohaliku omavalitsuse üksustele ja laiemale üldsusele arvutusmetoodikast, millest sihtarvude saavutamise arvutamisel lähtutatakse. Tegemist on valdkonnaspetsiifilise küsimusega, mis ei puuduta teiste ministriumite valitsemisala, mistõttu on kohane anda volitus ministri määruse kehtestamiseks. Tegemist on korraldusliku ja tehnilise iseloomuga normi kehtestamisega, mistõttu ei ole kohane selle seadusega reguleerimine. Samas määruses sisustatakse olmejäätmete ladestamise vähendamise sihtarvu arvutamise kord (vt seletuskirja punkt 106).

Punktis 108 on rakendussätted pooleri olevate korraldatud jäätmeveo riigihangete, kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekavade kehtestamise ja muutmise ning kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmehoolduseeskirjade kehtestamise ja muutmise, biojäätmete tekkekohal liigiti kogumise või tekkekohal ringlussevõtu rakendamise ja kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmehoolduseeskirja ja jäätmekavade muudatuste rakendamise kohta. Seadust täiendatakse §-dega 136¹¹–136¹³.

JäätSi § 136¹¹ sisaldab enne selle muudatuse jõustumist alustatud korraldatud jäätmeveo riigihangete, kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekavade ja jäätmehoolduseeskirjade menetlusi. Enne muudatuste jõustumist alustatud menetlustele kohaldatakse enne selle paragrahvi jõustumist kehtinud õigusnorme.

JäätSi § 136¹² sisaldab kohaliku omavalitsuse üksuse kohustust tagada biojäätmete liigiti kogumine tekkekohalt või biojäätmete ringlussevõtt tekkekohal hiljemalt alates uutest korraldatud jäätmeveo hangetest, kuid mitte hiljem kui 2023. aasta 31. detsembriks. Tähtaeg 31. detsember 2023 tuleneb jäätmete raamdirektiivi artikli 22 lõikest 1. Olukorras, kus kohaliku omavalitsuse üksused teevad uued korraldatud jäätmeveo hanked enne 2023. aasta lõppu, on asjakohane biojäätmete liigiti kogumisele keskenduda juba varem. 2013. aasta sortimisuuringu tulemuste kohaselt on segaolmejäätmetes keskmiselt 31,8% biojäätmeid ning erinevaid

biolagunevaid jäätmeid kokku 48%. Muude jäätmetega segunenult võivad biojäätmel rikkuda ringlussevõtuvõimalused. Selleks, et võimalikult palju jäätmeid kvaliteetselt ringlusse võtta ja toimida vastavuses jäätmehierarhiaga, on oluline tagada jäätmete liigiti kogumine ning sealhulgas biojäätmete mitte segunemine muude jäätmetega.

JäätSi § 136¹³ sisaldab kohaliku omavalitsuse üksuse kohustust viia jäätmehoolduseeskirjad ja jäätmekavad kooskõlla jäätmehoolduseeskirja ja jäätmekava uuendamise ja kehtestamise uute nõuetega, kuid mitte hiljem kui 31. detsembriks 2023. Tegemist on kuupäevaga, mis ajaks tuleb hiljemalt rakendada biojäätmete liigiti kogumine või ringlussevõtt tekkekohal. Kuivõrd § 31 lõikes 6, § 42 lõikes 3, § 43 lõigetes 1, 5 ja 6 ja § 71 lõike 2 punktides 1¹, 11 ja 14 sätestatu puudutab samuti jäätmete liigiti kogumist, on asjakohane seada selle valdkonna kõigi tegevuste jaoks sama tähtpäev.

Rakendussätetega tagatakse, et kohaliku omavalitsuse üksusel oleks oma tegevuse ümberkorraldamiseks piisavalt aega. Piisava aja määramisel on arvesse võetud, et eelnõus sätestatud teatud jäätmeliikide liigiti kogumise korraldamise ja tagamise nõue ei ole sisult uus ega saa oma olemuselt seetõttu olla kohaliku omavalitsuse üksusele üllatuslik. Sama sisuga nõuded kehtisid ka varem, nimelt keskkonnaministri 16.01.2007 määruse nr 4 „Olmejäätmete sortimise kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused“ § 3 lõike 2 punktides 1–6 ja § 4 lõikes 1². Kuna sama sisuga nõuded on kohustuslike normidena kehtinud ka varem, ei vaja need ka pikemat üleminekuaega.

Punktidega 109 ja 110 täiendatakse seaduse normitehnilist märkust, lisades sinna üle võetavate direktiivide 2018/850 ja 2018/851 andmed.

Paragrahv 2 käsitleb muudatusi pakendiseaduses ja koosneb 57 punktist.

Punktiga 1 asendatakse PakSis § 16 lõige 1 läbivalt § 12¹ lõikega 1, kuna § 16 lõige 1 on tunnistatud kehtetuks ning põhimõtted on sätestatud § 12¹ lõikes 1. Paragrahvi 16 lõige 2 asendatakse läbivalt § 12¹ lõikega 2, kuna § 16 lõige 2 on tunnistatud kehtetuks ning põhimõtted on sätestatud § 12¹ lõikes 2.

Punktiga 2 muudetakse § 1 lõiget 1 ning laiendatakse seaduse reguleerimisala – lisanduvad ringlussevõtu sihtarvud ja riiklik järelevalve.

Punktiga 3 täiendatakse § 1 lõigetega 5 ja 6. Lõikes 5 sätestatakse pakendiseaduses majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse (edaspidi *MSÜS*) kohaldamise erisused tegevuslubade menetlemisel. Kuna tegevusloa menetluse põhinõuded on sätestatud MSÜSis, ei korrata neid enam pakendiseaduses.

Lõikes 6 sätestatakse pakendiseaduses toote nõuetele vastavuse seaduse (edaspidi *TNVS*) kohaldamine, arvestades pakendiseadusest tulenevaid erisusi. Muudatus on seotud vajadusega tagada õigusselgus ja kooskõla TNVSiga ja võimaldada selles sätestatu rakendumist. TNVSi § 2 lõike 2 järgi kohaldatakse seadust tootele ja selle turujärelevalvele niivõrd, kuivõrd TNVSiga reguleeritud aspekte ei ole reguleeritud muu seadusega. Kui tootele on kehtestatud nõuded muu seadusega, kohaldatakse TNVSi ainult nende nõuete korral, mida ei ole reguleeritud muu seadusega. Järelikult on üldseadusega antud võimalusi eriseadustesse asjakohaseid erisäätteid kavandada. Seetõttu ei pea PakS sisaldama näiteks üldiseid nõudeid toote ohutusele ja nõuetele vastavusele või turujärelevalvele, kuivõrd neid nõudeid käsitleb TNVS, vaid sisaldab üksnes erandeid üldnõuetest. Ka toote turule laskmise rikkumise vastutussätted näeb ette TNVS, seega ei korrata neid pakendiseaduses.

Punktiga 4 muudetakse § 3 lõike 2 punktis 1 korduskasutuspakendi mõistet. Korduskasutuspakend – olelusringi jooksul mitme veo- või kasutuskorra jaoks kavandatud, valmistatud ja turule lastud pakend, mida täidetakse või kasutatakse uuesti samal eesmärgil, milleks see valmistati. Muudatusega viiakse termini kasutus kooskõlla pakendidirektiivi artikli 3 lõikega 2a.

Punktiga 5 muudetakse § 3 lõike 3 punkti 3, kus sätestatakse pakendimaterjali liigiks mustmetall – teras, mille kombineeritud nomenklatuuri grupp on 73 nõukogu määruse (EMÜ) nr 2658/87 järgi.

Punktiga 6 täiendatakse § 3 lõiget 3 punktiga 3¹, kus sätestatakse pakendimaterjali liigiks värviline metall – alumiinium, mille kombineeritud nomenklatuuri grupp on 76, ja muud pakendimaterjalidena kasutatavad kombineeritud nomenklatuuri jaotusse XV (mitteväärismetallid ja nendest valmistatud tooted) kuuluvad metallid nõukogu määruse (EMÜ) nr 2658/87 järgi.

Punktide 5 ja 6 kehtetatud muudatused on tinginud pakendidirektiivi artikkel 6 punktid g ja i, mille kohaselt on mustmetallile ja alumiiniumile kehtestatud alates 2025. aastast ringlussevõtu sihtarvud. Kuni 2025. aastani on ringlussevõtu sihtarvud kehtestatud metallile.

Punktides 7–16 määratletakse uued või ühitlustatakse juba olemasolevad terminid JäätSi terminitega.

Punktiga 7 täiendatakse § 3 lõikega 3¹, milles sätestatakse komposiitpakendi termin. Komposiitpakend on pakend, mis on valmistatud kahest või enamast eri materjalikihist, mida ei saa käsitsi üksteisest eraldada ning mis moodustavad ühe sisemisest mahutist ja välisümbrisest koosneva lahutamatu terviku, mida täidetakse, ladustatakse, transporditakse ja tühjendatakse. Sättega võetakse üle pakendidirektiivi artikli 3 lõige 2b.

Punktiga 8 muudetakse § 5 lõiget 1, mis sätestab pakendi ja pakendijäätmete vältimise termini. Pakendi ja pakendijäätmete vältimine on jäätmetekke vältimine JäätSi § 22 tähenduses.

Punktiga 9 täiendatakse PakSi § 5¹, 5² ja 5³, mis sätestavad pakendijäätmete käitluse, pakendijäätmete kogumise ning pakendijäätmete liigiti kogumise terminid. Pakendijäätmete käitlus on jäätmekäitlus JäätSi § 13 tähenduses. Pakendijäätmete kogumine on jäätmete kogumine JäätSi § 14 lõike 1 tähenduses. Pakendijäätmete liigiti kogumine jäätmete liigiti kogumine JäätSi § 14 lõike 1¹ tähenduses. Tegemist ei ole uute nõuete kehtestamisega, vaid terminoloogia ühtlustamisega.

Punktiga 10 muudetakse § 6 teksti, mis sätestab pakendi korduskasutuse termini. Pakendi korduskasutus on korduskasutus JäätSi § 14¹ tähenduses.

Punktiga 11 täiendatakse PakSi uue §-ga 6¹, mis sätestab pakendijäätmete töötlemise termini. Pakendijäätmete töötlemine on töötlemine JäätSi § 16 tähenduses.

Punktiga 12 muudetakse § 7 lõiget 1, mis sätestab pakendijäätmete taaskasutamise termini. Pakendijäätmete taaskasutus on jäätmete taaskasutamine JäätSi § 15 lõike 1 tähenduses.

Punktiga 13 tunnistatakse § 7 lõige 2 kehtetuks, kuna pakendijäätmete taaskasutus on defineeritud PakS § 7 lõikes 1.

Punktiga 14 muudetakse § 8 lõiget 1, mis sätestab pakendijäätmete ringlussevõtu termini. Pakendijäätmete ringlussevõtt on jäätmete ringlussevõtt JäätSi § 15 lõike 4 tähenduses.

Punktiga 15 tunnistatakse § 8 lõige 2 kehtetuks, kuna pakendijäätmete ringlussevõtt on defineeritud PakS § 8 lõikes 1.

Punktiga 16 täiendatakse PakSi §-ga 8¹, mis sätestab pakendijäätmete kõrvaldamise termini. Pakendijäätmete kõrvaldamine on jäätmete kõrvaldamine JäätSi § 17 lõike 1 tähenduses.

Punktiga 17 täiendatakse PakSi §-ga 12¹. **Lõikega 1** avatakse laiendatud tootjavastutuse põhimõtte. Selle põhimõtte kohaselt peab pakendiettevõtja tagama turule lastud pakendatud kauba pakendi ja pakenditest tekkinud jäätmete käitlemise ning kandma nendest tegevustest tulenevad kulud. **Lõike 2** kohaselt võib pakendiettevõtja valida, kas ta täidab kohustused ise või annab kohustuste täitmise kirjaliku lepinguga üle taaskasutusorganisatsioonile. Sättega võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikli 3 punkt 21. Lisaks määratakse sõnaselgelt pakendiettevõtja vastutuse ulatus – kui pakendiettevõtja on § 12¹ lõikes 1 sätestatud kohustused üle andnud taaskasutusorganisatsioonile, siis pakendiettevõtja vastutus kohustuste täitmisel lõpeb. **Lõike 3** kohaselt peab pakendiettevõtja ja taaskasutusorganisatsioon kohustuste täitmiseks omama tootjavastutuse kohustuste täitmiseks vajalikke rahalisi või rahalisi ja korralduslikke vahendeid. See garanteerib, et pakendiettevõtja turule lastud pakendatud kauba pakendi ja pakenditest tekkinud jäätmed kogutakse kokku ja käideldakse. Selleks, et pakendid ja pakenditest tekkivate jäätmete kogumise ja nende taaskasutamise või nende kõrvaldamise kohustus ei langeks teistele pakendiettevõtjatele, taaskasutusorganisatsioonile või riigile, peavad pakendiettevõtjal olemas olema rahalised või rahalised ja korralduslikud vahendid. Samal põhjusel sätestatakse see kohustus ka taaskasutusorganisatsioonile. Selle kohustuse kehtestamisega võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikli 8a lõike 3 punkt c, mille kohaselt pakendiettevõtjal ja taaskasutusorganisatsioonil on kohustus omada laiendatud tootjavastutuse nõuete täitmiseks rahalisi vahendeid või rahalisi ja korralduslikke vahendeid. **Lõikes 4** sätestatakse, milliseid kulusid on pakendiettevõtja kohustatud kandma. Pakendiettevõtjad on kohustatud kandma pakendi ja pakendijäätmete käitlemisel vähemalt järgmisi kulusid: 1) mis tekivad pakendi ja pakendijäätmete liigiti kogumisel ja seejärel transportimisel ning töötlemisel, sealhulgas töötlemisel, mis on vajalik § 36 sätestatud sihtarvude saavutamiseks, võttes arvesse asjaomastest toodetest saadud teisese tooraine korduskasutamisest, müügist või sissenõudmata tagatisraha tasudest saadavat tulu; 2) teavitustegevusele, andmete kogumisele ja esitamisele. See säte võtab üle jäätmete raamdirektiivi artikli 8a lõike 4 punkti a. Pakendijäätmete liigiti kogumine tähendab erinevate pakendimaterjalide liikide koos või eraldi kogumist.

Oluline on märkida, et pakendiettevõtja peab kõik müüdü kauba pakendid ja pakenditest tekkinud jäätmed lõppkasutajatelt tasuta tagasi võtma ning käitlema tagastatud pakendid ja nendest pakenditest tekkinud jäätmed seaduses ettenähtud nõuete kohaselt. Sihtarvud ei ole seatud mitte pakendite ja pakenditest tekkinud jäätmete tagasivõtmisele ja käitlemisele, vaid üksnes pakendijäätmete ringlusse võtmisele. Ringlussevõtu sihtarvudega on kindlaks määratud, millises ulatuses peab pakendiettevõtja tagama tema müüdü kaubast tekkinud pakendi ja pakenditest tekkinud jäätmete ringlussevõtu, ent ringlussevõtu sihtarvud ei piira ega vähenda mingil moel pakendiettevõtja kohustust võtta tema müüdü pakenditest ja pakenditest tekkinud jäätmete tasuta tagasi ja need käidelda. Lisaks on pakendijäätmete ringlussevõtu sihtarvud üksnes miinimumnõuded. Pakendidirektiivi põhjenduspunktis nr 20 on kirjas, et kuna kasutatud pakendite kogus ja liik sõltuvad tavaliselt tootja, mitte tarbija tehtud valikutest, tuleks luua laiendatud tootjavastutuse süsteem. Tõhusatel laiendatud tootjavastutuse süsteemidel võib olla positiivne keskkonnamõju, kui need vähendavad pakendijäätmete tekkimist ja suurendavad nende eraldi kogumist ja ringlussevõttu. Kuigi pakenditega seotud laiendatud tootjavastutuse

süsteemid on enamikus liikmesriikides juba olemas, on nende vahel suured erinevused nende tulemuslikkuse ja tootjavastutuse ulatuse osas. Direktiivis 2008/98/EÜ sätestatud laiendatud tootjavastutuse norme tuleks seetõttu kohaldada pakenditootjatele mõeldud laiendatud tootjavastutuse süsteemidele.

Lõikega 5 võetakse üle raamdirektiivi artikli 8a lõike 4 punkt c. Selle kohaselt ei tohi tootja kulud ületada kulusid, mis on vajalikud kulutõhusate jäätmekäitlusteenuste osutamiseks. Kulud määratakse asjaomaste osalejate vahel kindlaks läbipaistval viisil.

Lõikega 6 täpsustatakse, et pakendiettevõtja peab kandma pakendite ja pakendijäätmetega seotud kulud ainult siis, kui kulu põhjustanud toimingud on teinud tema ise või tema volitatud või kui ta on enne nende toimingute tegemisest või volituse andmisest ilma seadusliku aluseta keeldunud. Muudatus on vajalik, et vältida olukordi, kus korjatakse ilma pakendiettevõtja või taaskasutusorganisatsiooni kokkuleppeta kokku pakendijäätmed ning nõutakse pakendiettevõtjalt või taaskasutusorganisatsioonidelt selle käitlemise eest tasumist.

Lõike 7 kohaselt sätestatakse volitatud esindaja instituut pakendiettevõtjale, sh veebilehtvormile, kelle asukoht on väljaspool Eestit, sealhulgas kolmandates riikides, kuid kes müüb Eesti lõpptarbijatele pakendatud kaupa. Eelnõu kohaselt saab pakendiettevõtja volitatud esindajaks olla Eestis elukohta omav füüsiline või Eestis asukohta omav juriidiline isik. Volitatud esindaja määratakse kirjaliku volitusega. Kui volitatud esindajat ei määrata, tuleb seadusest tulenevaid kohustusi täita tootjal endal. Kehtiva JäätSi kohaselt on volitatud esindaja instituut määratud ainult elektri- ja elektroonikaseadmete tootjatele, kuna see tuli Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2012/19/EL (ELT L 197, 24.7.2012, lk 38–71), elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete (elektroonikaromude) kohta artiklist 17. Raamdirektiivi artikli 8a lõike 5 kohaselt on volitatud esindaja instituut kehtestatud pakendiettevõtjatele.

Punktiga 18 muudetakse § 13 lõiget 2, milles sätestatakse, et pakendite kavandamisel, valmistamisel ja müümisel arvestatakse pakendi ja pakendijäätmete käitlemisel JäätSi §-s 22¹ nimetatud jäätmehierarhiat. See säte võtab üle pakendidirektiivi II lisa lõike 1 teise taande.

Punktiga 19 täiendatakse § 13 lõikega 5¹, milles sätestatakse, et oksüdantide toimel lagunevaid plastpakendeid ei loeta biolagunevateks. Muudatusega võetakse üle pakendidirektiivi II lisa lõike 3 punkt d.

Punktiga 20 muudetakse § 13¹ lõiget 2. Kehtiva PakSi § 13¹ lõige 2 kohustab Eesti Standardikeskust oma veebilehel kättesaadavaks tehtavas ametlikus väljaandes avaldama teavet ka Euroopa Liidu liikmesriikide rahvuslike standardite kohta. Praegune sõnastus on direktiivi 94/62/EÜ artikli 9 lõike 3 väärtõlgendus, mistõttu ei ole sel seost direktiivi nõuete täitmisega, ent mis paneb seejuures ebamõistlikud ja põhjendamatud kohustused Eesti standardiorganisatsioonile, kohustades organisatsiooni avaldama viiteid sadade või tuhandete standardite kohta, millel puudub seos pakenditega. Info rahvuslike standardite kohta on kättesaadav asjaomaste liikmesriikide standardiorganisatsioonide kodulehtedel ning seega ei peaks Eesti Standardikeskus seda infot topelt avaldama. Lisaks ei ole otstarbekas seaduse tasandil nimetada Eesti standardiorganisatsiooni isikuliselt, kuna olukorras, kus tekib vajadus organisatsioon ümber nimetada, kaasneks ka PakSi igakordne muutmise vajadus. Samast põhimõttest sätestada organisatsioon üldnimetusena lähtutakse ka teiste sarnaste asutuste puhul.

Punktiga 21 tunnistatakse § 16 lõiked 1 ja 2 kehtetuks, kuna need põhimõtted on viidud eelnõuga PakSi § 12¹.

Punktiga 22 muudetakse § 16 lõiget 3, kus asendatakse „lõige 1“ tekstiosaga „§ 12¹ lõikega 1“, kuna lõige 1 on tunnistatud kehtetuks ning nõuded on üle viidud § 12¹ lõikesse 1. Selle sättega võetakse osaliselt üle ka jäätmete raamdirektiivi artikli 8a lõike 3 punkti e alapunkt i.

Punktiga 23 tunnistatakse § 16 lõike 3¹ punkt 4 ja lõiked 3², 4 ja 5 kehtetuks. Taaskasutamise tõendit käsitlevad sätted lisatakse pakendiregistri põhimäärusesse, kuna taaskasutamise tõend esitatakse pakendiregistrisse (eelnohu punktiga 47 § 25 lõikesse 1 tehtud muudatus, mis näeb ette taaskasutamise tõendi kandmise pakendiregistrisse). Lõiked 4 ja 5 tunnistatakse kehtetuks, kuna tegemist on pakendijäätmete taaskasutamise sihtarvude arvutamise alustega, mis viiakse **punktiga 24** (eelnohukohane PakSi § 16 (6)) sätestatud määrusesse. Viidatud määrusega kehtestab valdkonna eest vastutav minister pakendi korduskasutuse ja pakendi ning pakendijäätmete taaskasutamise ja ringlussevõtu arvutamise korra. Volitusnorm on vajalik, et määrusega võtta üle pakendidirektiivi artikkel 6a. Tegemist on valdkonnaspetsiifilise küsimusega, mis ei puuduta teiste ministeeriumite valitsemisala, mistõttu on kohane anda volitus ministri määruse kehtestamiseks. Tegemist on korraldusliku ja tehnilise iseloomuga normi kehtestamisega, mistõttu ei ole kohane selle seadusega reguleerimine. Määrus hakkab sisaldama tingimusi, millest lähtub arvutuste tegemisel Keskkonnaagentuur. Samuti annab määrus teavet pakendiettevõtjatele, kohaliku omavalitsuse üksustele ja laiemale üldsusele arvutusmetoodikast, millest sihtarvu saavutamise arvutamisel lähtutatakse.

Punktiga 25 täiendatakse § 17⁴ lõiget 1 punktidega 4¹ ja 4². Punkti 4¹ kohaselt on taaskasutusorganisatsiooni kohustus tagada, et teenustasus, mida ta pakendiettevõtja käest küsib, on arvesse võetud vähemalt PakSi § 12¹ lõikes 4 sätestatud. Ehk 1) kulud, mis tekivad pakendi ja pakendijäätmete liigiti kogumisel ja seejärel transportimisel ning töötlemisel, sealhulgas töötlemisel, mis on vajalik §-s 36 sätestatud sihtarvude saavutamiseks, võttes arvesse pakendi ja pakendijäätmetest saadud tulu, ning 2) kulud teavitustegevusele, andmete kogumisele ja esitamisele. Punkti 4² kohaselt on taaskasutusorganisatsiooni kohustus tagada, et pakendiettevõtjale teenustasu arvutamisel on arvesse võetud toodete vastupidavust, parandatavust, korduskasutatavust ja ringlussevõetavust ning ohtlike ainete olemasolu, lähtudes seejuures olulusringil põhinevast käsitusviisist. See tähendab, et taaskasutusorganisatsioonil on võimalik hinnakirja kujundamisel arvestada materjalide ringlussevõetavust ja määrata tasud materjaliliikide põhjal. Näiteks on võimalik erinevad teenustasud seada HDPE, PET jm korral. Selle nõudega võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikli 8a lõike 4 punkt b.

Punktiga 26 täiendatakse § 17⁴ lõiget 1 punktiga 5¹, millega kohustatakse taaskasutusorganisatsiooni avalikustama oma kodulehel jäätmekäitlejate valimise korra. Nõue tuleneb jäätmete raamdirektiivi artikli 8a lõike 3 punkti e alapunktist iii.

Punktiga 27 muudetakse § 17⁴ lõike 1 punkti 7, mille kohaselt peab taaskasutusorganisatsioon teenustasu hinna esitama turule lastud pakendimassi tonni kohta (varem oli see kilogrammi kohta). Nõue tuleneb jäätmete raamdirektiivi artikli 8a lõike 3 punkti e alapunktist ii. Lisaks tuleb teenustasu esitada eraldi erinevate plasti- (näiteks HDPE, PET jne) ja muude materjaliliikide (klaas, alumiinium jm) kohta.

Punktiga 28 muudetakse § 17⁴ lõike 1 punkti 11, millega kohustatakse taaskasutusorganisatsiooni avalikkust ja tarbijaid teavitama lisaks pakendi ja pakendijäätmete tagastamise korrast ja nõutest ka jäätmetekke ja prügistamise vältimisest. Muudatus võtab üle jäätmete raamdirektiivi artikli 8a lõike 2.

Punktiga 29 tunnistatakse kehtetuks § 18, kuna eraldi pakendikomisjoni enam vaja ei ole.

Punktiga 30 täiendatakse PakSi uue §-ga 18¹, millega võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikli 8a lõike 3 punkt d, mis kohustab liikmesriike võtma meetmeid, et pakendiettevõtja ja taaskasutusorganisatsioon kehtestaks enesekontrollisüsteemi. **Lõike 1** kohaselt peab see sisaldama infot pakendiettevõtja ja taaskasutusorganisatsiooni finantsjuhtimise kohta seoses PakSi §-st 12¹ tulenevate kohustuste rahastamise ning § 17⁴ lõike 1 punktis 4² pakendiettevõtjale teenustasu arvutamise kohta. Lisaks peab enesekontrollisüsteem sisaldama infot kogutud ja pakendiregistrile esitatud andmete kvaliteedi kohta ning Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse 1013/2006/EÜ jäätmesaadetiste kohta (ELT L 190,12.07.2006, lk 1–98) kohaselt kogutud ja esitatud andmete kohta. Enesekontrollisüsteemi eesmärk on see, et pakendiettevõtja ja taaskasutusorganisatsioon peab arvestust turule lastud toodete, kogutud ja käideldud jäätmete üle ehk neil on korrapärane sisemine arvestus pakenditest ning sellest tekkinud jäätmetest. Lisaks peab see sisaldama pakendiettevõtja ja taaskasutusorganisatsiooni finantsjuhtimisega seotud elemente (kulud pakenditega seotud jäätmekäitlusele jne). Jäätmete raamdirektiivi artikli 8a lõike 3 punkti d kohaselt enesekontrollisüsteemi toetamiseks auditeeritakse seaduse § 12¹ lõikes 1 sätestatud kohustuste rahastamist, § 17⁴ lõike 1 punktis 4² pakendiettevõtjale teenustasu arvutamise ja pakendiregistrisse esitatud andmete õigsust ja Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse 1013/2006/EÜ jäätmesaadetiste kohta (ELT L 190,12.07.2006, lk 1–98) kohaselt kogutud ja esitatud andmete õigsust. Tegemist ei ole uue nõudega, kuna juba praegu peab pakendiettevõtjatel ja taaskasutusorganisatsioonidel olema olema vastavad andmed. Tegemist on olemasolevate sisemiste arvestuste nimetamisega enesekontrollisüsteemiks. Enesekontrollisüsteemi kohaldamisest on **lõike 2** järgi vabastatud isikud, kel on keskkonnajuhtimis- ja keskkonnaauditeerimissüsteem EMAS. Lisaks kehtestab eelnõu § 18¹ **lõige 3** elementaarse nõude, et enesekontrollisüsteem peab olema pakendiettevõtja ja taaskasutusorganisatsiooni poolt dokumenteeritud ning seda tuleb ajakohastada vähemalt kord 12 kuu jooksul.

Punktiga 31 muudetakse § 20 lõiget 2¹, millega kohustatakse pakendiettevõtjat tarbijaid teavitama lisaks pakendi ja pakendijäätmete tagastamise korrast ja nõutest ka jäätmetekke ja prügistamise vältimisest. Nõue tuleneb jäätmete raamdirektiivi artikli 8a lõikest 2. Jäätmete raamdirektiivi põhjenduspunkt nr 30 selgitab, et säästvuse edendamine tootmises ja tarbimises võib anda olulise panuse jäätmetekke vältimisse. Liikmesriigid peaksid võtma meetmeid tarbijate teavitamiseks sellest panusest ja julgustama neid aktiivsemalt osalema, et parandada ressursitõhusust.

Punktiga 32 täiendatakse PakSi § 20 lõigetega 4⁵ ja 4⁶. Tagatisrahaga pakendi tagasivõtmise korraldamise kohustuse seadmine pakendatud kauba igale müüjale eraldi tema müügikohas ei ole tänasel päeval enam põhjendatud ning pakendatud kauba müüjatele tuleks luua paindlikum süsteem, mis arvestaks tänapäeva jagamismajanduse ja koostöö põhimõtteid.

Esiteks on tagatisrahaga pakendite vastuvõtmiseks kasutatavad tehnoloogiad ja seadmed üsna kallid ning nende omandamine või rentimine nõuab märkimisväärsed investeeringuid pakendatud kauba müüjalt. Sellise investeeringu tegemine iga müügikoha kohta ei ole põhjendatud näiteks olukorras, kus mitmed müüjad asuvad samas hoones, samal territooriumil või lihtsalt lähestikku. Ei ole mingit põhjust keelata neil pakendite vastuvõtul omavahel koostööd tegemast ning korraldamast pakendi vastuvõtt näiteks ühise vastuvõtupunkti kaudu, mis asuks mõne vastava müüja müügiruumides või -territooriumil või müügipunktide vahetus läheduses.

Teiseks on kaubandusmaastikul kujunenud trendiks niinimetatud „kodukoha kaupluste“ avamine, mille müügikoha suurused ületavad napilt PakSis sätestatud 200 m² suuruse ala. Nende kaupluste tagatisrahaga pakendite müüginahud on väga väikesed. Eesti Pandipakendi andmete kohaselt on viimase kahe aasta jooksul nende korraldatava pandipakendi

süsteemiga liitunud 60 kauplusest kõigest 15–20% supermarketid (müügikoha suurus vahemikus 1000–2500 m²) või hüpermarketid (müügikoha suurus alates 2500 m²).

Kolmandaks on tihedalt asustatud aladel tekkinud olukord, kus üksteise vahetus läheduses on mitu vaevalt üle 200 m² suuruse müügikohaga pakendatud kauba müüjat ning kus igas müügikohas või müügikoha teenindusmaal peab olema tagatud tagatisrahaga pakendi tagasivõtmise korraldamine. Sellises olukorras ei ole mõistlik, et iga pakendatud kauba müüja peab tegema investeeringud tagatisrahaga pakendite vastuvõtmiseks kasutatavasse tehnoloogiasse. Sama kehtib ka suurte müüjate suhtes – sageli asuvad ühes hoones mitu müüjat ning ei ole ühtegi põhjust, miks keelata neil opereerimast „ühist vastuvõtupunkti“ kas ühe müüja müügipinnal või -territooriumil või nende vahetus läheduses.

Neljandaks tuleb arvestada ka tõsiasi, et tulenevalt alkoholiaktsiisi tõusust on tagatisrahaga pakendi müüginahud pakendatud kauba müüjatel oluliselt vähenenud, mis toob omakorda kaasa selle, et on vähenenud ka tagatisrahaga pakendi tagastusmahud. Iga kasutatava taaraautomaadi kohta on vähem tagatisrahaga pakendeid ning pakendatud kauba müüja poolt tehtud investeeringud tagatisrahaga pakendite vastuvõtmiseks kasutatavasse tehnoloogiasse on tagastusmahtudega võrreldes ebaproportsionaalsed.

Eeltoodut arvestades on mõistlik lisada PakSi paindlikum kord tagatisrahaga pakendi tagasivõtmise korraldamiseks pakendatud kauba müüjate poolt. Selle eesmärgiks on optimeerida pakendatud kauba müüjate tehtavaid investeeringuid ning anda pakendatud kauba müüjatele võimalus teha omavahel koostööd tagatisrahaga pakendi tagasivõtmise korraldamisel. Eesmärk ei ole vähendada tarbijate ja pakendi kasutajate mugavust ning võimalusi tagatisrahaga pakendite tagastamiseks. Vastupidi, koostöövõimalus suurendab tagatisrahaga pakendite vastuvõtukohtade oluliselt paremat toimimist müügikohtade kauplemisajal. Lisatava sätte kohaselt on võimalik pakendatud kauba müüjatel teha koostööd ning leppida kokku, et kaks või enam üksteise vahetus läheduses asuvat pakendatud kauba müüjat korraldavad tagatisrahaga pakendite vastuvõtu ühiselt, avades ühise tagatisrahaga pakendite vastuvõtu punkti. Seejuures kehtestatakse § 20 lõikega 4⁶ kõigi ühte tagatisrahaga pakendite vastuvõtupunkti kasutavate pakendatud kauba müüjate solidaarvastutus tagatisrahaga pakendite vastuvõtupunkti toimise eest.

Kui läheduses asuvad kaks kauplust ja üks kauplus võtab pakendeid vastu ning teine kauplus soovib oma pakendid sellesse tagastuspunkti suunata, siis peab neil olema kindlasti sellekohane omavaheline kirjalik kokkulepe. Kokkuleppes peab märkima, kuidas jagunevad kulud, kas teises kaupluses saab panditsekke lunastada või mitte jne. Kui kauplused omavahel kokkuleppele ei jõua, siis peavad ikkagi mõlemad panustama pandi vastuvõttu eraldi.

Punktiga 33 täiendatakse PakSi § 21 lõikega 3¹, mis loob pakendiettevõtjale võimaluse vabatahtlikult rakendada tagatisraha lisaks õlle, vähese etanoolisisaldusega alkohoolse joogi, siidri, perry ja karastusjoogi ühekorrapakendile ja korduskasutuspakendile ka kange ja lahja alkohoolse joogi ja siirupi ühekorrapakendile ja korduskasutuspakendile. Sellisele pakendile kohaldatakse korda, mis on PakSis sätestatud pakendile, millele on kehtestatud kohustuslik tagatisraha. Seega on tagatisraha suurus võrdne kohustusliku tagatisraha suurusega ning samuti rakenduvad pakendi märgistamise, pakendi tagasivõtmise kord jm. Vabatahtliku võimaluse lisamine suurendab pakendiettevõtja, pakendatud kauba müüja ja lõpptarbija motivatsiooni ka muid pakendeid suuremal hulgal taaskasutada ning tagastada. Kehtiva pandisüsteemi kohaselt tasuvad kõik osalised (pakendiettevõtja, pakendatud kauba müüja ja lõpptarbija) tagatisraha pakendi eest. Tagatisraha tagastatakse osalistele juhul, kui pakend tagastatakse kas pakendiettevõtjale, taaskasutusorganisatsioonile või pakendatud kauba müüjale. Tasutud tagatisraha tagastamine on oluline stiimul lõpptarbijatele pakendi tagastamiseks pakendatud

kauba müüjale, kes omakorda tagastab selle pakendiettevõtjale või taaskasutusorganisatsioonile. Selle süsteemi laiendamine teistele joogiliikidele suurendab nende jookide pakendite tagastust ja ka nende toodete taaskasutust.

Punktiga 34 lisatakse § 21 lõike 4 lõppu täpsustus, et kanget ja lahjat alkoholset jooki mõistetakse alkoholiseaduse tähenduses ja siirupit mõistetakse kui mahlakontsentraati või suhkru- või muust siirupist valmistatud jooki.

Punktiga 35 jäetakse paragrahvi 24 lõikest 4 välja sõna „audiitori“, kuna auditeerimiskohustus on edaspidi ainult nendel pakendiettevõtjatel, kes lasevad pakendeid turule üle 20 tonni aastas.

Punktiga 36 täiendatakse § 24 lõikega 7, milles sätestatakse kohustus esitada taaskasutamise tõend pakendiregistrisse. Taaskasutamise tõendi esitavad pakendijäätmeid taaskasutav ettevõtja ja pakendijäätmete taaskasutamist vahendav ettevõtja. Taaskasutamise tõend esitatakse kas pakendiettevõtja, taaskasutusorganisatsiooni või taaskasutamist vahendava ettevõtja kohta. Oluline on, et kõik pakendijäätmete taaskasutamise tõendid oleksid sisestatud pakendiregistrisse, enam pole vaja taaskasutamise tõendeid paberil vormistada. Taaskasutamise tõenditele on tagatud juurdepääs pakendiregistris nii Keskkonnainspeksioonile kui ka Maksu- ja Tolliametile neile seadusega või seaduse alusel antud ülesannete täitmiseks.

Punktidega 37–42 võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikli 8a lõike 3 punkt d, mis kohustab liikmesriike võtma meetmeid, et pakendiettevõtja ja taaskasutusorganisatsioon kehtestavad enesekontrollisüsteemi, mille toetamiseks auditeeritakse vajaduse korral finantsjuhtimist ning kogutud ja esitatud andmete kvaliteeti. Kuna pakendiaruandes kajastatud kogused on läinud aastatega palju täpsemaks ja usaldusväärsemaks, siis on jätkuv audiitorkontrolli rakendamine pakendiregistrisse esitatud andmete kontrollimiseks eesmärgipärane vahend. Kehtiva PakSi kohaselt peavad kõik pakendiettevõtjad, kes lasevad pakendeid üle 5 tonni aastas turule, korraldama igal aastal audiitorkontrolli. Eelnõu kohaselt on tõstetud pakendiaruande audiitorkontrolli kohustuslikku piirmäära, et suunata ressursi just nendele pakendiettevõtjatele, kes lasevad turule suurema osa pakendimassist, ning vähendada väikeste pakendiettevõtjate ressursikulu. Lisaks kehtestatakse intervalli alusel tehtav audiitorkontroll nendele pakendiettevõtjatele, kelle pakendiarvestus on korras.

Punktiga 37 muudetakse § 24¹, mis reguleerib pakendiregistrisse esitatavate andmete audiitorkontrolli. Muudetakse paragrahvi pealkirja, kuna audiitorkontrolli eemärki laiendatakse. Samuti sätestatakse paragrahvi lõikes 1 audiitorkontrolli eesmärk, milleks on kontrollida eelnõukohase seaduse § 12¹ lõikes 1 sätestatud kohustuste rahastamise õigsust, § 17⁴ lõike 1 punktis 4² pakendiettevõtjale teenustasu arvutamise õigsust ning pakendiregistrisse esitatud andmete õigsust ja Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse 1013/2006/EÜ jäätmesaadetiste kohta (ELT L 190,12.07.2006, lk 1–98) kohaselt kogutud ja esitatud andmete õigsust.

Punktiga 38 muudetakse PakSi § 24¹ lõiget 3 ning jäetakse välja tekstiosa „kes käesoleva seaduse §-st 24 tulenevalt esitab andmed pakendiregistrisse“. Kõik pakendiettevõtjad, olenemata, kas täidavad ise tootjavastutuse kohustust või teevad seda taaskasutusorganisatsiooni kaudu, peavad korraldama audiitorkontrolli. Eelnõu § 24¹ lõike 3 kohaselt on tõstetud pakendiaruande audiitorkontrolli kohustuslikku piirmäära varasemalt 5 tonnilt 20 tonnile, et suunata ressursi nendele pakendiettevõtjatele, kes lasevad turule suurema osa pakendimassist, ning vähendada väikeste pakendiettevõtjate ressursikulu. 2018. aasta andmete kohaselt esitavad pakendiregistrisse aruandeid 3825 pakendiettevõtjat. Pakendiettevõtjad, kes lasevad turule üle 5 tonni pakendeid, on 1431. Nende poolt turule lastud pakendite osakaal kogu turule lastud pakenditest on 98%. Pakendiettevõtjad, kes lasevad turule

üle 20 tonni pakendeid on 864. Nende poolt turule lastud pakendite osakaal kogu turule lastud pakenditest on 94%. Pakendiaruande audiitorkontrolli kohustuslikku piirmäära tõstes on audiitorkontrolliga kaetud aruannete protsent märkimisväärne. Lisaks väheneb 567 pakendiettevõtja halduskoormus, kuna nad vabanevad pakendiaruande audiitorkontrolli kohustusest.

Punktiga 39 täiendatakse § 24¹ lõikega 3¹, mille kohaselt ei pea pakendiettevõtja korraldama kolmel järgneval kalendriaastal audiitorkontrolli, kui audiitorkontrolli aruande kokkuvõtte esitatakse modifitseerimata. Modifitseerimata tähendab, et audiitor on oma töö tulemusena väljastanud aruande, mille kokkuvõtte on „puhas otsus“, ehk audiitor ei tuvastanud midagi, mis viitaks sellele, et kontrollitud aruanne poleks korrektne. Näitena, kui 2020. aasta kohta esitatud audiitorkontrolli aruande kokkuvõtte on esitatud modifitseerimata, siis pakendiettevõtja on kohustatud järgmise audiitorkontrolli tegema 2024. aasta andmete kohta.

Punktiga 40 tunnistatakse kehtetuks § 24¹ lõige 4, kuna lõige 3 sätestab juba, kes on kohustatud audiitorkontrolli korraldama.

Punktiga 41 muudetakse § 24¹ lõiget 5 ning sellega reguleeritakse audiitorkontrolli kokkuvõtte esitamist pakendiregistrile ja taaskasutusorganisatsioonile.

Punktiga 42 tunnistatakse § 24¹ lõige 7 kehtetuks, kuna vandeaudiitori kokkuvõtte esitamise tähtaeg reguleeritakse pakendiregistri põhimääruses.

Punktiga 43 täiendatakse § 25 lõiget 1, lisades, et pakendiregistrisse kogutakse andmeid ka taaskasutamise tõendite kohta.

Punktiga 44 tunnistatakse § 25 lõige 6 kehtetuks, kuna registrikaardi vormi kujul kehtestamine ei ole enam vajalik. Andmed, mida pakendiregistris kogutakse, nimetatakse pakendiregistri põhimääruses.

Punktiga 45 lisatakse § 26 lõige 5, mis sätestab, et PakSi järelevalves arvestatakse turujärelevalvet reguleeriva Euroopa Liidu otsekohalduva õigusaktiga. Turule lastavate pakendite nõuete kontroll toimub Euroopa Liidu turujärelevalve ühtsetel alustel. Ühtse turujärelevalve eesmärk on tagada, et toodete (pakendite), mille suhtes kehtib kaupade vaba liikumine ühenduse piires, puhul järgitakse neile seatud nõudeid. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 765/2008, millega sätestatakse akrediteerimise ja turujärelevalve nõuded seoses toodete turustamisega ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 339/93 (ELT L 218, 13.08.2008, lk 30–47), näeb ette akrediteerimist, turujärelevalvet ja kolmandatest riikidest pärit toodete kontrollimist. PakSi kohaselt ei tohi turule lastud pakendid sisaldada raskmetalle üle lubatud piirväärtuse. Järelevalvet turule lastud pakendite üle tehakse küll PakSi alusel, kuid võetakse arvesse määruses 765/2008 toodud ühtseid põhimõtteid.

Punktiga 46 muudetakse § 26¹. Täiendatakse § 26¹ pealkirja sõnaga „erisused“, kuna lõikes 2 antakse antakse Keskkonnainspeksioonile õigus nõuda vajaduse korral pakendiettevõtja või taaskasutusorganisatsiooni kulul pakendiettevõtja või taaskasutusorganisatsiooni audiitorkontrolli. **Lõikes 1** tehakse vaid grammatiline muudatus. **Lõike 3** kohaselt teeb audiitorkontrolli vandeaudiitor piiratud kindlustandva töövõtuna vandeaudiitor audiitortevõtmise seaduse tähenduses.

Punktiga 47 tunnistatakse kehtetuks PakSi § 26³, mis kohustab Keskkonnainspeksiooni edastama igas kvartalis andmeid Maksu- ja Tolliametile. Keskkonnainspeksioon, nagu ka teised järelevalveasutused, kannab kõik rikkumised, kaasa arvatud pakendialased,

karistusregistrisse. Maksu- ja Tolliametil on võimalik teha karistusregistrist väljavõtteid ning koguda enda töö planeerimiseks infot otse registrist. Sama punktiga tunnistatakse kehtetuks vastutussäte (§ 28), mis näeb ette vastutust pakendi raskmetallide sisalduse piirangute rikkumises. Olemasolev vastutussäte on juba kaetud TNVSi vastutussättega ning seetõttu on PakSis sätestatud vastutussäte dubleeriv ja ebavajalik. TNVSi kohaselt ei või õigusaktides nõuetele mittevastavaid tooteid turule lasta (nt PakSi § 14 on sätestatud pakendis sisalduvate raskmetallide piirangud ja PakS § 23 on sätestatud pakendite märgistamise kohustus). Juhul, kui nimetatud toode lastakse turule, rikkudes sealjuures õigusaktis sätestatud nõudeid, on rikutud TNVSi nõudeid ja seega rakendub TNVSi asjakohane vastutussäte.

Punktiga 48 muudetakse PakSi vastutussätteid. Muudatuste tegemisel on järgitud Justiitsministeeriumi korraldatud karistusõiguse revisjoni põhimõtteid. Ettenähtud karistusmäärad on pärit KarSi jõustumise algusajast, s.o 2002. aastast (500–500 000 krooni juriidilisele isikule) ja neid muudeti 2015. aasta 1. jaanuarist, mille järgi on väärteto korral juriidilisele isikule võimalik maksimaalse rahatrahvina kohaldada 400 000 eurot. KarSi muutmisel jäid välja keskkonnavaldkonna seadused, kuna Keskkonnaministeeriumil oli käsil nende kodifitseerimine, sealhulgas jäätmeseaduse ja pakendiseaduse kodifitseerimine, mille eelnõu langes aga 2019. aastal Riigikogu menetlusest välja.

Seetõttu ühtlustatakse eelnõus väärtetokoosseisude sõnastusi ning rikkumiste eest kohaldatavaid trahvimäärasid. Samuti arvestatakse eelnõukohase seadusega lisanduvate kohustuste rikkumisi. Maksimaalset karistusmäära on tõstetud mitmel koosseisul, rohkem nendel, kus rikkumiste korral on võimalik negatiivne keskkonnamõju suur. Järelevalveasutus saab diskretsiooniõigusena, pidades silmas kergendavaid ja raskendavaid asjaolusid, võimalust mõjutada süüdlast süütegude edasisest toimepanemisest hoiduma, õiguskorra kaitsmise huvisid ning eri- ja üldpreventiivseid eesmärke, otsustada, kui suurt rahatrahvi ta igal konkreetsel juhtumil kohaldab. Ka on vastutussätteid kokku pandud või välja jäetud, sest nende tegevuste või toimingute korral on tõhusam sunniraha ja asendustäitmise rakendamine. Muudatustega võetakse ühtlasi üle jäätmete raamdirektiivi artikli 36 punkt 1.

Punktiga 48 muudetakse § 29 selliselt, et järelevalveasutusel on võimalik võtta isik vastutusele ka muude PakSi nõuete rikkumise eest. Näiteks kui pakendiettevõtte ei pea arvestust oma tegevuses tekkinud pakenditest ja pakendijäätmetest, ei kanna pakendile tagatisraha märki või on korraldamata tarbijate teavitust pakendijäätmete vastuvõtu asukohtade kohta.

Samuti tõstetakse vastutussätte maksimaalset karistusmäära juriidilisele isikule, kuna pakendialased koosseisud on seotud direktiivi 94/62/EÜ sätestatud kohustuste täitmisega. Pakendiettevõtted ja taaskasutusorganisatsioonid peavad koguma ja käitlema turule lastud pakenditest tekkinud jäätmed. Näiteks pakendijäätmete nõuetekohase käitlemise korraldamine võib ulatuda mitmekümne tuhande euroni, seetõttu on proportsionaalne kehtestada selle kohustuse eiramisel maksimaalset rahatrahvimäära. Maksimaalne karistusmäär juriidilisele isikule §-s 29 on edaspidi 32 000 euro asemel 200 000 eurot.

Seda vastutussätet rakendatakse juhtudel, kui isik rikub PakSi §-des 12¹, 17¹, 17⁴ ja 20 sätestatud nõudeid, mis kohustavad pakendiettevõtet või taaskasutusorganisatsiooni pakendijäätmeid tagasi võtma, koguma ja nõuetekohaselt taaskasutama ning tagama piisava kogumisvõrgustiku. PakSi § 17⁴ sätestab lisaks eraldi nõuded taaskasutusorganisatsioonile.

Punktiga 49 tunnistatakse kehtetuks §-d 29¹ ja 30, mis nägid ette vastutuse taaskasutamise tõendis valeandmete esitamise kui ka pakendijäätmete tagasi võtmata jätmise eest. Taaskasutamise tõendis valeandmete esitamise eest on võimalik võtta isik vastutusele

KarSi § 280 alusel, mistõttu eraldi ei pea olema vastutussätet PakSis. Tagasivõtmise nõude eiramise eest on vastutusele võimalik võtta PakSi § 29 alusel.

Punktidega 50–52 korrastatakse § 33 järelevalvet käsitlevad sätted tulenevalt §-de 28 ja 30 kehtetuks tunnistamisest.

Punktiga 53 täiendatakse § 36 lõigetega 2¹ ja 2², millega sätestatakse uued pakendijäätmete ringlussevõtu sihtarvud, mis tuleb saavutada hiljemalt 31. detsembriks 2025 (vähemalt 65%) ja hiljemalt 31. detsembriks 2030 (vähemalt 70%). Oluline on märkida, et pakendijäätmete ringlussevõtu sihtarvud on miinimumnõuded, mis tuleb saavutada. Sihtarvud on üle võetud pakendidirektiivi artikli 6 lõike 1 punktides f ja h.

Punktiga 54 täiendatakse § 36 lõigetega 3¹ ja 3², sätestades uued pakendimaterjalide ringlussevõtu sihtarvud, mis tuleb saavutada vastavalt hiljemalt 31. detsembriks 2025 ja 31. detsembriks 2030. Oluline on märkida, et pakendimaterjali ringlussevõtu sihtarvud on miinimumnõuded, mis tuleb saavutada. Sihtarvud on üle võetud pakendidirektiivi artikli 6 lõike 1 punktides g ja i.

Punktiga 55 muudetakse § 36 lõiget 4, millega lisatakse viitese lõiked 3¹ ja 3², s.t ka nendes lõigetes nimetatud pakendimaterjal tuleb taaskasutada võimalikult suures koguses.

Punktiga 56 sätestatakse PakSi rakendussäte § 39⁴. PakSi §-ga 39⁴ sätestatakse pakendiettevõtja 2019. aasta tegevuse kohta andmete esitamine pakendiregistrisse. See tähendab seda, et 2019. aasta andmed tuleb pakendiettevõtjel või taaskasutusorganisatsioonil esitada enne 2020. aasta 5. juulit kehtinud nõuete kohaselt.

Punktiga 57 muudetakse seaduse normitehnilist märkust, lisades sinna üle võetavate direktiivide 2018/851 ja 2018/852 andmed. Samas jäetakse normitehnilisest märkusest välja andmed Euroopa Komisjoni otsuste kohta, kuna vastavalt hea õigusloome ja normitehnika eeskirja § 27 lõikele 5 Euroopa Liidu otsust normitehnilises märkuses ei esitata.

Paragrahvis 3 sätestatakse seaduse jõustumise erisused.

Seadus jõustub 2020. aasta 5. juulil, mis on direktiivide ülevõtmise tähtaeg. Eelnõu § 1 punkti 31 lõige 6 jõustub 2021. aasta 1. jaanuaril. Tegemist on JäätSi § 25¹ lõikega 6.

Eelnõu § 2 punktid 5 ja 6 ehk PakSi § 3 lõike 3 punktid 3 ja 3¹ jõustuvad 2025. aasta 1. jaanuaril.

Jõustumistähtaeg on valitud arvestusega, et seaduse vastuvõtmise ja jõustumise vahele jääks piisav ajavahemik võimaldamaks normi adreessatidel muudatustega tutvuda ja arvestada uute nõuetega.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus on valdavalt kasutatud kehtivas õiguses kasutuses olevat terminoloogiat. Uusi termineid on kasutusele võetud direktiividest tulenevalt ja need on Eesti õigusesse ületoomisel taasesitatud täielikult või osaliselt järgmistena: toidujäätmed, ehitus- ja lammutusjäätmed, materjalina taaskasutusse võtmine, tagasitäide, laiendatud tootjavastutuse põhimõte, komposiitpakend ja korduskasutuspakend. Täpsustatakse biojäätmete, olmejäätmete, jäätmete liigiti kogumise ja jäätmekäitluse termineid.

Lisaks võetakse õigusselguse huvides kasutusele uus termin „jäätmete sortimine“.

Eelnõus on sätestatud uute või täpsustatud terminite tähendus ja avatud nende sisu.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu vastab Euroopa Liidu õigusele.

Eelnõukohase seadusega võetakse Eesti õigusesse üle järgmised direktiivid:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2018/851, 30. mai 2018, millega muudetakse direktiivi 2008/98/EÜ, mis käsitleb jäätmeid;
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2018/852, 30. mai 2018, millega muudetakse direktiivi 94/62/EÜ pakendite ja pakendijäätmete kohta;
- 3) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2018/850, 30. mai 2018, millega muudetakse direktiivi 1999/31/EÜ prügilate kohta.

Direktiivide ülevõtmise vastavustabelid on esitatud seletuskirja lisan 2. Direktiivide ülevõtmise tähtaeg on 05.07.2020.

6. Seaduse mõju

Eelnõukohasel seadusel puudub oluline mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele, regionaalarengule ning sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju.

Kavandatud muudatus 1: jäätmete lakkamise otsused üksikjuhtumi põhjal. Kui Euroopa Komisjoni rakendusakti ega keskkonnaministri määrusega ei ole võetud vastu jäätmeliigi kohta lakkamise kriteeriume, võib Keskkonnaamet otsustada jäätmeloa või keskkonnakompleksloa andmise menetluses üksikjuhtumiti, kas vastav jäätmeliik on lakanud olemast jääde.

Sihtrühm: Keskkonnaamet ja jäätmekäitlejad.

Mõju ettevõtjate tegevusele ja majandusele: muudatus võimaldab jäätmekäitlejatel tõendada Keskkonnaametile dokumentidega, mis kinnitavad vastavust jäätmete lakkamise tingimustele, et jäätmed on lakanud olemast jäätmed (jäätmetest saab toode).

Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele: muudatusega võib kaasneda Keskkonnaametile mõningal määral suurem töökoormus seoses jäätmeloa või keskkonnakompleksloa menetluses jäätmete lakkamise hindamisega (vaja on veenduda, kas kõik tingimused on täidetud ja jäätmed tõepoolest lakkavad olemast jäätmed). Siiski võib pidada protsessi sarnaseks toimingutega, mida Keskkonnaamet kehtiva õiguse järgi teeb loamenetluses ringlussevõtu hindamisel. Kui ettevõtte ei esita tõendavaid dokumente või need ei ole piisavad otsuse tegemiseks, ei saa Keskkonnaamet jäätmete lakkamist hinnata.

Mõju elu- ja looduskeskkonnale: kvaliteetse teisese toorme tootmine vähendab loodusressursside tarbimist. Muudatusega võib kaasneda suurem jäätmete taaskasutamine ning ringlussevõtt, kui tegevus on nõuetele vastav.

Mõju olulisus: pigem väheoluline mõju. Muudatus eeldab Keskkonnaameti sihiteadlikku ümberkohanemist mõningal määral, kuid mõju avaldumine sihtrühmadele on ebaregulaarne.

Kavandatud muudatus 2: kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava sisu ja selle uuendamine. Edaspidi ei pea kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava sisaldama valdkonna arengukavaga täpselt samu elemente. JäätSi § 42 lõike 3 punktid 1, 2, 5, 7–12 ei sisalda uusi nõudeid võrreldes

varasemaga. Kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekavas tuleb edaspidi käsitleda jäätmete liigiti kogumise erandite tegemist, juhul kui erandeid tehakse. Erandite tegemise aluseid tuleb põhjalikult analüüsida kohalike olude põhjal. Analüüsi puudumisel ei tohi kohaliku omavalitsuse üksus talle antud liigiti kogumise nõudeid eirata. Analüüsi ei pea koostama ja jäätmekavale lisama, kui jäätmeid kogutakse liigiti ja erandeid ei tehta. Kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava puhul on uued ka JäätSi § 39 lõike 3¹ punktid 13–16. Selleks, et kohaliku omavalitsuse jäätmekava oleks ajakohane ning kooskõlas riigi jäätmekavaga, tuleb seda ajakohastada kohaliku omavalitsuse enda vajadusi arvestades vähemalt iga viie aasta järel selle koostamisest või muutmisest ning vajaduse korral aasta jooksul valdkonna arengukava või omavalitsuse üksuse arengukava kinnitamisest arvates.

Sihtrühm: kohaliku omavalitsuse üksused (79).

Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele: võib suurenda kohaliku omavalitsuse töökoormus jäätmekavade koostamisel ja vastuvõtmisel. Kohaliku omavalitsuse üksus peab tagama, et kõik seaduses jäätmekavale esitatud nõuded oleksid täidetud. Kohaliku omavalitsuse üksusele võivad kaasneda rahalised kulud, kui otsustatakse jäätmekava tellida väliselt konsultandilt (seda on kohaliku omavalitsuse üksused ka varem teinud). Maksumus sõltub turuhinnast.

Mõju elu- ja looduskeskkonnale: jäätmekavasse lisatavad peatükid aitavad selgemalt läbi mõelda jäätmehooldust kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil ja selle rakendamine aitab vähendada negatiivset keskkonnamõju.

Mõju olulisus: pigem väheoluline mõju. Muudatus eeldab küll kohaliku omavalitsuse üksuse sihiteadlikku kohanemist mõningal määral, kuna jäätmekava nõuded muutuvad võrreldes seni kehtinutega, kuid muudatuste sisuline ulatus ei ole suur. Mõju esineb regulaarselt (vähemalt kord viie aasta jooksul).

Kavandatud muudatus 3: kohaliku omavalitsuse üksuste kohustuste täiendamine ning kohustuste täitmise järelevalve tõhustamine. Kohaliku omavalitsuse üksus peab korraldama lisaks paberi-, metalli-, plasti- ja klaasijäätmete ning kodumajapidamises tekkinud ohtlike jäätmete liigiti kogumisele ka biojäätmete eraldi kogumise ning alates 1. jaanuarist 2025 tekstiilijäätmete liigiti kogumise. Tegemist ei ole kohalike omavalitsuse üksuste jaoks uute kohustustega, sest sama kohustus on kehtinud juba varem keskkonnaministri 16.01.2007 määruse nr 4 „Olmejäätmete sortimise kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused“ § 4 kohaselt. Samuti on nõudnud kodumajapidamises tekkivate ohtlike jäätmete kogumise korraldamist JäätSi § 65 lõige 2. Erandjuhtudel on võimalik kohaliku omavalitsuse üksusel teha liigiti kogumisest oma haldusterritooriumil erandeid, kuid selleks on vaja jäätmekavas esitada erandite tegemist põhjendav analüüs.

Selleks, et kohaliku omavalitsuse üksus saaks edendada ehitus- ja lammutusjäätmete liigiti kogumist, tuleb jäätmehoolduseeskirjas edaspidi sätestada ka tekkekohal liigiti kogutud ehitus- ja lammutusjäätmete kogumiskohad. Kui selliseid kogumiskohti ei ole kohaliku omavalitsuse üksuse enda territooriumil jäätmejaamas ega ettevõtetel, võivad kogumiskohad kokkuleppel teise kohaliku omavalitsuse üksusega olla ka nende haldusterritooriumil. Samuti võib vajadusel kasutada teise kohaliku omavalitsuse territooriumil tegutseva ettevõtte teenuseid.

Kohaliku omavalitsuse üksuse kohustuste rakendumise üks eeldus on ka tõhus järelevalve kohaliku omavalitsuse üksuse poolt seadusest tulenevate nõuete ja enda kehtestatud eeskirjade täitmise üle. Kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmeseaduse alusel antud haldusaktide õiguspärasuse üle hakkab tegema järelevalvet Keskkonnainspeksioon.

Sihtrühm: kohaliku omavalitsuse üksused (79), Keskkonnainspektsioon, eraisikud, jäätmekäitlejad, ehitusettevõtjad (9500).

Mõju ettevõtjate tegevusele ja majandusele: jäätmekäitlejad saavad liigiti kogumise tulemusena kvaliteetsemat materjali, mida ringlusse võtta (väheneb segaolmejäätmete kogus). Liigiti kogumise süsteemide edendamisel võivad kaasneda kulud, mis on seotud jäätmeevo autode mitmekambriliseks muutmisega või väiksemate veokite soetamisega, mis võimaldavad eri piirkondadest liigiti kogutud jäätmeid otstarbekamalt koguda. Ehitusettevõtjatel ja eraisikutel on rohkem teavet, kus on võimalik ehitus- ja lammutusjäätmeid üle anda. Järelevalve nõuete järgimise üle tagab võrdse konkurentsi jäätmekäitlussektoris.

Mõju elu- ja looduskeskkonnale: kaasneb positiivne mõju keskkonnale, kuna väheneb jäätmete ebaseaduslik ladestamine ja põletamine ning rohkem jäätmeid on võimalik suunata ringlusse. Väheneb prügistamine, kuna elanikel on võimalik jäätmetest hõlpsamalt vabaneda.

Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele: kohaliku omavalitsuse üksustele kaasneb suurem halduskoormus ja rahaline mõju liigiti kogumise korraldamisest. Eelkõige on vaja ümber korraldada jäätmejaamade tööd, neid juurde rajada või korraldada täiendavaid kogumisringe, eelkõige tekstiilijäätmete kogumiseks. Kulud võivad kaasneda näiteks juhul, kui otsustatakse rajada uus jäätmejaam või laiendada olemasolevat jäätmejaama, et võtta vastu ehitus- ja lammutusjäätmeid. Aastatel 2010–2018 toetas riik SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse kaudu 16 jäätmejaama rajamist, laiendamist või rekonstrueerimist kogusummas 2 946 281 eurot, mis teeb ühe jäätmejaama maksumiseks keskmiselt 184 142 eurot. Jäätmejaamade rajamist ja laiendamist on jätkuvalt kavas toetada SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse kaudu ning 2020. aasta jaanuari seisuga on kavas lisada toetus jäätmemajade, konteinerite ja kompostrite soetamiseks, mida saavad kohaliku omavalitsuse üksused anda elanikele kasutamiseks. Toetuse maksimaalne summa 2020. aastal on 200 000 eurot ja toetuse maksimaalne määr on 75%. Kohaliku omavalitsuse üksusele ei ole kulusid ette näha juhul, kui ehitus- ja lammutusjäätmeid võtab vastu mõni ettevõtte.

Teatud jäätmeliikide liigiti kogumise korraldamise ja tagamise nõue ei ole sisult uus ja ei saa oma olemuselt seetõttu olla kohaliku omavalitsuse üksusele üllatuslik. Sama sisuga nõuded kehtisid ka varem, nimelt keskkonnaministri 16.01.2007 määruse nr 4 „Olmejäätmete sortimise kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused“ § 3 lõike 2 punktides 1–6 ja § 4 lõikes 1². Samuti on nõudnud kodumajapidamises tekkivate ohtlike jäätmete kogumise korraldamist JäätSi § 65 lõige 2. Seetõttu kulud kaasnevad eelkõige suuremas mahus neile, kes ei ole suutnud liigiti kogumist rakendada. Ka ohtlike jäätmete kogumist on varem toetatud ja plaanitakse jätkuvalt toetada. Näiteks toetas riik aastatel 2011–2018 ohtlike jäätmete, sealhulgas eterniidi kogumist SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse kaudu 4 141 918 euroga. Toetust anti 240 taotlusele, taotluse keskmine maksumus oli 17 257 eurot.

Hooneühistud ja eraisikud peavad samuti jäätmete liigiti kogumiseks konteinereid juurde soetama. 2020. aasta turuhindu arvesse võttes jäävad kompostrite hinnad vahemikku 30–110 eurot, 240-liitrise konteineri hind on ca 65 eurot. See kui palju mahuteid ja/või kompostreid tuleb soetada, sõltub omavalitsuse eripärasest ning ka sellest, kuidas biojäätmete kogumist korraldatakse. Kompostri või konteineri ühikumaksumus sõltub soetatava konteineri ja kompostri tüübist. Komposter on võimalik jäätmevaldajal ka endal valmistada, arvestusega, et see on suletud ja takistatud on lindude ja loomade juurdepääs jäätmetele. Samuti on konteinereid võimalik rentida.

Kohaliku omavalitsuse üksusele kaasnevad jäätmete liigiti kogumisega seotult kulud, kui otsustatakse konteinerite, kogumismahutite, kompostrite vm soetamisel elanikke ja hooneühistuid toetada (nt ise soetada kompostreid, mida elanikele jagada tekkekohal kompostimiseks). Kulu võib kaasneda ka jäätmete liigiti kogumisest erandite tegemiseks vajaliku analüüsi tellimisega, kui analüüs ostetakse teenusena konsultandilt. Hind kujuneb vastavalt turuolukorrale. Kui kohaliku omavalitsuse üksus otsustab palgata täiendavaid ametnikke, näiteks järelevalveametnikke, võivad suureneda tööjõukulud.

Keskkonnainspeksioonile lisandub vajadus tegeleda senisest põhjalikumalt kohaliku omavalitsuse üksuse üld- ja üksikaktide analüüsiga, kuid haldusjärelevalve õiguse Keskkonnainspeksioonile andmine ei too kaasa põhimõttelisi muudatusi tema töökorralduses. Õiguse kontrollida seadusega kohalikule omavalitsusüksusele pandud või kohaliku omavalitsusüksuse poolt halduslepinguga võetud keskkonnakaitse- ja -kasutuslaste ülesannete täitmist sätestab juba täna keskkonnajärelevalve seaduse § 7 lõige 1. Keskkonnainspeksioonile haldusjärelevalve õiguse andmisega tagatakse jäätmehoolduse teenuse osutamise kvaliteet ning sihtarvude täitmine, kuna valdkondliku ministeeriumi ametile järelevalve ülesannete täitmise viimine võimaldab teha järelevalvet maakondades ühetaoliselt ning seeläbi mõjutada osutatavate teenuste kvaliteeti ühtmoodi.

Mõju olulisus: oluline mõju kohaliku omavalitsuse üksustele, kui seni ei ole jäätmete liigiti kogumist korraldatud, kuna eeldab sihiteadlikku ümberkohanemist (võimalikud muudatused korraldatud jäätmeveos, jäätmejaamade töös jm) ja mõju avaldub pidevalt (liigiti kogumine peab toimima pidevalt).

Kavandatud muudatus 4: sihtarvude uuendamine ja kehtestamine ringlussevõtu edendamiseks ning ladestamise ja põletamise piiramine. Aastaks 2025 peab olmejäätmete korduskasutuseks ettevalmistamine ja ringlussevõtt kasvama 55 protsendini nende jäätmete kogumassist kalendriaastas, 2030. aastaks 60 protsendini ja 2035. aastaks vähemalt 65 protsendini. Aastaks 2025 peab pakendijäätmete ringlussevõtt kogumassist kasvama 65 protsendini ning 2030. aastaks 70 protsendini. Sihtarvude tagamise täitmiseks kehtestatakse aastateks 2025 ja 2030 sihtarvud ka pakendimaterjalide liikide kaupa. Samuti seatakse piir ladestatavatele olmejäätmetele – aastaks 2035 tuleb vähendada olmejäätmete ladestamist nii, et ladestamine ei ületaks 10 massiprotsenti samal aastal tekitatud olmejäätmete üldkogusest. Kehtestatakse ka piirang, et alates 2030. aastast on keelatud ladestada jäätmeid, eelkõige olmejäätmeid, mis sobivad ringlussevõtuks või korduskasutuseks ettevalmistamiseks. Keelatud on liigiti kogutud jäätmete põletamine ja ladestamine (välja arvatud jäätmete, mis tekivad liigiti kogutud jäätmete töötlemisel ning mille puhul põletamine või ladestamine on keskkonnale ohutuim viis).

Sihtrühm: jäätmekäitlejad (sh prügilad), tootjad (500), pakendiettevõtjad (4000), tootjate ühendused (4) ja taaskasutusorganisatsioonid (4), kohaliku omavalitsuse üksused (79).

Mõju ettevõtjate tegevusele ja majandusele: muudatustega kaasneb vajadus edendada olmejäätmete ja pakendijäätmete ringlussevõttu ehk leida uusi käitlemisvõimalusi, väljundeid materjalile ning teha investeeringuid tõhusamaks jäätmete liigiti kogumiseks, korduskasutuseks ettevalmistamiseks ja ringlussevõtuks. Olmejäätmetele ja pakendijäätmetele taaskasutuse sihtarvude seadmine ei ole uus nõue, kuid sihtarve suurendatakse. Uus on pakendijäätmetele materjalivoogude kaupa sihtarvude seadmine.

Mõju elu- ja looduskeskkonnale: muudatustega kaasneb positiivne mõju, kuna väheneb jäätmete ladestamine ja põletamine. Suurema ringlussevõtu tulemusel väheneb vajadus loodusressursside tarbimise järele, kuna toodetakse teisest tooret.

Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele: kuna kohaliku omavalitsuse üksus vastutab sihtarvude saavutamise eest, kaasneb rahaline mõju ja mõju halduskoormusele. Kohaliku omavalitsuse üksustel on vaja korraldatud olmejäätmeveo või jäätmekäitluskoha määramise hangetega tagada, et jäätmed lähevad võimalikult suures ulatuses ringlusse, mitte ladestamisele või põletamisele. Vaja on tõhustada kohaliku omavalitsuse üksuste tehtavat järelevalvet. Riik peab välja töötama toetusmeetmed, millega jätkuvalt toetada ringlussevõttu ja eesmärkide saavutamist.

Mõju olulisus: muudatusega kaasneb mõju on oluline, kuna avaldub pidevalt ja nõuab sihtrühmadelt sihiteadlikku ümberkohanemist – kohaliku omavalitsuse üksused, ettevõtjad, riik jt osalised peavad oma tegevuses arvestama seatud sihtarve ja nende saavutamiseks tegema pingutusi – nii ümberkorraldusi tegevuses kui ka panustama rahaliselt.

Kavandatud muudatus 5: jäätmetekke vältimise kohustuste täiendamine. Iga tegevuse juures tuleb rakendada kõiki sobivaid jäätmetekke vältimise võimalusi. Selleks, et seda tagada, tuleb muu hulgas rakendada säästvaid tootmis- ja tarbimismudeleid, sealhulgas kavandada, projekteerida, valmistada ja sisse vedada eeskätt selliseid tooteid, mis on korduskasutatavad, parandatavad või võimalikult pika kasutusajaga ning mille kasutuselt kõrvaldamisel tekkivad jäätmed on taaskasutatavad võimalikult suurel määral. Samuti tuleb vältida kriitilise tähtsusega tooraineid sisaldavate toodete jäätmeteks muutumist ning toodete parandamise ja korduskasutuse edendamiseks teha kättesaadavaks intellektuaalomandi õigusi piiramata vajalikud varuosad, kasutusjuhendid, tehniline teave ja muud vahendid, seadmed ja tarkvara. Panustamiseks ÜRO kestliku arengu eesmärki tagada toidukao ja toidujäätmete vähendamine, tuleb vähendada toidujäätmete teket ja eelistada toidu annetamist ja muul viisil ümberjaotamist inimtarbimiseks. Söögikõlbulikku toitu ei tohiks ära visata ega saata seda ümbertöötlemiseks selliselt, et saadav produkt on toiduks mittekasutatav toode. Eelistada tuleb söögikõlbuliku toidu annetamist abivajajatele. Iga tegevuse juures on vaja läbi mõelda, kuidas vältida mereprügi teket. Selleks, et jäätmetekke vältimise tegevusi ka laiemalt koordineerida ja kogu riigi tasandil eesmärke seada, koostatakse jäätmekava juurde eraldi jäätmetekke vältimise programm, mis iseenesest ei ole uus nõue. Ka kehtiva jäätmekava 2014–2020 juurde kuulub jäätmetekke vältimise programm. Edaspidi täpsustub aga selle dokumendi sisu. Jäätmetekke vältimise programm kirjeldab olemasolevaid jäätmetekke vältimise meetmeid ning nende tõhusust. Samuti seab täiendavad eesmärgid ja kirjeldab nende elluviimise meetmeid, keskendudes ka eespool nimetatud valdkondadele (kriitilise tähtsusega toorained, toidujäätmed, mereprügi jm). Eesmärkide saavutamise ja meetmete hindamiseks seatakse jäätmetekke vältimise programmis kvalitatiivsed ja kvantitatiivsed hindamisnäitajad. Eraldi kehtestatakse toidujäätmete tekke vältimise eriprogramm.

Sihtrühm: Keskkonnaministeerium, kohaliku omavalitsuse üksused (79), eraisikud, toodete tootjad, ettevõtjad, kelle tegevuse käigus tekib jäätmeid, vabaihendused.

Mõju ettevõtjate tegevusele ja majandusele: jäätmetekke vältimiseks ja vähendamiseks peavad kõik jäätmetekitajad oma tegevust planeerima nii, et eesmärki saavutada. Vajalikuks võivad osutada investeeringud, et vähendada oma tegevuses (nt tootmisel) jäätmeteket. Toidu esmatootmisel, toiduainetööstuses, kaubanduses, toitlustuses ja kodumajapidamistes on vaja vähendada toidujäätmete teket. Söögikõlbuliku toidu suunamine heategevusorganisatsioonidele või abivajajatele senisest veelgi tõhusamalt võib tähendada ettevõtjatele vajadust uuendada laosüsteeme ja planeerida ümber rutiinseid tegevusi. Mõjud võivad kaasneda ka materjalides ja toodetes ohtlikke aineid asendavate alternatiivide otsimisel ja kasutuselevõtmisel jm. Ettevõtjad, vabaihendused ja eraisikud peavad arvestama jäätmetekke vältimise riiklikus programmis seatud eesmärkidega. Väiksem jäätmete

tähendab vajadust väiksema hulga jäätmetest vabanemise järele, see võib tähendada jäätmeveolt rahalist kokkuhoidu.

Mõju elu- ja looduskeskkonnale: kaasneb mõju on positiivne, kuna väheneb prügistamine ning väheneb tekkivate jäätmete hulk, sealhulgas selliste jäätmete hulk, mida ei saa ringlusse võtta ega korduskasutamiseks ette valmistada. Seeläbi väheneb koormus looduskeskkonnale.

Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele: kaasneb mõningane halduskoormuse kasv kohalike eeskirjade ajakohastamisega, et arvestada seatud jäätmetekke eesmärke ning neid kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil seada. Riigile ei lisandu täiendavat halduskoormust jäätmetekke vältimise programmi koostamisel, kuna see ei ole uus nõue, kuid tuleb järgida täpsustatud nõudeid.

Mõju olulisus: pigem oluline mõju, kuna avaldub pidevalt, sest sihtrühmadel on vaja iga tegevuse juures silmas pidada jäätmetekke vältimise eesmärke ning oma tegevust vastavalt kohandada. Samas ei ole jäätmetekke vältimise nõuete rakendamine uus kohustus.

Kavandatud muudatus 6: Euroopa Kemikaaliameti andmebaasi teavituse lisamine toodetest, mis sisaldavad väga ohtlikke aineid. Iga toote valmistaja, importija, levitaja või muu tarneahelas osaleja, kes toote turule viib, peab sisestama Euroopa Kemikaaliameti andmebaasi teavituse juhul, kui toode sisaldab kontsentratsioonis üle 0,1 massiprotsendi väga ohtlikke aineid, mis on lisatud kandidaainete loetellu. Tegemist ei ole täiesti uue nõudega, kuna ka varem on olnud REACH-määruse artikli 7 lõike 2 kohaselt toodete tootjatel või importijatel kohustus olla teadlik tootes sisalduvatest väga ohtlikest ainetest ning teavitada Euroopa Kemikaaliametit, kui väga ohtlikku ainet sisaldub tootes koguses üle ühe tonni tootja või importija kohta aastas ning aine sisaldus tootes on üle 0,1 massiprotsendi. Samuti on tarbijatel õigus neid andmeid küsida. Seega peab andmebaasi lisatav info tootjatel ja teistel tarneahelas osalejatel juba varem olema. Andmebaasi kaudu hakkab jõudma info tarneahelast ka jäätmekäitlejateni.

Sihtrühm: toodete tootjad, maaletoojad, edasimüüjad, eraisikud, jäätmekäitlejad, Terviseamet ja teised riigiasutused.

Mõju ettevõtjate tegevusele ja majandusele: mõju avaldub ettevõtjatele, kelle toodetavates, maaletoodavates või edasimüüdavates toodetes sisaldub väga ohtlikke aineid üle 0,1 massiprotsendi. Vaja on saada tarneahela osalistelt kätte andmed, kas ja mis koguses milliseid aineid tootes sisaldub. Kui andmeid tarneahelast kätte ei saa, võivad osutada vajalikuks laborianalüüsid. Lisandub halduskoormus andmete sisestamisest andmebaasi. Jäätmekäitlejatel tekib võimalus saada teavet, millistes toodetes sisaldub väga ohtlikke aineid, ja sellega hiljem jäätmeetapis ja ringlussevõtul arvestada. Kui tootjad otsustavad toodetes väga ohtlikke aineid asendada ohututega, võivad kaasned kulud tootmise ümberkorraldamisest. Andmebaasi teavitamise nõue algab esimesest tarneahela osalisest (tootja või maaletooja), kuna neil on või peaks olema kõige rohkem teavet tootest. Euroopa Komisjon on lisaks täpsustanud, et andmebaasi teavituste esitamise nõue ei kohaldu jaemüüjatele, kes müüvad kaupa ainult tarbijatele.

Mõju elu- ja looduskeskkonnale: elukeskkonnale ja looduskeskkonnale kaasneb muudatusega positiivne mõju. Tarbijatel on võimalik saada teavet väga ohtlikke aineid sisaldavatest toodetest ning vältida terviseriski. Suurem teadlikkus ja ainete asendamine hoiab ära nende ainete loodusesse jõudmise ning need ei ohusta inimeste tervist. Paranevad võimalused jäätmete kvaliteetseks ja ohutuks ringlussevõtuks, kuna jäätmekäitlejatel on võimalik saada teavet, millistes jäätmetes on väga ohtlikke aineid.

Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele: muudatusega kaasneb mõningane halduskoormuse kasv Terviseametile, kes otsustab, kuidas toimub Euroopa Kemikaaliameti andmebaasi andmete esitamise kohustuse täitmise korraldamine. See võib hõlmata nii ettevõtete teavitamist, kasutajatuge ettevõtetele kui ka vajaduse korral kontrollide koordineerimist, kuhu saavad panustada teised riigiasutused samuti oma pädevuse piires.

Mõju olulisus: muudatusega kaasnevat mõju võib pidada oluliseks, kuna andmebaasi täitmise kohustus kehtib kõikide toodete kohta, mis vastavaid aineid üle 0,1 massiprotsendi sisaldavad. Teisalt peab teave SVHC ainetest juba praegu tarneahelas olemas olema. Muudatus eeldab sihtrühma (ettevõtjate) sihiteadlikku ümberkohanemist, et tekiks harjumus andmebaasi täita. Kuigi juba praegu on kohustus Euroopa Kemikaaliametit teavitada, näitab praktika, et seda kohustust ei täideta. Seetõttu on uus andmebaas vajalik. Risk on, et andmebaasi ei sisestata andmeid kõigi vajalike toodete kohta ega uuendata andmeid. Riski avaldumine on tõenäoline, kuid seda aitab maandada ettevõtete suunamine ja nõustamine ning järelevalve andmebaasi täitmise üle. Ettevõtete arvu, keda andmebaasi täitmise kohustus puudutab, on keeruline prognoosida, kuna hetkel puudub teave, kui paljudes Eestis turule lastud toodetes on väga ohtlikke aineid üle 0,1 massiprotsendi.

Kavandatav muudatus 7: tootjate ühendusega liitumise kohustus rehvitootjatel, kantavate patarei ja aku tootjatel ja kodumajapidamiste elektri- ja elektroonikaseadmete tootjatel

Sihtrühm: tootjad (400) ja tootjate ühendused (4).

Mõju ettevõtjate tegevusele: nende tootjate, kes seni ei ole sõlminud kirjaliku lepingu tootjate ühendusega teenuse osutamiseks või tootjate ühendusega ühinenud, kuid kes peavad seda eelnõukohase seaduse jõustumisel tegema, kulud tootjate ühendusega ühinemise tagajärjel ei suurene. Ka hetkel kehtivad tootjatele samad nõuded, mis tootjate ühendusele, ent pärast liitumist jagatakse kogumise ja taaskasutamise ning teabekampaaniate korraldamise kulusid omavahel. Kui kõiki seadusega pandud nõudeid on seni täidetud, muutuvad kulud läbi mastaabiefekti märgatavalt väiksemaks, nagu näitas selgelt ka E&Y analüüs²².

Mõju looduskeskkonnale: Pikemas perspektiivis positiivne mõju keskkonnale, sest peamine eesmärk on tõhustada probleemtoodetest tekkinud jäätmete kogumist, korduskasutust ja taaskasutamist.

Kavandatav muudatus 8: kõrgendatud ülemmääraga rahatrahvid. Kõrgendatud rahatrahvi ülemmääraga väärted on ette nähtud eelkõige Eestile siduvate Euroopa Liidu õigusest tulenevate kohustuse täitmiseks, sealhulgas tagada keskkonna ja inimeste tervise kaitse kõrge tase.

Sihtrühm: kõrgendatud rahatrahvi ülemmääraga väärtegade toimepanijad, kohtuvälised menetlejad (Keskkonnainspektsioon, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, Maksu- ja Tolliamet, linna- ja vallavalitsused), kohtud.

Sotsiaalne mõju: eeldatav positiivne mõju seisneb selles, et isikud võivad suurema karistuse ähvardusel käituda õiguskaualekamalt. Samas arvestades kõrgendatud ülemmääraga rahatrahvi erandlikkust ning valdkonnaspetsiifilisust, ei ole ühiskonna mõttes tegemist olulise mõjuga.

---

²² Tootja ja tootjavastutusorganisatsiooni tagatise ning tootjatele proportsionaalsuse tagamise võimaluste majandusliku mõju analüüs (Ernst & Young Baltic AS, 2014).

Mõju ettevõtjate tegevusele ja majandusele: eeldatav positiivne mõju seisneb selles, et isikud võivad käituda seaduskuulekamalt ning hoiduda väärtegade toimepanemisest, kuna väärteo eest ette nähtud rahatrahv võib kujuneda senisest suuremaks. Paraneb isikute õiguskülekus ning läbi selle kaebaõige ja ebaoproportsionaalse ettevõtlusvabaduse riive ning konkurentsimoonus.

Mõju elu- ja looduskeskkonnale: positiivne mõju, kuna isikud võivad suurema karistuse ähvardusel käituda õiguskülekamalt ja seetõttu vähenevad ka olulise negatiivse keskkonnamõjuga rikkumised.

Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele: muudatus mõjutab vähesel määral asutuste ülesandeid ja töökorraldust. Kõrgendatud ülemmäärad ei muuda samas üldiseid väärtemenetluse läbiviimise põhimõtteid. Edaspidi on menetlejal karistuse ülemmäära kindlaks tegemiseks vaja rakendada senisest suuremat kaalutusõigust, mis võib vähesel määral suurendada menetlejate töökoormust.

Tulenevalt suuremast kaalutusõigusest ja kõrgematest trahvimääradest võib suurendada kohtuvälise menetleja otsuste peale kohtule esitatud kaebuste arv. Samas ei kohaldata üldiselt kõrgeimat kehtivas õiguses võimalikku määra. Kuna väärteomenetlus toimub samadel põhimõtetel nagu seni, on kokkuvõtvalt mõju väheoluline.

Mõju olulisus: Kokkuvõtvalt tagatakse muudatusega tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad karistused. Muudatustega ei tohiks kaasneda otsest halduskoormuse kasvu ettevõtjatele ega kodanikele, kuivõrd ettevõtjad ja kodanikud peavad seaduses sätestatud nõudeid järgima sõltumata sellest, kas nõuete rikkumise eest on ette nähtud süüteokoosseis või milline on ähvardava trahvi suurus. Võib eeldada, et suurem karistusähvardus võib mõjutada ettevõtjaid tänasega võrreldes tõhustama oma sisemist korraldust vältimaks (kas või ettevaatamusest) võimalikku väärteovastutust. Suuremate rahatrahvide määramine ei too vältimatult kaasa suuremaid väärteokaristusi, lisaks võib kõrgem määr motiveerida isikuid panema väärtegusid vähem toime.

Kavandatav muudatus 9: väärteokoosseisude ühtlustamine

Eelnõukohase seadusega ühtlustatakse väärteokoosseisude sõnastusi ning tehakse muid vajalikke muudatusi, mis on praktika käigus selgunud (nt Keskkonnainspektsiooni tagasiside põhjal või lähtuvalt vajadusest tagada sarnane lähenemine). Kuna tegemist on üldjoontes kehtiva korra täpsustamise ja ühtlustamisega, millel on subjektidele läbi õigusselguse positiivne mõju, siis muudatuste mõju eraldi hinnatud ei ole.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevus, eeldatavad kulud ja tulud

Seaduse rakendamine ei ole seotud oluliste riigi kulutustega. Keskkonnaametile kaasneb uue tegevusena võimalus otsustada jäätmete lakkamise üle üksikjuhtumi põhjal, kuid selleks kulusid ette ei nähta, kuna otsus tehakse loamenetluse käigus, nagu ka ringlussevõtu korral.

Seoses Euroopa Kemikaaliameti andmebaasi loomisega ning selle teavitamise kohustusega võivad kaasneda kulud Terviseametile. Terviseamet otsustab, kuidas toimub Euroopa Kemikaaliameti andmebaasi andmete esitamise kohustuse täitmise korraldamine. See võib hõlmata nii ettevõtete teavitamist, kasutajatoe funktsiooni täitmist ettevõtetele nõu andes kui ka vajadusel kontrollide koordineerimist, kuhu saavad panustada teised riigiasutused samuti oma pädevuse piires.

Seaduse rakendamine ei ole seotud oluliste kulutustega ka seetõttu, et jäätmekäitlussüsteemis on tehtud ümberkorraldusi ja investeeringuid ka seniste nõuete täitmiseks. Investeeringute tegemine jätkub. Samuti peab riik jätkama rahastusmeetmete väljatöötamist, et nõutud tegevusi toetada. Euroopa Regionaalarengu Fondi rahadest on juba varem Keskkonnainvesteeringute Keskuse kaudu toetatud jäätmete ringlussevõttu, kuid kavas on jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise ja ringlussevõtu, aga ka jäätmetekke vältimisega seotud tegevusi toetada uuel perioodil alates 2021.

Kuna eelnõus sisalduvate muudatuste eesmärk on edendada ringmajandust ning jäätmehierarhia rakendamist, võib ELi laiema kogemuse põhjal välja tuua trendi, et ringmajanduse rakendamise ning jäätmete ringlussevõtu edendamiseks luuakse täiendavaid töökohti, mistõttu suurenevad mõnevõrra tööjõuga seotud maksulaekumised, sealhulgas kohaliku omavalitsuse üksustele. Täiendavate maksulaekumiste suurus on keeruline prognoosida. Kuna jäätmete ringlussevõtu edenedes väheneb olmejäätmete ladestamine, vähenevad riigile ja osaliselt kohaliku omavalitsuse üksustele keskkonnatasude seaduse alusel laekuvad saastetasud.

Seaduse rakendamisega kaasnevad kohaliku omavalitsuse üksustele kulud jäätmete liigiti kogumise tõhustamisega seoses. Eelkõige on vaja ümber korraldada jäätmejaamade tööd, neid juurde rajada või korraldada täiendavaid kogumisringe. Kulud võivad kaasneda näiteks juhul, kui otsustatakse rajada uus jäätmejaam või laiendada olemasolevat jäätmejaama, et võtta vastu ehitus- ja lammutusjäätmeid. Suures osas on kohaliku omavalitsusega üksusega seotud teemakohased nõuded kehtinud ka varem ja kulud kaasnevad eelkõige suuremas mahus neile, kes ei ole suutnud liigiti kogumist rakendada. Aastatel 2010–2018 toetas riik SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse kaudu 16 jäätmejaama rajamist, laiendamist või rekonstrueerimist kogusummas 2 946 281 eurot, mis teeb ühe jäätmejaama maksumiseks keskmiselt 184 142 eurot. Jäätmejaamade rajamist ja laiendamist on jätkuvalt kavas toetada SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse kaudu ning 2020. aasta jaanuari seisuga on kavas lisada toetus jäätmemajade, konteinerite ja kompostrite soetamiseks, mida saavad kohaliku omavalitsuse üksused anda elanikele kasutamiseks. Toetuse maksimaalne summa 2020. aastal on 200 000 eurot ja toetuse maksimaalne määr on 75%. Ka ohtlike jäätmete (sh eterniidi) kogumist on riik toetanud aastatel 2011–2018 SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse kaudu summaga 4 141 918 eurot. Toetust anti 240 taotlusele, taotluse keskmine maksumus oli 17 257 eurot.

Hoonetühistud ja eraisikud peavad samuti jäätmete liigiti kogumiseks konteinereid või kompostreid juurde soetama. Kompostreid on võimalik jäätmevaldalajal ka ise valmistada. Kohaliku omavalitsuse üksusele kaasnevad seotult kulud, kui otsustatakse konteinerite, kogumismahutite, kompostrite vm soetamisel elanikke ja hoonetühistuid toetada (nt ise soetada kompostreid, mida elanikele jagada). Kohaliku omavalitsuse üksusele võivad kaasneda kulud jäätmekava perioodilisest ajakohastamisest, kui jäätmekava ostetakse teenusena sisse konsultandilt. Kulu võib kaasneda ka jäätmete liigiti kogumisest erandite tegemiseks vajaliku analüüsi tellimisega, kui analüüs ostetakse teenusena konsultandilt. Hind kujuneb vastavalt turuolukorrale. Kohaliku omavalitsuse üksused saavad raha, mida saab kasutada jäätmemajanduse arendamiseks, oma tulubaasist, kuhu jaotatakse vahendid tulumaksu ja tasandusfondi kaudu. Kui kohaliku omavalitsuse üksus otsustab palgata juurde ametnikke, näiteks järelevalveametnikke, võivad suureneda tööjõukulud.

Sama eelnõuga kehtestatud teatud jäätmeliikide liigiti kogumise korraldamise ja tagamise nõue ei ole sisult uus ega saa oma olemuselt seetõttu olla kohaliku omavalitsuse üksusele üllatuslik. Sama sisuga nõuded kehtisid ka varem, nimelt keskkonnaministri 16.01.2007 määruse nr 4 „Olmejäätmete sortimise kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused“ § 3 lõike 2 punktides 1–6 ja § 4 lõikes 1². Samuti on nõudnud kodumajapidamises tekkivate ohtlike

jäätmete kogumise korraldamist JäätSi § 65 lõige 2. Seetõttu kulud kaasnevad eelkõige suuremas mahus neile, kes ei ole suutnud liigiti kogumist rakendada.

Seaduse rakendamisega lisandub haldusjärelevalve tegemise õigus kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmeseaduse alusel antud haldusaktide üle Keskkonnainspeksioonile, kuid see ei too kaasa põhimõttelisi muudatusi töökorralduses. Valdkonnapõhine järelevalvemenetlus on kasutusel ka täna, kuid haldusjärelevalve õiguse andmisega Keskkonnainspeksioonile vajalikud tegevused konkretiseeruvad ja muudatus tagab sellise võimaluse olemasolu üheselt mõistetavuse.

Seoses vastutussätete ja karistumäärade ajakohastamisega ei ole olulisi tulusid ja kulusid võimalik tõsikindlalt prognoosida. Suuremate rahatrahvide määramine ei too vältimatult kaasa suuremaid väärtekaristusi, lisaks võib kõrgem määr motiveerida isikuid panema väärtegusid vähem toime.

8. Rakendusaktid

Eelnõukohase seadusega lisatakse JäätSi kaks uut volitusnormi. JäätSi § 134 lõike 4 (eelnõu § 1 punkt 105) ja JäätSi § 136³ lõike 4 (eelnõu § 1 punkt 106) kohaselt kehtestab keskkonnaminister määrusega olmejäätmete ringlussevõtu sihtarvu arvutamise ja olmejäätmete ladestamise vähendamise sihtarvu arvutamise meetodika (määruse eelnõu kavand 1 on seletuskirja lisas 1). Volitusnormiga kehtestatava määrusega võetakse üle jäätmete raamdirektiivi artikkel 11a ja prügiladirektiivi artikkel 5a. Määrusega kehtestatakse täpsemad tingimused olmejäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise, ringlussevõtu ja ladestamise määra arvutamiseks. Arvutamise tingimustest lähtub oma töös Keskkonnaagentuur. Samuti annab määrus teavet ettevõtjatele, kohaliku omavalitsuse üksustele ja laiemale üldsusele arvutusmeetodikast, millest sihtarvude saavutamise arvutamisel lähtutatakse. Tegemist on valdkonnaspetsiifilise küsimusega, mis ei puuduta teiste ministriumite valitsemisala, mistõttu on kohane anda volitus ministri määruse kehtestamiseks. Tegemist on korraldusliku ja tehnilise iseloomuga normi kehtestamisega, mistõttu ei ole kohane selle seadusega reguleerimine.

Eelnõu § 2 punktiga 24 luuakse volitusnorm PakSi § 16 lõikesse 6, mille kohaselt keskkonnaminister kehtestab määrusega pakendi korduskasutuse ja pakendi ning pakendijäätmete ringlussevõtu arvutamise meetodika (määruse eelnõu kavand 2 on seletuskirja lisas 1). Volitusnorm on vajalik, et määrusega võtta üle pakendidirektiivi artikkel 6a. Tegemist on valdkonnaspetsiifilise küsimusega, mis ei puuduta teiste ministriumite valitsemisala, mistõttu on kohane anda volitus ministri määruse kehtestamiseks. Tegemist on korraldusliku ja tehnilise iseloomuga normi kehtestamisega, mistõttu ei ole kohane selle seadusega reguleerimine. Määrus hakkab sisaldama tingimusi, millest lähtub arvutuste tegemisel Keskkonnaagentuur. Samuti annab määrus teavet pakendiettevõtjatele, kohaliku omavalitsuse üksustele ja laiemale üldsusele arvutusmeetodikast, millest sihtarvu saavutamise arvutamisel lähtutatakse.

Direktiividega tuleb viia kooskõlla Vabariigi Valitsuse 6. aprilli 2004. a määrus nr 104 „Jäätmete taaskasutamise- ja kõrvaldamistoimingute nimistud“, Vabariigi Valitsuse 9. augusti 2018. a määrus nr 72 „Pakendiregistri põhimäärus“, keskkonnaministri 16.01.2007 määrus nr 4 „Olmejäätmete sortimise kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused“ ning Vabariigi Valitsuse 28. veebruari 2018. a määrus nr 13 „Probleemtooteregistri põhimäärus“. Määruste muutmise eelnõude kavandid, vastavalt 3–6, on seletuskirja lisas 1.

Eelnõu § 1 punktiga 43 tunnistatakse kehtetuks JäätSi § 26¹ lõikes 3¹ ja § 2 punktiga 45 PakSi § 25 lõikes 6 olnud volitusnormid, mille alusel ei ole rakendusakte kehtestatud.

9. Seaduse jõustumine

Paragrahvi 3 lõike 1 kohaselt jõustub seadus 5. juulil 2020. a, mis on direktiivide ülevõtmise tähtaeg.

Paragrahvi 1 punkti 31 lõige 6 jõustub 2021. aasta 1. jaanuaril ning § 2 punktid 5 ja 6 jõustuvad 1. jaanuaril 2025. Jõustumistähtaeg on valitud arvestusega, et seaduse vastuvõtmise ja jõustumise vahele jääks piisav ajavahemik võimaldamaks normi adressaatidel muudatustega tutvuda ja arvestada uute nõuetega.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Maaeluministeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumile, Sotsiaalministeriumile, Haridus- ja Teadusministeriumile, Rahandusministeriumile ja Eesti Linnade ja Valdade Liidule ning arvamuse avaldamiseks järgmistele isikutele: SA Keskkonnaõiguse Keskus, Eesti Keskkonnaühenduste Koda, Eesti Ringmajandusettevõtete Liit, Eesti Kaupmeeste Liit, Eesti Keemiatööstuse Liit, Eesti Plastitööstuse Liit, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon, SA Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskus (SEI Tallinn), Eesti Toiduainetööstuse Liit, Eesti Ehitusmaterjalide Tootjate Liit, MTÜ Pakendiringlus, MTÜ Tootjavastutusorganisatsioon, MTÜ Eesti Elektri- ja Elektroonikaseadmete Ringlus, MTÜ Eesti Elektroonikaromu, MTÜ Eesti Taaskasutusorganisatsioon, Eesti Keskkonnajuhtimise Assotsiatsioon, Balti Keskkonnafoorum, MTÜ Rehvinglus, Ekogaisma Eesti OÜ, OÜ Eesti Pandipakend, Eesti Ehitusettevõtjate Liit, Eesti Looduskaitse Selts, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, MTÜ Eesti Energiasäästu Assotsiatsioon, Autode Müügi- ja Teenindusettevõtete Eesti Liit, EJKL Kompetentsikeskus, Eesti Mäetööstuse Ettevõtete Liit, MTÜ ELV, Eesti Trüki- ja Pakenditööstuse Liit, Eesti Korterühistute Liit, Audiitorkogu, Eesti Vee-ettevõtete Liit, E-Kaubanduse Liit, Baltic Agro AS, AS Kuusakoski, MTÜ Ida-Eesti Jäätmehoolduskeskus, MTÜ Jäätmehoolduskeskus, MTÜ Kesk-Eesti Jäätmehoolduskeskus, MTÜ Pärnumaa Omavalitsuste Liit, Eesti Omanike Keskliit, Riigikontroll, Eesti Töandjate Keskliit.

Eesti Linnade ja Valdade Liit ei kooskõlastanud eelnõud oma 12.12.2019 kirjas. Eelnõu kooskõlastati 18.02.2020.

Laekunud tagasiside ja märkustega arvestamise tabel on seletuskirja lisa 3.

Huvirühmade kaasamiseks on lisaks kirjalikule suhtlusele seni korraldatud neli kohtumist (06.-07.11.2019 direktiivide muudatuste tutvustus; 11.12.2018 ja 13.12.2018 jäätmete raamdirektiivi ja pakendidirektiivi sätete ülevõtmise ideekorje; 28.06.2019 Keskkonnaministeriumi ettepanekute tutvustamine sätete ülevõtmiseks; 04.12.2019 kaasamisseminar).

Algatab Vabariigi Valitsus „.....“ 2020

allkirjastatud digitaalselt